

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, igä kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34.

Telefon 432-47.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543.

Nr. 4 (446)		1. juulil 1931. a.		X aasta	
Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/2 "	" 22.50
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/4 "	" 11.25
		1/8 "	" 5.—	1/8 "	" 5.65
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Kurjategijate väljaandmine kui tarvilik sanktsioon karistamisõiguse universaalsele süsteemile.

Karl Perandi.

Küsimus väljaandmise vajadusest kerkib esile siis, kui kurjategija saadab korda kuriteo ühes riigis ning siis põgeneb teise riiki.

Viimasel riigil on kurjategija suhtes sel korral järgmised võimalused: 1. Ta võib ignoreerida kurjategija poolt teise riigi territooriumil kordasaadetud kuritegu; 2. kurjategija võidakse karistada tema tabamise kohal (forum deprehensionis) maksvate seaduste järgi; 3. riik, mille territooriumile kurjategija on põgenenud, võib viimase eemaldada oma territooriumilt, selleks teda kas a) välja saata riigi piirest või b) välja anda teisele riigile vastutusele võtmiseks ja karistamiseks. Vaatleme allpool kõiki neid võimalusi lähemalt.

I. Kas võib siseriik ignoreerida välismaal kordasaadetud kuritegusid. Vaade, mille järgi siseriik võib seda teha, arenes asiilikaitsse ideede mõjutusel. Esialgu oli asiilikaitsel sakraalne ilme, pärastpoole omandas ta rohkem poliitilise iseloomu.

Vanas Ateenas võis leida varju templites isik, kes oli toiminud kuriteo; sama oli maksev ka vanade roomlaste juures. Eriti aga oli asiilikaitsse laialdaselt tarvitusel keskajal, kus rohkearvulised kloostrid, kirikud, palvemajad ja haiglad moodustasid kurjategijaile kindlad varjupaigad. Samuti kurjategija, kes oli pääsnud teise riiki, võis olla kindel oma karistamatuses. Selline olukord võis olla maksev ajal, mil üksikud riigid elasid omaette ega tunnud mingit huvi oma naabritest. Samuti võis asiilikaitsse teataval määral leida õigust asjaolust, et kohtumõistmine noil ajal ei olnud küllaldaselt õiglane, vaid oli rippuv omavolist.

Praegusel ajal on aga asiilikaitse kohaldamine vastolus maksvate mõistetega riikide vastastikustest kohustustest.

Kuigi, nagu tähendab prof. Liepmann oma ettekandes Rahvusvahelise Kriminologistide Liidu kongressil Brüsselis 1910. a., ei ole seni suudetud veel luua üleilmeliselt maksvat kriminaalõigust, siis ometi on kriminaalõiguse põhinormid ühised paljudele riikidele, mispärast ka ei ole lubatud ükskõikne suhtumine kurjategija karistamisse, olgugi, et ta on kuriteo saatnud korda välismaal. Siia lisandub veel asjaolu, et praegusel ajal on tekkinud laiaulatuslised rahvusvahelise kuritegevuse liigid, näit. pornograafiliste väljaannete levitamise, valerahade valmistamise ning levitamise jne. alal, mille võrk on paisatud laiali üle maailma, ning mille vastu võitlemiseks üksikute riikide politsei- ja kohtuvõimud ilma teiste riikide vastavate võimude kaasabita oleksid jõuetud. On loomulik, et sarnases olukorras asiilikaitse ei või olla enam paika.

Ainus liik kurjategijaid, kelle suhtes asiilikaitsest võiks olla juttu, on puht-poliitilised kurjategijad, ja sedagi vaid siis, kui nende tegu ei oma üldiste kriminaalseaduste põhjal karistatava teo laadi. Põhjendusist, miks poliitilisi süüdlasi välja ei anta, võiks mainida, et üksikute riikide poliitilised veended on väga mitmesugused, samuti alluvad poliitilised süüteod peamiselt erakorralisile kohtuile. Kuid asiilikaitse ei ole kurjategija õiguseks, vaid asuriigi tahtest ripub ära, kas teda anda välja või mitte.

II. Kurjategija karistamine tabamiskohal ning seaduste maksvus ruumilises ulatuses. Kui nüüd siseriik ei või ignoreerida tema territooriumile põgenenud kurjategija poolt välismaal kordasaadetud kuritegusid, siis tekib küsimus, kas ei võiks karistada selliseid kurjategijaid siseriigis tabamiskohal maksvate seaduste järgi.

Sellele küsimusele vastates, peame kõigepealt selgitama, kuivõrd riigis maksvad seadused võivad tulla kohaldamisele välismaal kordasaadetud kuritegude puhul.

Sel alal teaduses olemasolevaid teooriaid võib jagada kahte pealiiki: 1. Teooriad, mis lähtuvad riikide suveräänsuse põhimõttest, ning 2. teooriad, mille aluseks on laiaulatusline rahvusvahelise koostöö põhimõte.

1. Teooriad, mis lähtuvad riikide suveräänsuse põhimõttest. a) Territoriaalne süsteem. Selle süsteemi pooldajast võiks mainida Martini, Abegg'i, Kestlini, Mittermayer'i, Feierbach'i, Philimore'i ja Clark'i.¹⁾

Territoriaalse süsteemi aluseks on põhimõte, et iga riik on õigustatud ja kohustatud karistama ainult neid kuritegusid, mis on tulnud ette tema territooriumil, ja et riigi seadused omavad absoluutse jõu vaid riigi piires. Iga teistsugune talitusviis oleks selle arusaamise järgi kas sise- või välisriigi suverääniteedi rikkumine.

¹⁾ Posnõshev, Osnovnõia natshala nauki ugolovnago prava, Moskva 1912, lhk. 101 ja Nikolskij, O võidatshe prestupnikov, St. Ptb. 1884, lhk. 5.

Territoriaalse printsiibi praktiline tähendus, nagu mainib Meili,²⁾ seisab selles, et teataval riigil ei ole õigust jälgida ühtki karistatavat tegu peale nende, mis on tulnud toime antud riigis.

See süsteem puhtal kujul ei ole vastuvõetav järgmisil põhjusil.

Rahvusvaheline läbikäimine oleks selle süsteemi juures võimatu, kuna rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtte vastu välisriikide diplomaatilised esindajad ei tohiks alluda nende asuriigi seadusile.

See süsteem ei võimalda küllaldaselt määral kurjategijate vastutusele võtmist, kuna moodsad liiklemisvahendid võimaldavad kurjategijaile kerge vaevaga pärast kuriteo kordasaatmist põgeneda teise riiki. Territoriaalse süsteemi seisukohalt ei oleks viimasel riigil õigust sellist kurjategijat karistada isegi juhul, kui ta on viimase riigi kodanik, ning kui tema poolt kordasaadetud kuritegu on sihitud selle riigi vastu.

Et siiski võimaldada selliste kurjategijate karistamist, leiavad territoriaalse süsteemi pooldajad, et selleks on kaks võimalust: kurjategijat võib anda välja teisele riigile, sel juhul ei tule teha vahet *võõra riigi ega siseriigi kodaniku vahel, ja kurjategijat võib karistada ka siseriigis*, kuid sel juhul ei esine siseriik karistusvõimu teostajana *ex officio*, vaid ta toimib selle riigi esindajana, kelle territooriumil kuritegu on tulnud toime.

Kuid ka need täiendused ei suuda kõrvaldada territoriaalse süsteemi puudusi.

Mis puutub kurjategijate väljaandmisse, siis on see võimalik vaid juhul, kui riik, kelle territooriumil kuritegu on saadetud korda, nõuab kurjategija välja. Peale selle tuleks territoriaalse printsiibi järgi siseriigil anda välja ka oma kodanikke, milline põhimõte isenesest on küll õige, kuid seni pole leidnud veel üldist tunnustamist.

Teine võimalus, mille järgi siseriik võib karistada välismaal kordasaadetud kuritegusid teise riigi nimel, ei ole samuti vastuvõetav.

See teooria on rajatud tsiviilõigusest laenatud volituse mõistele, mida aga ei saa kohaldada rahvusvahelisõiguslikes vahekorras. Ja kui ka võtta tõeks, et üks riik võib esineda teise riigi volinikuna eksekutiiv-võimu teostamisel, siis järgneks sellest, et mõlema riigi vahel peaks olema sõlmitud sellekohane kokkulepe, ja et siseriik kohtumõistmisel kurjategija üle, kes on saatnud korda kuriteo välismaal, peaks kohaldama välismaal maksvaid karistusnorme, kuna volitaja ei saa volinikule tsedeerida rohkem õigusi kui ta omab ise. See ei ole aga teostatav praktilisil põhjusil, kuna võimatu oleks nõuda, et kohtu- ja uurimisvõimud tunneksid põhjalikult kõikide riikide kriminaalseadusi. Olenemata sellest on mõeldav, et kuritegu saadetakse korda maa-alal, mille kuuluvus ühele või teisele riigile on vaieldav, ehk mis veel üldse ei kuulu ühegi riigi koosseisu, näit. kõrve- ja polaarpiirkonnas. Territoriaalse süsteemi seisukohalt ei

²⁾ Meili, Lehrbuch des internationalen Strafrechts und Strafprozessrechts, Zürich 1910, lhk. 76.

ole sellisel maa-alal maksvad ühegi riigi karistusnormid. Kui nüüd kõnesoleval maa-alal pannakse toime tapmine ning tapja pärast seda siirdub mõne riigi territooriumile, siis ei või teda võtta vastutusele.

b) Natsionaalne ehk isikliku alluvuse süsteem. Selle süsteemi tähtsamaist põhjendajaist mainime Berneri.*)

Kõnesoleva süsteemi aluseks on põhimõte, et kriminaalseadused seovad kodanikku mitte ainult territoriaalselt, vaid isikuliselt. Siirdudes teise riiki, jääb ta ikka teatava riigi kodanikuks ja peab alistuma selle riigi kriminaalseadusile. Kodaniku asudes välismaal ei katke ka faktiliselt kodaniku sidemed oma päritolu riigiga, kuna ta seisab selle riigi diplomaatiliste esindajate kaitse all.

Teisest küljest püütakse natsionaalset printsiipi põhjendada kodaniku kuriteolise tahtega, kusjuures eeldatakse, et see tahe tekkis juba siseriigis, mispärast ka siseriigil peab olema õigus karistada oma kodanikke, kes sellise tahtega siirdusid välismaale ning seal saatsid korda kuriteo.

Natsionaalse süsteemi vastu võib tuua ette järgmist.

Selle süsteemi kohaldamise puhul ei oleks riigil õigust karistada välisriikide kodanikke, kes kuriteo on saanud korda tema territooriumil. Ainuke võimalus nende vastutusele võtmiseks oleks neid välja anda riigile, kelle kodakondsusse nad kuuluvad. Teisest küljest oleks riik kohustatud karistama oma kodanikke oma kriminaalseaduste rikkumise pärast võõra riigi territooriumil ka sel juhul, kui antud tegu kohal, kus ta tuli toime, üldse ei olnud karistatav.

Samuti ei pea paika natsionaalse süsteemi põhjendus kurjategija kuriteolise tahtega, kuna sellega jääksid kõrvale kõik affekti mõjul kordasaadetud kuriteod, pealegi on tahte fikseerimine omavoliline, kuna seda on võimatu teha kindlaks objektiivsete tunnuste põhjal.

Tuleks veel tähendada, et kriminaalkaristus ei määrata süüdlasele mitte kodanliku au rikkumise eest, nagu veel õpetab see teooria, vaid süüdlane karistatakse tegude eest, millega on rikutud kriminaalseadusi.

Nii ei ole kõnesolev süsteem puhtal kujul vastuvõetav. Ta võiks tulla kõne alla vaid täiendusena territoriaalsele süsteemile. Loetletud ja teiste puuduste tõttu on natsionaalse süsteemi pooldajad sunnitud ka ise piirama nende poolt ülesseatud põhimõtet. Nii teeb Berner oma printsiibist erandi kohalikkude politseiliste ettekirjutuste rikkumiste puhul.

c) Reaalne süsteem. Selle pooldajaist võiks mainida Binding'i ja Rohland'i.**)

Vahe reaalse süsteemi ja eelmainitute vahel seisab selles, et kuna territoriaalne ja natsionaalne süsteem pööravad tähelepanu kuriteo subjektile, reaalse süsteemi järgi tõs-

*) Berner, Wirkungskreis des Strafgesetzes nach Zeit, Raum und Personen, Berlin 1853, lhk. 126.

**) Binding, Handbuch d. Strafrechts, lhk. 390; Rohland, Internationales Strafrecht, 1877, lhk. 138 j. j.

tetakse esile põhimõtte, et kriminaalseaduse peamiseks ülesandeks on kaitsta teatavaid õiguslikke hüvesid ja huvisid, mis kuuluvad üksikuile isikuile, ühiskonnale või riigile. Nii siis, kuriteo objekt määritleb riigi eksekutiiv-võimu olemuse kui ka ulatuse. Selle järgi on ka riik kohustatud karistama iga kuriteolist haarangut tähendatud hüvede vastu, sõltumata sellest, kas selline haarang võis tulla toime, kas antud riigis või väljaspool, ja kes võis olla selles süüdlane.

Reaalse süsteemi vastu võiks tuua ette järgmist.

Selle süsteemi järgi ei oleks riigil õigust karistada oma kodanikke, kes kuriteo on saatnud korda välismaal, kui see kuritegu ei ole sihitud antud riigi huvide vastu.

Teisest küljest riik peab karistama kõiki, olgugi tühiseid süütegusid oma kodanikkude vastu, mis on tulnud toime välismaal, hoolimata sellest, kas tegu selle kordasaatmise kohal oli karistatav või mitte,*) milline moodus ei ole aga kooskõlas rahvusvahelise õiguse põhimõtetega. Selles mõttes tuleks kõnesolév printsiip piirata vähemalt nõudega, et teatav tegu ka selle kordasaatmise kohal oleks karistatav, kuna teatavas riigis asuvad isikud ei ole kohustatud tundma nende asuriigi kriminaalseadusist erinevaid teiste riikide kriminaalseaduste eeskirju.

See süsteem ei sisalda endas juhiseid kollisiooni lahendamiseks riigi vahel, kelle territooriumil on korda saadetud kuritegu, ning riigi vahel, kelle kodakondsusse kuulub kuriteo läbi kannatanud isik.

d) Territoriaalse, natsionaalse ja reaalse süsteemi koostus. Asjaolu, et loendatud süsteemid üksikult võttes ei suuda pakkuda vastuvõetavat lahendust, on viinud paljusid kriminaliste katsetele kombineerida territoriaalset süsteemi teataval viisil teiste loendatud süsteemega.

Nii õpetab Heinze;**) et reaalne printsiip on vaid täienduseks natsionaalsele, ja kuna viimane omakorda on täienduseks territoriaalsele printsiibile, siis ka reaalne täiendab territoriaalset. Sellel alusel teatud riik on õigustatud karistama: kõiki isikuid, kes kuriteo on saatnud korda tema territooriumil, kelle vastu see kuritegu ka ei oleks sihitud; oma kodanikke, kes kuriteo saatsid korda välismaal, kelle vastu see kuritegu ka ei oleks sihitud; välisriikide kodanikke, kui nende poolt kordasaadetud kuritegu riivab antud riigi huvisid.

Samal alusel lahendavad seadusnormide ruumilise maksvuse küsimust ka rida teisi teadlasi, nagu Bar,¹⁾ Bartholdi,²⁾ Posnõšev,³⁾ Liszt⁴⁾ j. t. Vahe mainitud teadlaste teoorias seisab vaid selles, mil-

*) Bar, Lehrbuch des internationalen Privat- u. Strafrechts, Stuttgart 1892, lhk. 213.

**) Nikolskij, eeltsit. teos, lhk. 12.

1) Bar, Gesetz und Schuld etc., lhk. 120.

2) Bartholdi, Das räumliche Herrschaftsgebiet des Strafgesetzes (Vergleichende Darstellung d. deutschen und ausländ. Strafrechts Bd. VI 115 j.j.).

3) Posnõšev, eeltsit. teos, lhk. 103.

4) Liszt, Lehrbuch des deutschen Strafrechts, Berlin 1908, § 21.

lises ulatuses nad kombineerivad loendatud süsteeme üksteisega. Kõigi mainitud teadlaste poolt võetakse aluseks territoriaalne printsiip, mis täiendatakse teistes süsteemes väljendatud põhimõtetega laiemas või kitsamas ulatuses.

Nii loeb Bar võimalikuks karistada ka välisriikide kodanikke välismaal kordasaadetud kuritegude eest, kui need on sihitud siseriigi huvide vastu, millist moodust aga Posnõšev eitab, pidades võimalikuks siseriigi kriminaalseaduste mõjuvõimu laienemist väljaspool riigi piire vaid kuritegudele, mis on saadetud korda tema diplomaatiliste esindajate poolt, kes välisriigis kasutavad eksterritoriaalsuse õigust, ning oma kodanike poolt välisriigis kordasaadetud kuritegudele, mis on sihitud siseriigi enda või tema kodanike õiguslike hüvede vastu. Selle juures piirab Posnõšev oma kodanike karistamise õigust välismaal kordasaadetud kuritegude eest veel nõudega, et antud tegu ka selle kordasaatmise kohal maksvate seaduste järgi oleks karistatav.

Prof. Liszt leiab, et territoriaalse printsiibi vastuvõtmine vajab kahe eeltingimuse olemasolu. Esijoones on vajalik, et ka kõik teised riigid tunnustaksid sama printsiipi, kuna vaid sel teel oleks võimalik ära hoida niihästi ühe riigi sissetungimist teise riigi mõjuvõimu piirkonda, kui ka tühikuid kriminaaljälgimises. Teiseks, iga riik peab olema veendunud selles, et kuriteolised haarangud tema huvide vastu teise riigi territooriumil surutakse mõjuvalt maha teo kohal maksva seadusandluse poolt. Sääraseid eeltingimusi pole aga veel olemas, ning neid on võimalik luua vaid rahvusvaheliste kokkulepete teel. Seepärast peab ka kriminaalseadus ulatuma väljaspoole siseriigi piire, kuid mitte kaugemale, kui seda nõuab vastuvaidlematute vajaduste rahuldamine.

Määrates selliselt ära riigi kriminaalseaduste maksvuse ulatuse, leiab Liszt siiski, et riigi õiguslik põhimõte mitte välja anda oma kodanikke välisriigile kriminaalkohtulikule vastutusele võtmiseks, sunnib siseriiki karistama oma kodanikke välismaal kordasaadetud kuritegude eest ka sel juhul, kui need teod ei ole sihitud siseriigi enda ega tema kodanike õiguslike hüvede ja huvide vastu.

Lõppeks olgu mainitud, et kuigi Liszt eitab rahvusvahelise koostöö alustelt lähtuvat karistamisõiguse universaalset süsteemi, tunnustab ta siiski, et kõigi kultuurriikide huvide ühtluse teatavalt tegevusaladel põhjustab sääraste ühiste huvide vastu sihitud tegude karistamise, hoolimata kuriteo kohast selle riigi seaduste järgi, kelle poolt kurjategija on tabatud. Selliste ühiste huvidena mainib Liszt rahvusvahelist kaubanduslist läbikäimist, suuremate läbikäimisteede hädahohtust, rahavõltsimise vastu võitlemist, võitlust rahvusvaheliste vaenlastega „hostes generis humani“. Mainitud kuritegude karistamist kurjategija tabamiskohal loeb Liszt erandiks üldreeglist, milline karistamisviis on õigustatud vaid niivõrd, kui võrd ta kergendab selliste kurjategijate vastutusele võtmist.

Tehes lõppmärkeid kõigi ülalloendatud süsteemide kohta, tuleb tähendada, et nende süsteemide kombinatsioonid, millega püütakse

kõrvaldada üksikute süsteemide puudusi, ei suuda seda teha siiski lõplikult, kuna siin jäetakse kõrvale nõuded, mis on tingitud rahvaste kooselust.

Nimelt on vajalik eriti viimaseil ajal ühenduses liiklemistehnika hooga arenguga ikka järjest rohkem rahvusvahelist ilmet omavale kuritegevusele seada vastu karistus rahvusvahelises ulatuses, mistõttu ülaltoodud süsteemide koostust on vajalik täiendada nõudega, et raskemad kuriteod, mis sellistena tunnustatakse kõigi kultuurriikide poolt, leiaksid karistamist kõikjal, ükskõik kus kohal, kelle poolt ning kelle vastu nad on saadetud korda.

2. **Rahvusvaheline (internatsionaalne) ehk universaalne (kosmopoliitiline) süsteem.** Selle süsteemi*) aluseks on põhimõte, et kõik kultuurriigid, kui Rahvusvahelise Liidu liikmed, on üksteisega pidevalt seotud ühtlaste vaimliste ja materjaalsete huvidega. See huvide solidaarsus peab paratamatult ilmema ka rahvusvahelise kriminaalõiguse alal, väljendudes õigusliku korra solidaarses kaitses, kuna see kord on kõigi riikide ühine omandus. Sellest järgneb, et isikut, kes on pannud toime kuriteo mõne riigi huvide vastu, tuleb jälgida kõikjal, kuhu ta ka ilmub. Sellejuures riikide vahel, kes on ühtviisi õigustatud kurjategijat karistama, peab olema kindel järjekord. Esijoones oleks karistamise õigus riigil, kelle territooriumil kuritegu on tulnud toime, ning selle järgi riigil, kes on peamiselt huvitatud kurjategija karistamisest. Sellisel kujul ilmneb see printsiip Bulmerincqi**) juures.

Teisest küljest seovad mõned selle süsteemi pooldajaist seda absoluutse õigluse mõistega. Nii väidavad loomuliku õiguse kooli kuuluvad teadlased, et kuna raskemad kuriteod on ühtlaselt karistatavad kõigi rahvaste juures, siis tuleb sellest järeldada, et on olemas loomulik õiglus, mis tuleb tunnustada primaarseks. Karistamise õigus ei ole selle järgi loodud üksikute riikide poolt, vaid ta on läinud üle üksikuile riigile. Sellisel seisukohal asub vanemaist teadlasist Hugo Grotius, kes teeb sellest järelduse, et riik, kelle võimupiirkonda on sattunud kurjategija, võib viimase suhtes talitada vaid kahel viisil: kas teda välja anda, või ise karistada.

Edasi tuleks viidata Kant'ile, kelle õpetuse järgi karistusnorm on kategooriline imperatiiv, mida tuleb täita vääramatu moraali-

*) Selle süsteemi algidusid leiame juba Hugo Grotius'e juures. Põhjalikumalt vormuleeriti see printsiip Bulmerincqi poolt teoses *D. Asylrecht und d. Auslieferung flüchtiger Verbrecher* (1853) ja Mohli poolt teoses *Völkerrechtliche Lehre vom Asyle*. Selle süsteemi pooldajaiks on muuseas Schmid (*D. Herrschaft d. Gesetze nach ihren räumlichen u. zeitlichen Grenzen* 1863, lhk. 162 j.j.), Geier (*Grundriss zu Vorlesungen über gemeines deutsches Strafrecht I*, München 1884, 92—93), Martitz (*Internationale Rechtshilfe in Strafsachen Bd. I*, 1888, lhk. 106), Lammascch (*Auslieferung u. Asylrecht* (1887), lhk. 27 j.j., *Grundriss d. Strafrechts* 1902, 2. väljaanne, lhk. 17). Carrara (*Programma del corso di diritto criminale II*). Ortolan (*Elements du droit penal*, 1886, nr. 880 j.j.). Hinze (*Universelle u. partikuläre Strafrechtspflege* 1896).

**) Nikolskij, eeltsit. teos, lhk. 13.

seaduse nõudel, mis on aluseks riiklikule kooselule. Selle tõttu tuleb kurjategija karistada ka siis, kui tema karistusest ei ole mingit kasu temale ega tema kaaskodanikele.

Teistest õpetlasist, kes kuriteos näevad absoluutse õigluse rikkumist, millist õiglust kõik riigid on ühtviisi kohustatud kaitsma, mainime siinkohal Carrarat,*) kelle õpetuse järgi üksikud riigid on absoluutse õigluse teostamise vahendid. Lähedal mainitud teadlaste õpetusele seisab ka Heinze (1896)**) uuem õpetus, ainult et ta absoluutse õigluse mõiste asemele asetab kõrgema kategooriana tsivilisatsiooni mõiste. Heinze väidab, et on olemas teatavad universaalsed normid, mis seovad iga kultuurinimest, hoolimata riigist, kelle territooriumil ta asub, riigist, kelle kodakondsusse ta kuulub, ning riigist, kelle vastu ehk kelle kodanikkude vastu ta võiks saata korda kuriteo.

Need universaalsed normid on igale riigile raudvaraks, mis alati peavad jääma püsima, moodustades seega absoluutselt ühise üleilmalise õiguse (absolut gemeines Weltrecht). Ilma nende normide olemasoluta langeks kokku kogu õiguslik kord. Selle juures ei ole need normid maksvad mitte sellepärast, et nad on üles seatud üksikute riikide poolt, vaid nad valitsevad kogu tsiviliseeritud inimkonda, sõltumata üksikute riikide piirest, kurjategija ja kuriteo läbi kannatanud isiku rahvusest. Edasi märgib Heinze, et sakslane, kes Prantsusmaal on tapnud hispaanlase, ei ole sellega rikkunud prantsuse, saksa ega hispaania seadusnormi, ega ka mitte kõiki kolme neist, vaid sel juhul on tegemist universaalse normi rikkumisega. Iga kultuurriigi kohus on täita tsivilisatsiooni üldnõudeid, nagu need on maksvad kogu tsiviliseeritud maailma kohta, järelikult karistada ka üleastumisi neist normest, mis on kohuslikud kõigile kultuurinimesile. Nende üldiste normide maksvusel tugeb kogu inimlik tsivilisatsioon, mis on kõigi riikide ühine hüve; iga kuriteoline haarang nende normide vastu on inimliku tsivilisatsiooni aluste õõnestamine, seega võrdselt kahjulik kõigile riikidele, millest ka järeldub universaalse karistamisõiguse vajadus.

Selle printsiiibi äärmiseks tulemuseks on, et iga riik peab karistama iga kuritegu, kus ja kelle poolt see ei oleks korda saadetud. Kuid sellist äärmist kuju selle süsteemi pooldajad harilikult oma printsiiibile ei anna, vaid piiravad seda mitmeti.

Siin tuleks eriti mainida teadlasi, kes rahvusvahelise printsiiibi põhjendusena toovad ette, et on olemas teatud arv rahvusvahelisi hüvesid, mida kõikjal tuleb kaitsta kuritahteliste haarangute vastu. Need ühised huvid ei ole konstantsed igal ajal, nad muutuvad ja täienevad ühenduses kultuuriliste edusammudega.

Selliste ühiste huvide loetelu nägime juba prof. Liszti õpetuses. Sama loetelu süstematiseeritud ja täiendatud kujul leiame ka prof. Meili***) juures. Meili peab ülaltoodud printsiiibi kohaldamise vaja-

*) Posnõshev, eeltsit. teos, lhk. 99.

**) Heinze, Universelle u. partikuläre Strafrechtspflege 1896.

***) Meili, eeltsit. teos, § 25, lhk. 85.

likuks: a) niivõrd, kui on tegemist kuriteoga, mis on sihitud kogu inimkonna vastu. Sellisteks kuritegudeks on näiteks anarhism, merirööv, orjakauplemine, nakkavate inim-, looma- ja taimetaudide levitamine; b) niivõrd, kui on tegemist õiguslike hüvedega, mis takistamata rahvusvahelise liiklemise või rahvaste hea käekäigu parandamise huvides on eraldatud üksikute riikide ainuvaldusest. Need vajavad kõigi kultuurriikide õiguslist kaitset, mispärast ka kõik riigid on õigustatud karistama kuritegusid selliste õiguslike hüvede vastu. Sellise ühise kaitse all olevaiks tuleb lugeda näiteks neutraalsed kanalid, raudteed, telegraafi- ja telefoniliinid, kaasa arvatud ka traadita telegraafi seaded, hospitalid ja ambulantsid; c) niivõrd, kui on tegemist õiguslike hüvedega, mis kuuluvad küll ühele riigile, kuid mille rikkumatuses kõik kultuurriigid on ühtlasi huvitatud. Siia kuuluvad: rahade ehtsus (kaasa arvatud posti väärtmärgid), avalikud usaldusaktid, kaupade võltsimatus rahvusvahelise kaubanduse alal.

Teised teadlased lähevad kaugemale, väites, et peale selliste rahvusvaheliste hüvede vastu sihitud kuritegude on iga riik õigustatud karistama ka raskemaid kuritegusid üksiku isiku vastu. Nii leiab Mohl,*) et universaalne süsteem ei ole maksev riikliste kuritegude ja politseiliste üleastumiste puhul, küll aga tuleb teda kohaldada selliste kuritegude suhtes, mis kõigi rahvaste poolt kvalifitseeritakse sillistena (*delicta naturalia* ehk *juris gentium*), nagu tapmine, röövimine, vargus. Samuti tunnustab Ortolan,**) et tuleb teha vahet universaalse ja lokaalse kuriteo vahel, kusjuures siseriigi õigus karistada välismaalasi välismaal kordasaadetud kuritegude eest, piirduv raskemate kuritegudega ja juhtudega, kui need kuriteod olid sihitud tema kodanikkude vastu.

Teisest küljest leiab kõnesolev printsip piiramist selles mõttes, et kurjategija karistamisõigus peab olema esijoones sellel riigil, kes on kõige enam kvalifitseeritud tema süüasja arutamiseks.¹⁾ Sellise riigina tuleb esmajoones kõne alla riik, kus kuritegu on saadetud korda, ning selle järgi riik, kelle kodakondsusse kuulub kurjategija. Nii näit. Lammasch²⁾ seades üles üldise põhimõttena nõude, et iga riik, kelle käes on kurjategija, kes kusagil korda saatnud kuriteo, on õigustatud ja isegi kohustatud selle eest hoolitsema, et mainitud kurjategija saaks karistatud, märgib vähe hiljem, et riik mitte alati ei ole kohustatud teda karistama. Nii näit., kui kohtulikul asjaarutamisel tõde võib selguda kõige paremini kuriteo kordasaatmise kohal, siis peab antud riik kurjategija andma välja sellele riigile, kus see saatis korda kuriteo; ise võib ta kurjategijat karistada vaid juhul, kui väljaandmine ei ole võimalik mõnesuguste takistuste tõttu.

*) Meili, eeltsit. teos, lhk 70 j. j.

***) Meili, eeltsit. teos, lhk 71 j. j. ja Posnõšev, eeltsit. teos, lhk 100.

¹⁾ Bar, Lehrbuch, lhk. 215 j. j.

²⁾ Posnõšev, eeltsit. teos, lhk. 100.

Peale selle piiratakse universaalsüsteemi selle pooldajate poolt, kuigi mitte üksmeelselt, veel selles mõttes, et, välja arvatud riiklised kuriteod, mis on sihitud karistaja riigi enese vastu, kuriteo kordasaatmise kohal maksev kergem karistusnorm ehk vähemalt täielik karistamatus peab tulema kasuks süüdistatavale.)*

Universaalsüsteemi vastu toob muu seas Posnõšev ette järgmist.

Sellest, et õiguslik kord on kõigi riikide ühine hüve, järgneb vaid, et igaüks neist on kohustatud looma ja alal hoidma seda korda end a juures. Sellest aga veel ei järeldu, et iga riik oleks kohustatud hoolitsema õigusliku korra olemasolu eest oma naabri juures.

Ei või unustada, et ei ole olemas ühtlast õiguslikku korda kõigile riikidele; üksikute riikide õigusnormid on väga erinevad, kuna aga iga riik võib enda juures kohaldada vaid oma seadusi, siis võib lahkuminek üksikute kuritegude ilmestamises põhjustada soovimatuid nähteid: sageli siirdumine välismaale, mis rikkale inimesele ei tee raskusi, kindlustaks kergemat karistust, teisest küljest aga juhuslik viibimine teises riigis võiks suurendada mõnikord vastutust.

On õige, et iga riik on huvitatud sellest, et teised riigid ei takistaks teda eksekutiiv-võimu teostamisel, varjates enda juures kurjategijaid. Kuid sellest järeldub vaid riikide vastastikuse abistamise kohustus kurjategijate väljaandmise teel.

Suhtudes austuse ja usaldusega teise riigi õigusmõistmisse, ja ära tundes, et tõe avastamine kohtus on kõige paremini kindlustatud, kui kuriteo kohtulik arutamine sünnib selles riigis, kus ta on saadetud korda, ja kus on olemas kõik andmed asja igakülgseks läbikaalumiseks, riik, kelle kätes on kurjategija, ei pea ka arutamise antud kuritegu.

Eeltähendatud vastuväidete kohta tuleks tähendada järgmist.

Esimene neist vaatab riikide vastastikustele kohustustele liiga kitsast ja egoistlisest seisukohast. See vastuväide võiks ehk siis veel tulla kaalumisele, kui kuritegevus omaks vaid territoriaalselt kindlasti piiritletud ilme. Praegusel ajal aga, kus kurjategija kerge vaevaga ning kiires korras pääseb ühest riigist teise, ning kus on tainud ilmsiks terved rahvusvahelise kuritegevuse liigid, ei pea see vastuväide paika. Kui eitada moraalset kohustust, mille järgi üks riik oleks kohustatud hoolitsema õigusliku korra püsimise eest teises riigis, siis juba puht-praktilised elunõuded ja eeskätt õigusliku korra alalhoidmise tarve iseenda juures sunnivad üksikuid riike loobuma oma partikularismi vaimust.

Märksa kaalavam on teine vastuväide, mis põhjeneb üksikute riikide karistusnormide erinevusel. Selle tõttu on ka vajalik universaalset printsiipi piirata üldhädadohtlikkude ning raskemate kuritegudega, mis on karistatavad kõigi kultuurriikide poolt. Järelikult välismaal korda saadetud kuriteod, mis ei ole üldhädadohtlikud, nagu

*) Bar, Lehrbuch, lhk. 216.

poliitilised kuriteod, usulised kuriteod ning politseilised üleastumised, ei kuuluks selle printsiibi alla. Samuti ei tule teatavat isikut karistada välismaal kordasaadetud teo eest, kui see tegu kordasaatmise kohal ei olnud karistatav.

Mis puutub kahte viimasesse vastuväitesse, siis tuleb tunnustada, et karistamise õigus peab olema esijoones riigil, kus kuritegu on saadetud korda, kuna seal on olemas kõik eeldused töö paremaks avastamiseks. Seepärast tuleb ka kurjategija karistamist tabamiskohal pidada subsidiaarseks abinõuks, mida tuleb teostada vaid siis, kui kurjategija väljaandmine riigile, kus kuritegu on saadetud korda, mingil põhjusel ei ole võimalik. Sellest järgneb, et teo kordasaatmise kohal maksev kergem karistusnorm peab tulema kasuks süüdistatavale.*)

Kõige ülaltoodu põhjal tuleb universaalne süsteem tunnustada vastuvõetavaks mainitud kitsendustega, kuna ta ideeliselt seisab palju kõrgemal kõigist teistest süsteemest. Kui Bar**) selle süsteemi vastuväitena muu seas toob ette, et universaalse süsteemi pooltajate poolt ülesseatud utilitaarsed kitsendused ei ole hästi seotavad selle süsteemi kõrgete põhiideedega, siis tuleb selle kohta tähendada, et kuigi see süsteem praegusel ajal ei ole kohaldatav ilma kitsendusita ning võib tulla arvesse vaid vajaliku täiendusena teiste loendatud süsteemide koostusele, siis, nagu mainivad Mohl ja Carrara, on tal seda suurem tulevik.***) Tuleviku süsteemiks nimetatakse see selles mõttes, et ta vaid siis võib täies ulatuses hakata maksma, kui kõik riigid jõuavad ühisele arengu-astmele, kui kõik teravad erinevused üksikute riikide vahel kaovad ning kõik rahvad elavad enam-vähem ühesugust elu.

III. Kurjategija eemaldamine riigi territooriumilt. Lõpuks vaatleme kolmandat võimalust, mille järgi kurjategija, kes välismaal on saanud korda kuriteo, tuleb eemaldada riigi territooriumilt.

See eemaldamine võib tulla toime kahel teel: a) kurjategija võidakse administratiivsel teel saata välja riigi piirest; b) tema võidakse anda välja vastutusele võtmiseks ja karistamiseks sellele riigile, kes on kõige enam kompetentne tema süüasja arutamiseks.

Esimene neist mooduseist langeb otsekohe ära, kuna see ei ole kooskõlas õigluse põhimõtetega. Tõepoolest, kui väljasaadetav on süütu, siis oleks tema väljasaatmine riigi piirest, ilma et temale võimalust antakse oma süütust kohtulikult tõestada, liigne karmus, mis lõhub tema seni olemasolevad seltskondlised sidemed, jättes teda sageli ilma elu ülespidamise vahenditeta j.n.e. On ta aga süüdlane, siis ei täida riik oma kohust, mis tal on kuritegude jälgimise alal rahvusvahelises ulatuses, kui ta piirdub vaid kurjategija väljasaatmisega oma piirest ja ei aita kaasa kurjategija vastutusele võt-

*) Nikolskij, eeltsit. teos, lhk. 15.

**) Bar, Lehrbuch, lhk. 216.

***) Nikolskij, eeltsit. teos, lhk. 14 j. j.

niseks ja karistamiseks. Nagu tähendab prof. Liepmann oma ettekandes Rahvusvahelisel Kriminalistide Liidu kongressil Brüsselis 1910. a., sarnaneks see tegumood Württembergi kodanikkude teguviisile XIX sajandil, kes selleks, et saada lahti marukoertest, ajasid neid Bavaariasse.

Jääb järele ainuke moodus, mida tuleb esijoones tarvitada kurjategija suhtes, kes välismaal on saatnud korda kuriteo ning selle järgi siseriigis on tabatud: teda tuleb anda välja sellele riigile, kes tema süüasja võib arutada kõige paremini.

Selles mõttes moodustab väljaandmine tarvilise sanktsiooni rahvusvahelise kompetentsi reeglitele, kuna ühelt poolt võitlus rahvusvahelise kuritegevuse vastu, teisest küljest aga ka süüdistatavale kaitse võimaldamine ainult siis võib tulla kõige paremini toime, kui süüasja igakülgne ja põhjalik arutamine on kindlustatud, mis aga mitte igakord ei ole teostatav kurjategija tabamise kohal.

Pidurdustee pikkus ja reaktsiooniaeg pärast alkoholi tarvitamist.

„E. Politseile“ kirjutanud Dr. med. Max Grünwald, Dortmundis.

Maanteede ja suurlinnade liikumises määrab jõuvanker liikumise kiiruse; seepärast on jõuvanker erilise tähtsusega küsimuse arutamisel, missugune mõju on alkoholi tarvitamisel vahekorrale pidurdustee pikkuse ja reaktsiooni aja vahel.

Kuigi käesolevas kirjatükis puudutatakse peaasjalikult jõuvankrit, siis peab ikkagi silmas pidama, et sisult samad kaalutlused maksavad ka teiste teetarvitajate suhtes, samuti ka trammide ja raudteede personaali kohta.

Iga sõiduk on varustatud piduriga, et teda seisma panna. Piduri otstarve äkitselt juhtuva hädahoju silmapilgul on sõidukit võimalikult lühikese maa ärasõitmisel seisma panna ja sel teel ära hoida õnnetusjuhtum. Maa-ala, mille sõiduk veel sõidab piduri tegevusse astumisest kuni sõiduki seismajäämiseni, nimetatakse tehniliselt pidurdusteeks.

Selle tee pikkus oleneb peaasjalikult sõiduki liikumise kiirusest ja tema raskusest; tähtsat osa mängib aga ka sõidutee iseloom. Kui sõidutee on kare, siis läheb korda sõidukit kiiremini seisma panna kui siledal ja libedal teel, missuguseks tee näiteks muutub pärast vihma, lund või pärast jää tekkimist külma tagajärjel. Ka sõidutee profiil mängib osa pidurdustee pikkuse juures: mäest alla sõites on sõiduk raskem seisma panna kui mäest üles sõites. Piduri headus ja temaga hoolikalt ümberkäimine võib samuti kaasa aidata sellele, et lühendada pidurdustee pikkust.

Tehniline pidurdustee pikkus oleneb kõigist neist asjaoludest; see pikkus on jõuvankri juures liikumise kiirusel 10 km. tunnis vähemalt 1 meeter, 20 km. tunnis — vähemalt 3,2 meetrit, 30 km. kiirusel tunnis — vähemalt 7 meetrit, 40 km. kiirusel tunnis — vähemalt 12,5 meetrit ja 50 km. kiirusel tunnis — vähemalt 20 meetrit.

Need arvud maksavad sirgete horisontal-teede kohta kuiva ilmaga neljaratta-pidurite kasutamisel. Üldse moodustavad need arvud kõige lühema tehnilise pidurdustee pikkuse. Kui tänav on libe, siis mõjub see omadus väga halvavalt pidurdusteele, mille tagajärjel selle tee pikkus võib suureneka kolm kuni neli korda teistes soodustavates tingimustes. Sellele tuleb lisaks veel asjaolu, et libedal teel võib jõuvanker libiseda. Kui liig järsku ja kõvasti pidurdatakse, s. o. nii et rattad seisma jäävad („blokeeritud“ on), siis on hädaoht suurem kui sel juhul, kui rattad veel käivad: kui rattad enam sugugi ei liigu, libisevad nad teed mööda ja vähendavad hõõrumist.

Jõuvankri pidurdustee pikkus suureneb aga veel tunduvalt, kui arvesse tuleb n.nim. hädaohtu-pidurdustee, s. o. tee, mille sõiduk maha sõidab sellest silmapilgust peale, mil juht märkab mingisugust hädaohtlikku takistust, kuni sõiduki täieliku seismajäämiseni. Iga sõiduki juht tarvitab teatud aega, mis talle kulub järelemõtlemiseks, kuidas olemasolevast hädaohtust üle saada või kuidas seda vähendada, iga juht valmistub reaktsioonile. Sellel reaktsioonijal, mida tihti nimetatakse ka ehmatuse sekundiks, sõidab sõiduk takistusele, s. o. hädaohtu endise kiirusega vastu; alles pärast reaktsioonijal möödumist algab võitlus hädaohtuga, alles siis võivad ka pidurid tegevusse astuda.

Tähelepanekute varal on tehtud kindlaks, et reaktsioonijal (kui arvesse tuleb tahteavaldus) kestab umbes üksviieks sekundit ja nimelt siis, kui inimene peab ühele juba varem tuntud muljele reageerima üheainsa liigutusega. See aeg suureneb arusaadavalt tunduvalt, kui on tegemist korruga mitme tundmatu muljega ja kui seejuures tuleb teha mitu liigutust. Sarnasel juhul tuleb juba arvestada poole kuni kolmveerand sekundiga. Kui aga sellele tuleb lisaks veel hingeline ärevus, mis ju hädaohtu hetkel ikka esile kerkib, siis suureneb reaktsioonijal veelgi ja kestab terve sekund või rohkemgi. Tee, mille juht oma sõidukiga läbi sõidab alates takistuse nägemise silmapilgust kuni reaktsiooni lõpuni, s. o. n.nim. reaktsioonijal, on keskmiselt sama pikk, kui kõige lühem pidurdustee, nii et keskmine reaktsioonijal suurendab tehnilist pidurdusteed 100% võrra. Kui sõidukit juhib isik, kes üldse aeglaselt reageerib välistele mõjudele, siis tuleb arvestada sellega, et kõige lühem pidurdustee suurendatakse 200—300% võrra.

Meieaja tehnika on ühes jõuvankrite ja kõigi teiste liikumisinimõõnude arenemisega loonud mehaanilisi pidurdusvõimalusi, et lühendada võimaluste piires tehnilist pidurdusteed. Kuid alles võrdlemisi hilja hakati tähelepanu pöörama psüühilise pidurdustee lühendamisele. Kõigepealt on muidugi vajalik kõrvaldada võimaluste piires sõidukite juhtide kohtadelt inimesed, kes aeglaselt reagee-

rivad; see saadakse kätte reaktsioonide katsetega. Edasi aga tuleb kiiresti reageerida inimese juures kõrvaldada kõik, mis võib pikendada reaktsiooniaega. Õnnetusjuhtumite ärahoidmiseks on erilise tähtsusega juhi arusaamine sellest, et iga reaktsioonija pikendamine võib kaasa tuua õnnetuse teistele inimestele ja juhile endale. Ja sel põhjusel on tarvilik reaktsioonijale ja pidurdusteele pärast alkoholi tarvitamist pühendada erilist tähelepanu.

Kõik lõbumürgid on peaaumürgid, mis mõjuvad mitmesugusel viisil halvavalt inimese kesk-närvisüsteemile. Nii, näiteks, on hashishi tarvitamise tagajärjeks fantaasia suurenemine, Mehhiko kaktusest saadud mürk toob esile inimeses mürgi tarvitamisel värvide orgiaid. Teiste mürkide tarvitamise tagajärjeks on mitmesugused viirastused.

Alkohol on küll vanim inimkonna lõbumürk. Tema nõrgendab kui takistusehalvaja inimese tahet, mis kontrollib lihaste tegevust ja mis kannab oma takistava iseloomuga selle eest hoolt, et lihased ei raiskaks korraga kogu oma jõudu, vaid jätaaks ka teatud jõu tagavara. See jõu tagavara on alkoholi tarvitamise tagajärjel nii-kui-nii väiksem kui kaines olekus, nii et lihased on juba alkoholi mõjul nõrgemad, see asjaolu aga pole inimesel, kes alkoholi mõju all seisab, sugugi selge, sest alkohol ei suurenda ainult inimeste kõnelemistahet, ei suurenda ainult nende usaldust teiste vastu, vaid alkoholi mõjul on inimesed ka endaga väga rahul. Tagasihoidlik isik muutub seltskonnaarmastajaks; sõnakehv hakkab kõnelema, kartlikust saab ettevõtlik isik. Takistuste halvamise tagajärjeks on individualiteeditunde suurenemine. Isegi vähesel määral tarvitatuna mõjub alkohol halvavalt just vaimlistele omadustele. Keha seisab vähemalt neli tundi pärast ühekordse mõjuva doosi võtmist alkoholi mõju all; nii palju aega tarvitab inimese organism, et alkoholi mõju paraliseerida. Nii siis peaks iga inimene meeles pidama, et alkoholi tarvitamisega soovitud takistushalvamine tasutakse vaimlise ja kehalise tegevusvõime vähendamisega, mis võib kesta kuus kuni kaheksa tundi.

Ei ole võimalik arvudega kindlaks määrata piiri, kus lõpeb parajus ja kus algab parajusetus, sest alkoholi mõju oleneb igakordsest keha ja meeoleu seisukorrast. Nõrgestatud ja ärritatud inimene langeb kiiremini ja intensiivsemalt takistushalvatuse alla kui tugev ja rahulik; hästitoidetud organism peab kauem vastu kui nõrk. Sellele tuleb lisaks veel see, et alkoholi sisaldavus teatud joogis pole alkoholitartvitajale igakord teada, nii et teatud juhtudel ületab soovitud tagajärg lootusi.

Jõuvankrijuhile, samuti veduri-, trammi- ja teiste liikumisvahendite juhtidele on tähtis teada, et alkohol röövib inimestelt, tänu tema takistushalvavale iseloomule, kontrolli meelte üle, nii et muljed meeltele paistavad teistena kui nad tegelikult on. See petlik alkoholi omadus on juhile eriti kardetav. Täie õigusega keelatakse seepärast ametnikkudele, kes tegutsevad avalikkude institutsioonide liikumissettevõtetes, nagu raudteedel, postil, trammidel jne., teenistuskohuste täitmise ajal alkoholi tarvitada. Šveitsi posti ülemdirektsioo-

nis viidi 1930. a. alates täielik alkoholi tarvitamise keeld teenistuse ajal kõikide ametnikkude ja teenijate suhtes läbi, ka kõikide jõuvankrite juhtide, kõikide töökodade teenijate suhtes maksab see keeld. Keelu vastu eksijad võidakse jalamaid teenistusest vallandada. Selle keelu tagajärjeks on see tõsiasi, et kuni oktoobrikuu lõpuni l. a. ühtki inimohvrit ei tulnud ette õnnetusjuhtumi tagajärjel, kusjuures postiautod, näiteks, sõidavad aastas maha 8.832.000 km., sellest 1.278.000 rasketel Alpide teedel. Sarnane tagajärg saavutati seega, et juhtide valikut toimetati väga ettevaatlikult, ja et alkoholi keeld viidi täielikult läbi isegi sel korral, kui ainult on kahtlus, et juht on enne teenistuskohuste täitmisele asumist tarvitanud alkoholi, ei lasta teda sõita, kuid „sarnaseid asju juhtub väga harva, kuna personaal teab tagajärgedest“.

Et vähendada hulgaliste õnnetusjuhtumite arvu, mille põhjuseks on jõuvankrijuhtide alkoholi tarvitamine, panid kaubandustööstusminister ja siseminister 21. jaan. 1931 maksma ringkirjalise korralduse jõuvankrijuhtide kohuste kohta. Ringkirjas juhatakse tähelepanu sellele, et nagu näitavad kogemused, juba vähesest alkoholist jätkub selleks, et võtta jõuvankrijuhilt *seda kindlust, kiirust, tähelepanu* ja otsustusevõime teravust, mis tal on vaja oma vastutusrikkal tegevusalal. Igalt jõuvankrijuhilt, kes istub jõuvankri tüüri taha pärast alkoholi tarvitamist, mis vähendab tema kui juhi juhtimise kindlust, ja seega põhjustab õnnetusjuhtumi tekkimise, võetakse juhtimisluba eranditult ära. Selle juures ei pöörata enam tähelepanu sellele, kas juht satub loa äravõtmise tagajärjel raskesse majanduslikku olukorda või mitte. Vastavate erikoolide ettevõtjad ja õpetajad on kohustatud juhtide väljaõpetamisel nende tähelepanu pöörama alkoholi tarvitamise mõjudele ja rasketele tagajärgedele. Sarnast energilist väljaastumist tuleb tingimata liikumise hädaohutamaks muutmise seisukohalt tervitada. Sest: alkoholi takistushalvav mõju pikendab reaktsiooniaega kontrolli kaotamisega kehaliste ja vaimliste võimete üle. Saadakse aeglasemalt aru hädaohust, viimasele reageeritakse aeglasemalt.

Alkoholi mõjul muutub psüühiline pidurdustee, s. o. aeg takistuse esimesest tähelepanemisest kuni hädaohu kõrvaldamise alguseni juhi poolt pikendatakse tunduvalt. Sellele tuleb lisaks veel see, et alkoholi takistushalvava mõju all tihti tehakse vale liigutus hädaohust ülesaamiseks. Juht vajutab „kogemata“ piduri asemel gaasitajale ja sõidab „täie auruga“ õnnetusse. Seda võib päris tihti tähele panna, kui näha inimesi, kes sõidavad üle lubatud kiiruse alkoholi mõju all. Ja õnnetuse ärahoidmiseks pole ainult vaja kiirelt tegutseda, vaid kõigepealt tuleb ka õieti tegutseda vastavalt olukorrale ja hädaohule. Kuid otstarbekohane tegevus aetakse nurja alkoholi takistushalvava mõju ja sellest oleneva tahtekontrolli vähenemise tagajärjel.

Kui juht on tarvitanud alkoholi, siis suureneb järelilikult psüühiline pidurdustee; enne kui tehnilised pidurdusabinõud on tegevusse pandud, on auto õnnetusele lähemale sõitnud. Isegi siis, kui tehni-

sed pidurdusabinõud on parimas korras ja kui sõidutee on soodus sõiduki kiirele seismajätmisele, pikendatakse pidurdusteid kestva reaktsioonaja tagajärjel nii palju, et õnnetusjuhtumit ei suudeta vältida. Kui tahetakse vähendada ohvrite arvu, mida liikumine kahjuks ikka veel nõuab, siis võib sellele kaasa aidata alkoholi tarvitamise mahajätmine, mida tuleb nõuda kõikidelt liikumisteenistuses seisvatelt inimestelt õnnetusjuhtumite ärahoidmiseks ja vastastikuse lugupidamise huvides.

Omavalitsuste maksude korralduse põhimõtteid.

K. Selter.

Käesoleval ajal pakub omavalitsuste maksude korralduse küsimus meile kahakordselt huvi. Esiteks, ühenduses päevakorral oleva üldise maksureformi kavatsustega kerkib esile küsimus, kas ja missuguses ulatuses ning suunas peab see reform puudutama ka omavalitsuste maksusid. Samale küsimusele pörkame aga ka omavalitsuste seaduste reformi teostamisel, kõnelemata juhust, kui maaomavalitsuste süsteem tuleb põhjalikule reorganiseerimisele, nagu seda viimastel aastatel mitmelt poolt soovitatud.

Omavalitsustele on pandud kohaliku kui ka üldriikliku valitsemise alal suured ülesanded. Põhiseaduse seisukohalt (v. ka Kohtuja Siseministeeriumi seletuskiri vallaomavalitsuse seaduse eelnõu juure) kuuluvad kõik kohaliku valitsemise ülesanded omavalitsustele, kuivõrd seadustega nimetatud ülesanded pole pandud teistele asutistele. Kohaliku valitsemise ülesannete ulatuse ja teostamise viisi määramine on suurel määral jäetud omavalitsuste eneste hooldeks. Selles väljendub omavalitsuste kompetentsiline enesemääramise õigus: omavalitsused ise määravad, missuguseid ülesandeid, missugusel määral ning viisil nad täidavad. Saksa avalikus õiguses oli see postulaat — suurel määral tänu Preisi kõrgema administratiivkohtu praktikale — kõige laiemas mõttes väljendatud juba aastakümneid enne maailmasõda. Selle põhimõtte elluviimisega L.-Euroopa omavalitsused ei viivitanud: ühenduses linnade õitsega ja üldise jõukuse tõusuga arendasid näit. linnad seal nii innukat tegevust, et need omavalitsused esinesid Euroopa tõelikkude kultuurikandjatena. Vene ajast pärit meie omavalitsusseadused ei väljenda seda enesemääramise õigust nii laia joonega, kuid jätavad omavalitsuse ülesannete deklareerimisel nende ülesannete ulatuse ning teostamise viisi omavalitsuste eneste määrata. (Võrdle näiteks: Linna seaduse § 2 pp. 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 15 j. t. Alevi seaduse § 3 pp. 4., 5., 6., 7., 8., 10., 11 j. t.)

Seesugune enesemääramise õigus ülesannete alal eeldab, et omavalitsuste käsutuses oleksid mingisugused tuluallikad, millest ni-

metatud ülesannete kulused võiks katta. Muidugi, ei või nõuda, et need allikad oleksid niivõrd rikkalikud, et neist võiks katta kõige kaugeulatlikumaid administratiivseid algatusi. Põhimõtteliselt aga peavad need allikad olema selleks küllaldased, et võimaldada ülesannete täitmist ulatuses ja viisil, mis olude ja üldiste sotsiaalsete tingimuste sunnil osutuvad vajalikeks, kõnelemata muidugi erakordsetest, ootamatutest juhtudest (looduslikud õnnetused, tulikahjud jne.), mil omavalitsuste peale võivad äkitselt langeda seesugused paratamatud kohustused, milleks nad pole ette valmistatud ja milleks nende normaalsetest tuluallikatest ei või jätkuda.

Olukord ei muutu selle tõttu, et mõnede kohaliku valitsemise ülesannete täitmise ulatus ning viis on eriseadustega konkreetsemalt määritletud: siiski jäävad siin omavalitsustele laiad piirid nende ülesannete teostamise viisi ja ainelise külje korraldamisel, missuguse õigusega peab käsi-käes käima rahanduslik enesemääramise õigus, s. o. finantsiline rippumatus teatud piirides.

Ülesanded, mis omavalitsused täidavad keskvalitsuse korraldusel riigi üldise valitsemise alal, tingivad samuti suuri kuluseid, mille katteks keskvalitsus peab omavalitsustele *andma* või kätte juhatama mingisugused tuluallikad.

Missugused peavad olema need tuluallikad, millest omavalitsused võiksid katta kulud, mis tingitud kõikide eelpoolnimetatud ülesannete täitmisest?

Samuti nagu riigi tulud langevad ka omavalitsuste tulud oma juriidiliselt iseloomult kahte põhiliiki: a) eraõiguslikud ja b) avalikõiguslikud tulud.

Esimesed saabuavad toimingutest, milles omavalitsused esinevad eraomanikkudena, kasutades oma varasid, kapitale ja ettevõtteid, toimetades ärilisi operatsioone jne., kuigi ka seesuguste toimingute juures siin-seal võib märgata iseäraldusi, mis osutavad vara- või ettevõtteomaniku avalik-õiguslikku iseloomu.

Avalik-õiguslikud tulud on rajatud omavalitsustele antud sunniviimise teostamisele.

Nende kahe põhiliigi vahel esinevad veel n. n. toetused, mis omavalitsused saavad, kas teistelt omavalitsustelt või riigilt (dotatsioonid) või eraisikutelt seaduse või lepingute alusel.

Kuidas omavalitsuste tulud nimetatud allikatest kujunesid 1928/29. a., nähtub järgmistest tabelitest:

1. Valdade tuluallikad 1928/29.¹⁾

	Kr.	%
1) Maksud	3.492.752	77,3
2) Kapitalid, varad ja ettevõtted	162.354	3,6
3) Toetised	90.347	2,0
4) Kulude tasu	48.691	1,1

¹⁾ Eesti Statistika nr. 1 — 1931.

2. Maavalitsuste tuluallikad 1928/29.²⁾

	Kr.	%
1) Maksud	1.631.200	36,3
2) Ettevõtted ja varad	192.800	4,3
3) Toetised	2.048.600	45,5
4) Kulude tasu	408.600	9,1

3. Linnade tuluallikad 1929/30.³⁾

	Kr.	%
1) Maksud	4.933.000	51,3
2) Varad ja ettevõtted	1.551.000	16,2
3) Toetised	?	?
4) Mitmesugused erisissetulekud ja kulude tasu	2.140.000	22,3

4. Alevite tuluallikad 1929/30.³⁾

	Kr.	%
1) Maksud	249.000	76,8
2) Varad ja ettevõtted	24.000	7,4
3) Toetised	?	?
4) Erisissetulekud ja kulude tasu	23.000	7,2

Nagu esiletoodud andmetest nähtub, osutuvad tähtsamaks tuluallikaks omavalitsustele maksud. Kuna ka riigikassa on sunnitud suure osa oma kuludest katma maksutuludest, siis tekib nende kahe vahel teatud konkurents maksutulude pärast. Maailmasõda ja sellele järgnenud suured sotsiaalsed ülesanded sundisid riigikassat nii meil kui mujal sügavalt haarama neisse rahvamajanduse allikatesse, millest maksutulud voolavad; nõrgem konkurent — omavalitsus, pidi osalt taganema; tema maksustamise põld jäi kehvemaks, ja kuigi need oma suuruses mõnel pool ei kahanenud, osutusid need uute ülesannete juurdetulekuga omavalitsustele aina puudulikumateks. Selle pärast ongi maksutulude jaotuse küsimus riigikassa ja omavalitsuste vahel niihästi teistes riikides kui ka meil just viimasel ajal teravamalt päevakorrale kerkinud.

Maksude jaotuse probleemi ülesanne seisab selles, et ühest küljest rahuldada riigi ja omavalitsuste kassasid vajalikkude maksutuludega, teisest küljest aga — hoolitseda selle eest, et eramajapidamised ei langeks ülejõu käiva maksukoorma alla, ja et mitme maksuvõtja ja maksude liigse mitmekesiduse tõttu maksukoorma kandmine ei muutuks liig tülikaks. See ülesanne on raske, ja käsi käes riigi ning omavalitsuste kassade vajaduste tõusuga ning eramajanduse seisukorra halvenemisega, need raskused aina kasvavad.

²⁾ Eesti Statistika nr. 12 — 1930.

³⁾ Eesti Statistika nr. 4 — 1931.

Maksude jaotamisel riigi ja omavalitsuste vahel tuleb küsimuses: kui suurel määral maksutulused kummalegi peab kuuluma, väljuda ülesannete ja väljaminekute jaotusest. Küsimuse lahendamisel — missugused maksud peavad kuuluma riigile, missugused — omavalitsustele, tuleb arvestada kõigepealt maksu iseloomu, s. o. kuivõrd vastava maksu allikad saavad rahvamajandusest kui tervikust, või kuivõrd nad on seotud kohalikkude oludega. Maksud, mis saadakse terve rahvamajandusest, peavad kuuluma riigile, kuna kohalikkude oludega seotud maksutulud on sobivad omavalitsustele.

Neilt seisukohtadelt vaadates selgub, et tollid, igasugused tarvitusmaksud ja monopolid peavad kuuluma riigile, kuna need maksud on seotud kogu rahvamajandusega. Samasugune on ka suurem osa läbikäigumaksude (Verkehrsteuer) nagu: üldise ja tööstuse läbikäigumaksu (Umsatzsteuer), transpordimaksu, kapitali läbikäigumaksu ja tempelmaksu seisukord. Läbikäigumaksude (Verkehrsteuer) seas leiame ka sääraseid, mis oma iseloomult on ühenduses kohalikkude oludega ja mille tulud olenevad suurel määral kohalikkude omavalitsuste tegevusest. Siia kuuluvad need läbikäigumaksud, mis võetakse kinnisvarade kohta käivatelt toimingutelt, näiteks maksud, mis võetakse kinnisvarade omandamisel.

Vaadeldes Eesti kui ka teiste riikide maksusüsteeme, näemegi, et nimetatud maksu-tulude jaotusel ongi enam-vähem peetud kinni esile toodud jaotuse põhimõtetest, olgugi mitmesuguste kõikumustega ning eranditega. Nii kuuluvad tollid igal pool riigile (resp. liitriigile). Samuti kuulub läbikäigumaks (Umsatzsteuer) riiklikkude maksude hulka (V. Saksa, Prantsuse, Austria, Čehhoslovakkia seadused. Ka Majandusministeeriumi eelnõu 1929. a. läbikäigumaksu kohta kavatses selle maksu riiklikuna.). Märkima peab aga siinkohal, et 1921. a. seadusega on meie valdadele antud õigus võtta läbikäigumaksu valla piirides asuvatelt tööstustelt.

Tempelmaks esineb meil, samuti nagu Lätis, Poolas, Itaalias j. m. riikliku maksuna, kuna näiteks Saksas see maks on seni jäänud osariikide käsutusse, missugust korda Saksa literatuur nimetab ebaloomulikuks, sest miks pidavat volikirjad ja muud sääraseid dokumendid kuuluma Hamburgis või kuskil Anhaltis tempelmaksutamisele teisiti kui Preisis.¹⁾

Kinnisvaramaks kuulub nende maksude hulka, mis suurel määral seotud kohalikkude oludega. Juba ajalooliselt oli omavalitsuste tegevus tihedalt seotud kinnisvaraomandistega ja paljud omavalitsuste ülesanded vahenditult tingitud kinnisvaradest (V. Linnaseaduse § 2 p. 4 — uulitsate, platside, sõidu- ja kõnniteede, tammteede, kraavide jne. ehitamise ja korrashoidmise eest hoolitsemine; p. 5 — veevarustuse, kanalisatsiooni ellukutsumine ja korrashoidmine; p. 6 — ettevaatusabinõude tarvitamine tulikahjude vastu j.t.).

¹⁾ Vaata ka Popitz.

Ka oleneb kinnisvarade väärtus suurel määral just omavalitsuste tegevusest: uute tänavate ja teede avamine, valgustuse ja veevärgi ehitamine, mugava sideühenduse loomine võib tunduvalt tõsta kinnisvarade väärtust, olemasolevate teede halb korrashoid, tänavate ebaratsionaalne planeerimine, asula mittetervishoidlik ja mitteots-tarbekohane ehitamine võivad suurelt vähendada kinnisvarade väärtust. Muidugi, ei saa selle juures eitada, et kinnisvarade väärtust mõjutavad ka muud asjaolud, mis asuvad väljaspool omavalitsuste tegevuspiire, kuid kahtlemata siiski mõjutab kinnisvara väärtust, eriti linnades ja alevites, suurel määral omavalitsuste tegevus. Kõigil neil põhjusil on kinnisvaramaks harilikult jäetud omavalitsustele.

Kinnisvaramaksu suhtes esile toodud kaalutlusi võib kohaldada ka teistele reaal maksudele, eeskätt ärimaksule, kuigi peab märkima, et ärimaksu objekt, ärilised ettevõtted, palju vähe-maal määral oleneb oma tegevuse tagajärgedes ning väärtuses kohalikkudest oludest ühe omavalitsuse piirkonnas. Ühendusvahendite areng võimaldab äriettevõtetele ikka laiemale nihutada oma tegevusringkonna piire, mille tõttu ettevõtete tegevus muutub ikka rohkem omavalitsuste-vaheliseks. Siiski niivõrd, kui ettevõtte omab üksikute omavalitsuste piirides kaubanduslikke või tööstuslikke asutisi, on ka tema tegevus ning tulud tihedalt seotud kohalikkude oludega. Näiteks on kooli tervishoiu ja hoolekande kulud suurel määral tingitud tööstuse arengust ja viimaste poolt mõjutatud elanikkonna koosseisust, varalisest ja tervislikust seisukorrast. Sellepärast esineb ärimaks kinnisvaramaksu kõrval kuni käesoleva ajani selle alustena, millele omavalitsuste maksukorraldused paljudes riikides on rajatud: Inglismaal — n. n. rates'ide näol, Prantsusmaal — n. n. centimes additionelles'ide näol, mida omavalitsused võtavad lisaks kinnisvara-, vallasvara- ja patendi-maksudele; samuti Šveitsis, P.-A. Ühendriikides, Poolas ja ka Saksas kuni 1920. a., mil murti Miqueli maksureformi põhimõte ja anti kinnisvaramaks üle riigile.

Eestis võtavad kinnisvaramakse:

1) riik — a) 1920. a. seaduse põhjal maal asuvatelt kinnisvaradelt, andes aga suurema osa selle maksu tuludest omavalitsustele, ja b) 1910. a. seaduse põhjal linnas asuvatelt kinnisvaradelt, missugune maks oma väikeste normide tõttu ei suuda aga anda nimetamisväärseid sissetulekuid;

2) omavalitsused — a) linnas asuvatelt kinnisvaradelt 1917. a. seaduse alusel ja b) maal asuvatelt kinnisvaradelt: vallad lisamaksu 1924. a. eriseaduse põhjal, ja maavalitsused Maanteede seaduse põhjal.

Ärimaksu võtavad meil nii riik kui ka omavalitsused: riigile minevale lisaärimaksule lisaks võetakse $\frac{1}{8}$ omavalitsuste heaks; peale selle võivad viimased võtta põhiärimaksu kuni 50% suuruses riigi heaks võetavast põhiärimaksust.

Tulumaksu kuuluvuse küsimus ei tekita viimasel ajal teoorias enam suuremaid vaidlusi. Arvesse võttes, et selle maksu objekt,

isiku tulu, on lähedalt seotud kogu rahvamajandusega, ja et see tulu praegusel ajal tihti peaaegu täitsa eraldub üksikutest konkreetsetest esemetest ja voolab allikatest, mis võivad olla nägematud ja laiali paisatud üle terve maa, olles — näiteks tulud kapitalidest ja ettevõtetest — täitsa lahutatud maksniku elukohast, siis peab jõudma otsusele, et tulumaks peab kuuluma riigile.¹⁾

See seisukoht on võidule pääsenud peaaegu kõikides maades, kus tulumaks on viidud ellu, kuigi veel mitte nii ammu tagasi Kesk-Euroopa finantsliteratuuris palju vaieldi selle maksu kuuluvuse pärast.²⁾

Tulumaksuga ühisel viisil peab lahenema ka p ä r a n d u s e m a k s u, kui ka teiste isikuliste maksude küsimus seal, kus seesugused isikulised maksud on ellu viidud (näit. üldine varamaks). Nii ongi pärandusemaks harilikult (Saksas, Eestis) jäetud riigile. Saksamaal kuulus varem (alates 1906. aastast) teatud osa pärandusemaksust osariikidele, kuid hiljem on võetud viimastelt pärandusemaks.

Tegelikult ei saa aga eelpool väljendatud põhimõtteid puhtal kujul ellu viia. Seda takistavad mitmesugused asjaolud ning põhjused.

Paljud maksud, mis nüüd kuuluvad riigile, on varemadel aegadel esinenud omavalitsuste tuluallikatena (näiteks mõned tarvitusemaksud). Riik, otsides uusi tulusid suurenevate väljaminekute katteks, on aja jooksul võtnud üle need maksud oma käsutusse, kompenseerides omavalitsusi nende asemel dotatsioonidega ja lisamaksudega.

Sel teel tekkinud segasüsteemiga ajajooksul harjutakse ning tänu mõningatele paremustele, millest allpool, ei soovita temast loobuda.

Üksikud maksutulude allikad ei ole ka oma püsivuses võrdsed. Mõned neist on tundelisemad muutustele rahvamajanduses (lõbustusmaks), kuna teised osutuvad püsivamateks ning laekuvad ka tõsisemate häirete puhul rahvamajanduses enam-vähem ühesugusel määral (läbikäigumaksud tarbeainetelt). Ühed maksud on paindumatud, mistõttu neist suuremate tulude saavutamise vajaduse korral osutub raskeks, kui mitte võimatuks; teised on aga nii painduvad, et maksuobjektide vähenemisel võib maksunormide tõstmise abil hoida maksutulud harilikul tasapinnal ja tarbekorral viia neid soovitava kõrgusele (tulumaks). Ka riigi ja omavalitsuse osavõtt mõnede maksude määramisest, maksuvõtmise aluste hindamisest, järelikult maksustamisega seotud kulude kandmisest, esineb sagedasti selle põhjusena, mis õigustab kulude kandjat osa saama ka tuludest, mis sellist allikast saavad (näit. kinnisvaramaks maal asuvatelt kinnisvaradelt).

¹⁾ Gneist: Preussische Finanzreform durch Regulierung der Gemeindesteuer. Samuti J. Stamp: The personal tax to be successful must be national.

²⁾ Saksa tulumaksu süsteemis püsivad veel praegu teatud lahkuminekul sellest põhimõttest.

Neil ja mõnedel muudel kaalutlustel ei saa maksude jaotuse põhimõtet puhtal kujul teostada, vaid tuleb leppida sellega, et riik ja omavalitsused mitmetest maksuallikatest ühiselt tulusid ammutavad. Seesugusel segasüsteemil (Henseli väljendus) on muidugi oma pahed, kuid näib, et ta on siiski otstarbekohasem kui järjekindel maksuallikate jaotuse süsteem. Viimane süsteem püsis kuni läinud sajandi lõpuni puhtal kujul ainult Inglismaal, kus riik on võtnud endale kõik suured maksud, jättes omavalitsustele n.n. rates'ide maksu, s. o. erilise kombineeritud kinnisvaramaksu.

Missugusel kujul see segasüsteem peab teostuma — oleneb eeskätt üksikute maksude iseloomust kui ka riigi ja omavalitsuste kasade tarvidusest.

Nõndanimetatud lisamaksude kujul — mis seisab selles, et omavalitsustele jäetakse õigus määrata lisamaksu riigi poolt võetava maksu alusel, kusjuures omavalitsustel pole õigust võtta teist samasugust või sarnast maksu — osutub segasüsteemi teostamine kohasemaks seal, kus vaja alal hoida maksu aluste ja tehnilise käsitluse ühtlust ja kus pole vajalik, et maksu suurus oleks täpselt fikseeritud. Lisamaksude süsteemi juures jääb omavalitsuste eneste otustada, missugusel määral lisamaksu võtta. Säärane vabadus võimaldab omavalitsusi kohaldada oma tulusid väljaminekutele ja vastupidi, ilma maksuallikaid tarbetult pingutamata. Seesugune korraldus, pannes omavalitsustele maksu võtmise kui ka maksu suuruse otsustamise, sunnib neid hoolikamalt kaaluma maksnikkude hädasid ning muresid; tehes omavalitsused maksu peremeesteks — paneb neile ühtlasi kaasvastutuse selle eest, et eramajanduse maksukoorem ei kerkiks liig kõrgeks.

Nende paremuste tõttu, võrreldes teiste segasüsteemi teostamise viisidega, on lisamaksude instituut leidnud õige laia tarvitamist.

Kõige kohasemaks osutub see süsteem aga säärase maksude suhtes, mis olles oma iseloomult enam-vähem painduvad, mida riigi poolt ei võeta maksimaalsel määral. Mõõdamines võiks märkida, et lisamaksude juures on vaieldud — kas seadus võib fikseerida lisamaksude ülemmäära; mõnelt poolt arvatakse nimelt, et seesugused ülemmäärad olevat vastolus omavalitsuse põhiideega. Ülemmäärade vastu on toodud ka teisi tähtsaid kaalutlusi, väites näiteks, et ülemmäärad mõjuvat külgetõmbavalt, s. o. avatlevat omavalitsusi kruvima lisamaksusid kuni ülemmäärani. Tegelikult aga näeme, et paljude lisamaksude jaoks on nii meil kui ka mujal seadusega ülemmäärad fikseeritud. Otstarbekohasem vahend lisamaksudega liialdamise vastu oleks korraldus, mille järgi omavalitsus ei võiks võtta lisamaksu üldse või üle teatud määra enne, kui ta on oma muud maksud kuni teatud tasapinnani tõstnud, viimastest aga siiski ei jätku. Mõnikord võib seesugune korraldus olla tehniliselt raskelt teostatav, kuid kuivõrd ta on elluviidav, on ta kohasem eelpoolkirjeldatud ülemmäärade instituudist.

Teine segasüsteemi teostamise viis on n.n. *quota* või osade süsteem, mille järgi riik, võttes üksi mingi maksu, annab omavalitsustele selle maksu tuludest teatud osad, mis arvutatakse maksu

enese iseloomust tuletatud alustel. Viimase momendi poolest erineb see süsteem n.n. dotatsioonidest, mis riigi poolt omavalitsustele antakse seesuguste arvestuste alusel, mis ei järeldu maksu iseloomust.

Quotade ja dotatsioonide süsteemide juures ei otsusta omavalitsused maksu suurust, veel vähem maksu võtmist üldse, vaid nad saavad teatud tulud valmina riigilt. Need süsteemid on samuti laialt kohaldatavad ja osutuvad sobivateks a) seal, kus maksu sel või teisel põhjusel peab võetama teatud kindlas suuruses, ilma et võiks lubada omavalitsusi võtta tema alusel lisamakse, näiteks põhjusel, et lisamaksude läbi maks muutuks soovimatult ebaühtlaseks ja ebaõiglaseks, või b) nende maksude suhtes, mida on otsustarbekohasem võtta teatud kindlas suuruses, kusjuures aga maksuallikad on osalt tingitud kohalikkudest oludest, mis õigustab omavalitsusi osa saama selle maksu tuludest.

Käesolevas kirjutises on üldistes joontes katsutud selgitada, missugustele põhimõtetele võiks rajada maksude ja maksu tulude jaotust riigi- ja omavalitsuste vahel, missugune küsimus osutub kogu omavalitsuste maksusüsteemi korraldamisel kõige tähtsamaks.

Kuidas neid põhimõtteid meil konkreetselt ellu viia, selle küsimuse juure lubatagu edaspidi tagasi tulla.

Saksa vähemusrahvuse kultuuromavalitsus.

V. Hasselblatt.

Küsimuse kohta saksa vähemusrahvuse kultuuromavalitsuse elujõu ja õiguse üle võib vastata jaatavalt saadud kogemuste põhjal, sest et ükski teine korraldus sel alal, võrreldes olemasolevaga, ei näita ega luba paremusi.

Missugune on saksa kultuuromavalitsuse sisu seaduse ning tegeliku läbiviimise järgi?

Iga rahvusgrupp, kes tunnistab end teisest rahvusest olevat kui sellest, millesse kuulub riigikodanikkude enamus, on õigustatud asutama avalik-õiguslise ühenduse, mis võtab omakultuuri alal riigi ning omavalitsuste õigused ning kohustused enda peale. Et kindlaks teha isikute ringkond, kes kuuluvad õigustelt ja kohustustelt sellesse ühendusse, ja kes tahavad olla isikõiguslise, s. o. korporatiivse omavalitsuse kandjad, seatakse kokku rahvusnimekiri. Kultuuromavalitsuse ülesanneteks on esijoones kooliasjanduse valitsemine, organisatsioon ja järelevalve. Nende kohustuste kindlustamiseks majanduslikult peavad riik ja omavalitsused kandma vajalikkude koolide ülalpidamiskulud.

Kuid kultuuromavalitsuse ülesannetesse kuuluvad ka teised kultuurelu alad, olgu nemad seni valitsetud riigi poolt või mitte: raamatukogud, ettekannete korraldamine, muuseumide ning muinasmäles-

tuste hoolekanne, spordi ja noorsoo küsimused, ülikoolid, teater, film jne.

Igal alal, kus kultuuroromavalitsuse organid alustavad kultuurilist tegevust, on nemad varustatud autoriteediga, mis neile antud üldiste usaldusvalimiste tõttu; peale selle aga veel kahe abinõuga, mis on iga avalik-õiguslise ühingu peatunnusmärkideks: sundmääruste väljandmise ja maksude pealepanemise õigused. Valimised ametitesse ja ametnikkude ning kooliõpetajate määramine on oma käes. Riik vabastatakse kultuuroromavalitsuse läbiviimisega raskest ülesandest: hoolitseda võõrasrahvuslise kultuuri eest. Siiski jäävad riigi kätte veel laialdased järelevalve õigused, kui kultuuroromavalitsused peaksid oma õiguste piiridest astuma üle või rikkuma seadusi, mille üle otsustab administratiivkohus.

Arvustus, et saksa vähemusrahvuse kultuur-autonoomia läbiviimisega on tehtud õige samm, leiab üldist poolehoidu. Siiski tuleb reformide ja täienduste võimalust ja tarvidust arvesse võtta.

Kuna täna tuletada meele neid kahtlemisi ja kaalutlemisi, mis oli enne seaduse vastuvõtmist (veebruarikuus 1925. a.) ja tema maksmapanemise ajal (novembrikuus 1925. a.), siis võib öelda, et praegune olukord näitab mõtlemisviisi muudatusi. Need muudatused on seda tähtsamad, et nad on tekkinud kogemuste najal viie aasta jooksul.

Mina, kui vähemusrahvuste kultuuroromavalitsuse seaduse aruandjana Riigikogu komisjonis, mäletan selgesti kõik enamuserakondade poolt esile toodud kartused ning kahtlused, ja tunnen samuti saksa kultuurnõukogu liikmena ka sakslaste mõtisklusi. Põhiseaduse arutamisel, samuti ka komisjoni ning üldkogu vaidluste puhul kultuuroromavalitsuse seaduse ümber, ilmus peletisena kartus, et kultuuroromavalitsuse läbiviimise tagajärjel tekiks „riigis teine riik“. See kartus omas — väljudes kahest seisukohast — kaks kuju: seadusandluse parallelism ja poliitiliste nõuete koondamine kultuurülesannete ringi. Igal rahvusel, olgu tema enamuses või vähemuses, peab olema kultuuriliste ülesannete jaoks oma kultuuriparlament ja -valitsus, ja sealjuures ühes teiste riigikodanikkudega ühine poliitiline parlament. Kuid seda arvustust ei tehtud sel ajal veel ei Eestis ega mujal. Seda näitas ka sageli ettetoodud ütetus, et niisugust sisseseadet ei olevat veel terves maailmas.

Esialgu ei olnud võimalust leida sellele küsimusele rahvuskultuuri-föderalistlikes joonetes lahendust. Seepärast tuli see otsida riiklise õiguse delegeerimise mõttes, mis on omavalitsuse põhimõtteks.

Omavalitsuse põhimõtteks on kaalutus, et kohustused, millest mõni inimringkond rohkem huvitatud kui riigi tsentralistline ametkond, selle ringkonna poolt ka paremini täidetakse kui riigi organite poolt. Omavalitsus on appell sõnale „tua res agitur“ — sinu asi on kaalul! Sellest selgubki omavalitsuste, ülikoolide, kaubanduskodade, usuühenduste ja teiste asutuste omavalitsus.

Kultuuroromavalitsuse asetamisega nimetatud ühenduste ritta eemaldati kartus, et tekiks riigis teine riik ja et riigi suveräniteet

võiks sattuda hädaohtu. Kuid küsimuse praktiliseks lahendamiseks oli veel teise kartuse tühistamine tarvilik: kultuuri ja poliitika ühendamise kartus, rahvuskultuuri arenemise eemalhoidmine poliitilisest võitlusest, olgu see sisepoliitiline ehk väljaspool riiki.

See ülesanne oli raskem, ja on siiski leidnud lahenduse. Mitmeaastaste kogemuste põhjal mina arvan isegi öelda võivat, et tema oleks selgunud arenemisel iseenesest, kui isegi mingisuguseid lepitusi sel alal poleks olemas olnud. Niisuguseid lepitusi otsiti arutamise kriitilise seisu ajal ja leiti neid põhimõttes: kultuuri ja poliitika eraldamine. Selle eraldamise väljenduseks oli keeld kultuuro-mavalitsuse organitele tarvitada oma autoriteeti, tööjõudu ja avalik-õiguslisi abinõusid (esijoones sundmääruste ja maksude õigused) poliitilisteks otstarveteks. Poliitilised ülesanded pidi enda peale võtma nagu ennemgi sakslaste poliitiline esitus Riigikogus.

Seaduses tuleb see põhimõte esile kultuuro-mavalitsuse kompetentside positiivses piiramises: emakeelse kooliasjanduse organisatsioon, valitsus ja järelevalve; muude kultuuriliste ülesannete arendamine ja vastavate sisseseadete valitsemine. Et üleastumisi ei tuleks ette, selle üle valvab Kohtu- ja Siseministerium administratiivkohtu kaudu. Selle kõrval on riik õigustatud kultuurnõukogu tegevust lõpetama, kusjuures küll viibimata need valimised kuulutatakse välja. Kultuuri ja poliitika lahutamise küsimuses pole möödunud viie aasta jooksul veel ühtki tüli tekkinud.

Kultuuro-mavalitsuse põhimõtteks on vaba rahvuse tunnustamine, selle pärast pidi tema sisaldama terve Eesti sakslaste kogu. See on õnnestunud rahuldaval määral, võrreldes 1922. a. rahvalugemise arvudega. Sellele sihile jõudmine oli ainult selle tõttu võimalik, et kõik rahvusekihid võisid uskuda, et poliitilised lahkeliid oma seas või teiserahvuslise ümbruskonnaga kultuuro-mavalitsuses ruumi ei leia, ja et nende käest nõutud maks tuleb ainult kultuurilisteks otstarveteks tarvitusele. Ettekääne, et saksa-balti erakond poliitiliste valimiste juures saavutab rohkem häáli kui Eestis valimisõigustatud sakslasi olemas on, ei ole kaaluv argument tähendatud mõtte vastu, sest et valimine on salajane ja pole maksustatud.

Teooria ja praktika on küsimustes „riigis teine riik“ ja „kultuur ja poliitika“ nii siis langenud ühte. Et need probleemid tõeliselt on lahendatud, see selgub kõige paremini asjaolust, et senise arenemisaja jooksul, mis kui algaeg muidugi kõige raskem oli, pole Riigikogu ega ajakirjandus tagasi tulnud nende kardetud hädaohtude juure.

Nüüd tuleb vastata küsimusele, kas ei ole kultuuro-mavalitsus tekitanud saksa rahvuse isoleerimist?

Kultuuro-mavalitsuse elluastumise ajal oli vahekord eestlaste ja balti-sakslaste vahel üsna terav, mis oli tingitud sotsiaalsest murrangust riigi asutamispäevil ja maavõõrandamisest. Peaaegu ainuke ühine ja ühendav mõte oli võitlus punaste vastu ja isamaa kaitsmine. Kõik töötamine ja mõtlemine kandis defensiivi iseloomu. Balti-sakslased pole kunagi rohkem isoleeritud olnud, kui riigi algus-

päevil. Küsimusele, kas kulturomavalitsus võis kõrvaldada selle olukorra, vastan mina jaatavalt.

Kulturomavalitsus avas laialdase isetegevuse ala ja leidis hulk ülesehituse võimalusi. Selle asjaolu psühholoogiliseks tagajärjeks oli arusaamine ka eestlaste juures, et balti-sakslased isamaaga on orgaaniliselt seotud. Loomulikult suundus kulturomavalitsuse töö esiteks oma rahvuse peale ja siis eesti asutuste peale otstarbega kindlustada kulturomavalitsusele lubatud õigused ja rahatoetused. Need vahetalitused ei möödunud loomulikult vaidlusteta, kuid siiski nad ei lukustanud teed kultuurilisele ühistööle. Vaadeldes asjaolu poliitilisest seisukohast, võib öelda, et tööjõud, mida neelas võitlus kulturomavalitsuse kättesaamiseks, nüüd ühise töö jaoks — isearanis majanduslikel alal — on vabanenud.

Kas kulturomavalitsus rahaliselt kanduv on või mitte, see oli seaduse arutamise ajal küsimus, mis tekitas suurimaid vaidlusi. Kooliasjanduse alal ei ole raske leida vahendit, mis takistaks riiki valitsevat rahvast eelistamast vähemusrahvuse ees, ükskõik kas riikliste või omavalitsusliste toetamis-kohustuste kindlaksmääramise aluseks võetakse arvuline proportsionaliteet või klasside kompleksid.

Riikline toetamis-poliitika on labiilne ja rahvuste soovid hariduse suhtes ebahühised sotsiaalsete kihtide ja eluviiside järgi. See pärast oli toetamise küsimus raskem otsustada. Tähtsa asjaoluna tuleb veel arvesse võtta, et riik ei toeta kulturomavalitsuse valitsus-aparaati. Igatahes kujunes erilise kultuurmaksu sissenõudmine tarvilikuks, mida saksa vähemusrahvus peab kandma üldiste maksude kõrval.

Koolialal on kulturomavalitsuse viieaastane tegevus ilmutanud häid tagajärgi saksa avalikkude ja erakoolide suhtes, esijoones vist selle pärast, et arvurikaste omavalitsus-koolivalitsuste asemele astus üksainus kooliamet kulturomavalitsuse juures.

Teised kultuuralad, milledele riigilt toetust ei saadud, pidid maksude abil finantseeritama. Esiolgu saavutati vajalised rahasummad annete kogumise teel, kuid see on liig ebakindel põhialus sihikindla pikaajalise kultuuritöö jaoks. Annetekogumisel ei oleks tänapäeva kohutava vaesuse juures ka mingit praktilist tähtsust.

Kulturomavalitsuse valitsusaparaat vajab ainult eelarve kõige väiksema osa, sest peaaegu kõik ametid peetakse auametina. Sealjuures peab arvesse võtma, et kõik töö, mis kulturomavalitsus võttis eraühingute käest üle, ka seal suurte kuludega oli seotud. Uute tööde käsilevõtmine tekitab uusi kulusid, see on endastmõistetav, kuid usk, et nemad ka vastavat vilja kannavad, aitab ja aitas raskustest üle.

Soovid parema korralduse järgi riiklise ja omavalitsusliku toetuse suhtes ei seisa ühenduses kultuurilise rahvusprobleemi riigi-õiguslik-konstruktivse lahendusega. Kuid mitmes teises küsimuses ei ole see nii. Senised kulturomavalitsuse kogemused näitavad, et mitmetele seaduse üksikmäärustele ligemal ajal tuleb anda muudatusi või seletusi.

Nagu teada, seati — Riigikogu saksa rühma liikmete ettepanekule vaatamata — labiilne kataster sisse. See tähendab, et iga kulturomavalitsuse liige on õigustatud end rahvusnimekirjast kustutada laskma põhjusi tähendamata ja ilma et tema seepärast oleks sunnitud oma rahvust muutma. Loomulikult kaotab see isik siis osavõtu kulturomavalitsuse poolt vallatud kultuurasutustest. Kuigi väljastujate arv, iseäranis võrreldes uute sisseastujatega üsna väike on, tundub see seaduse määrus siiski takistavana ja peasjalikult ebaoloogilisena. Kulturomavalitsus seati sisse isikute ühendusena, sarnaselt üldiste omavalitsuste maa-alalisele ühendusele; viimaste territoriaalsele sidele vastab kuuluvus ühte rahvusse autonoomia raamis. Oma kohustusist linnavalitsuse vastu võib kodanik ainult loobuda, kui tema territoriaalse aluse jätab maha, s. o. kolib ära. Niisamuti peaks iga rahvuskultuurilise ühenduse liige oma kohustusist selle vastu ainult siis vabanema, kui tema rahvuslise ühenduse aluse jätab maha, s. o. muudab oma rahvuse.

Selle küsimuse praktiline tähendus on see: selle tõttu, et igapäev (poole-aastase ülesütlemise järele) kulturomavalitsusest võib astuda välja, kaotavad kultuurautonoomia tähtsamad valitsemisabinõud — määruste ja maksude õigused — oma jõu. Üksikisiku rahvusline distsipliin on kindlasti liig kõrgesti hinnatud. Ka laste ülekandmisel n. n. lastekatastrist rahvusnimekirja leidub raskusi, mis kergesti võiks eemaldada.

Kulturomavalitsus kannab raamiseaduse iseloomu just selle pärast, et tema harib õiguslise uudismaa. Täiendused puuduvad alles, näiteks ei ole § 2-e määrus, mille järgi kulturomavalitsusele „emakeelse kooliasjanduse organiseerimine, valitsemine ja järelevalve“ kohustusena antakse üle, veel täiesti selgelt jõusse astunud. Kompetents on küll antud, kuid teiste ametikohtade oma ei ole veel muudetud. Kulturomavalitsuse vahekord Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi ja omavalitsuste vahel ei ole veel lõpulikult selgunud. Puudub täpne kindlaksmääramine koolieeskavade ja teiste koolikorralduste suhtes.

Ülalväljendatud arvustuste tõttu ei ole mina tahtnud kahtlaseks teha, et kultuurautonoomia oma läbiviimises just omavalitsusena on õige ja tarbekohane. Ei, just vastupidi, kui tema täieks omavalitsuseks areneb — ja seda võib kindlasti loota — siis on tema riiki kõige paremini sisse liigitatud, ja võimaldab lootusi harmoonilise koostöö peale teiste kultuurasutustega.

Käesoleva töö raamis tahtsin arvustada küsimust, kas Eesti kulturomavalitsuse läbiviimine oli õige ja järjekindel samm, ainult tähtsamatest rahvuspoliitilistest vaatepunktidest väljudes. Ja just nende arvustuste põhjal ning nende tõttu vastan nimetatud küsimusele jaatavalt.

Toimetuse märkus: Avaldades käesoleva artikli, ei saa toimetus päri olla kõigi ülaltoodud väidetega.

Vallaslaste seadustamisest ja adopteerimisest.

T. Teder.

Balti eraseaduse § 163 põhjal loetakse vallaslasteks lapsed: 1) kes on sündinud isikutest, kes ei ole omavahel abielus, 2) kes on küll sündinud abielus, kuid enne 182. päeva, arvates abielusõlmimisest (§ 134), kui mees ei tunnista neid oma lasteks, 3) kes on sündinud hiljem kui kümme kuud pärast abielu lõppemist.

Väljaspool abielu sündimine ei avalda iseenesest mingisugust mõju vallaslapse üldisele õigusvõimele: keegi ei tohi seda temale ette heita ja see ei võta talt õigust vastu võtta avalikke ameteid ja astuda mingisugusesse ühiskondlikku koondisse (korporatsiooni). Vallaslapsel ei ole aga õigust isa perekonnanime ja tema perekonnaõiguse peale, nagu seda on abielust sündinud lapsel (§§ 164, 166, 150). Teatavatel eeldustel võib ka vallaslaps omada seaduslikus abielus sündinud lapse õigused, ja seda nimelt seadustamise või adopteerimise teel (§§ 173, 187).

Vallaslaste seadustamise (legitimeerimise) aluseks on Balti eraseaduse § 173, mis kõlab järgmiselt: „Vallaslaste vanemate pärastine omavaheline abiellumine annab vallaslastele kõik seaduslike laste õigused, mitte ainult perekonna- ja pärandusõiguse, vaid ka isa seisuse*) suhtes, kuid ainult arvates abiellumise ajast, ilma tagasiulatava jõuta.“

Vene Senati ts. kass. dep. otsuses (6 — 1900. a.) seletatakse, et B. E. S. § 173 põhjal loetakse vallaslaps seadustatuks vanemate abiellumise fakti läbi, ilma et selleks oleks tarvis eripalve või kohtuotsus, ja see õigus ei ole piiratud mingisuguse tähtajaga. Territooriumil, kus maksev B. E. S., ei ole enne abiellumist sündinud laste seadustamiseks teist toimingut tarvis kui vanemate abielu kirikliku laulatuse teel (pärast 30. VI 1926., abielu registreerimist Perekonnas. sead. — RT 191/192 — 1925 — ettenähtud korras). Seda fakti, et abiellumisega on seadustatud enne abielu sündinud lapsed, võib tõestada märkusega meetrikaraamatutes (pärast 30. VI 1926. registreeritutel sünniregistris), et abielumees tunnistab oma naise lapsed omaks. Meetrikas (sünniregistris) antud tunnistus, et lapse emaga abiellunud mees on tunnistanud lapse omaks, tuleb lugeda lapse seaduslikkuse kindlamaks tõenduseks ehk küll selle kõrval võib olla kohtuotsus, milles öeldud lapse seadustamisest Ts. kp. s. § 1460¹⁻⁷ korras (põhjusel, et seadustamine Eestis ei kuulu kohtu kompetentsi).

Vene Senati ts. kass. dep. otsuses (32 — 1898) seletatakse, et kui vallaslapse vanemad on abiellunud, siis ei olene tema seadustamine enam nende tahtmisest või mittetahtmisest. Bukovski **)

*) Seisused on kaotatud.

**) Буквѣскій. Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912—1914 г. г. и съ разъясненіями 1914 г.

täiendava seletuse järgi eeldab juba abiellumise fakt vanemate nõusolekut oma enne abielu sündinud laste seadustamiseks. Vanemate teadaanne (perekonnaseisuametnikule) on tarvilik ainult tõestamiseks, et laps põlvneb just nendest vanematest.

Petseri ja Naroovatagustel maa-aladel on Asutava Kogu poolt 9. juunil 1920. a. vastuvõetud seisuste kaotamise seaduse (RT 129/130 — 1920) järgi seni maksev Vene tsiviilõigug (V. S. K. X k. 1. j.). Selle õiguse § 144¹ — samuti kui Balti eraõiguse § 173 — näeb ette, et vallaslapsed seadustatakse nende vanemate pärastise abiellumisega. Riigikohtu üldkogu seletuse põhjal 30. detsembrist 1929. a. (86 — 1929. a.) peab Petserimaa ja Naroovatagustel maa-aladel vallaslaste seadustamine sündima samas korras, milles see sünnib Balti eraõigusele alluvatel Eesti Vabariigi osadel. Varem nõuti Petseri- ja Naroovatagustel maa-aladel lapse seadustamise jõusseastumiseks selle tunnustamist Ts. kp. s. §§ 1460^{1—7} ettenähtud korras tehtava kohtumäärusega.

Perekonnaseisuametnikul tuleb vallaslapse seadustamise märkuse sissekandmisel ametlikkudesse raamatutesse pidada silmas järgmist: 1) Ainult vallaslapsed, s. t. niisugused lapsed, kes sünniakti (resp. sünnimeetrika) sõnastuse järgi on märgitud vallaslastena, võivad saada seadustatud vanemate pärastise abiellumisega. Kui seadustamise märkuse tegemiseks isa tunnistab lapse omaks perekonnaseisuametis, kus ei peeta lapse sünni kohta algakti, tuleb perekonnaseisuametnikul kõigepealt nõuda lapse sünnitunnistuse esitamist, millest ta näeb, kas laps on vallaslaps või mitte. Abielusündinud last ei saa seadustada, olgu siis, et niisugune laps seaduse jõusse astunud kohtuotsusega on tunnistatud vallaslapseks (Sisemin. adm.-o. seletus 12. III 1927 nr. 1800). 2) Kui vallaslapse vanemate abielu ei ole sõlmitud perekonnaseisuametis, kus vanemad avaldavad soovi lapse seadustamise fakti tõestamiseks, tuleb perekonnaseisuametnikul nõuda abielutunnistus, mis tõendab, et vanemad on tõesti seaduslikus abielus ning mis päevast peale laps tuleb lugeda seadustatuks. Siin tuleb juhtida tähelepanu ka sellele, et lapsed, kelle vanemad pärast 30. juunit 1926. ainult kiriklikult laulatatud, loetakse vallaslasteks, ja kiriklik laulatus, mis toimetatud pärast seda tähtaega, ei saa olla seadustamise märkuse tegemise aluseks, kuna see ei oma juriidilist maksvust. 3) Mees peab enne seadustamise märkuse sissekandmist tunnistama oma abikaasa enne abiellumist sündinud lapsed omaks. Kui ta seda teinud juba enne abiellumist lapse sünni registreerimisel (Prk. s. § 31) ja selle kohta aktis annud allkirja, ei ole enam vaja uut lapse omakstunnistamise teadaannet pärast abiellumist seadustamise märkuse tegemiseks. Kui vallaslapse omakstunnistamise kohta veel ei ole isa allkirja, lükkab perekonnaseisuametnik seadustamise märkuse tegemise edasi kuni isa on annud vastava allkirja. Kui isa oma sellekohast allkirja ei anna perekonnaseisuametniku ees, peab tema allkiri olema tõestatud notariaalkorras. Lapse omakstunnistamine isa poolt ei või sündida volinikkude läbi. Seadustamise maksvusele jääb mõjuta

asjaolu, kas teadaande esitaja (lapse ema seaduslik abikaas) tegelikult lapse isa on või mitte (Sisemin. adm.-o. seletus 11. IV 1929 nr. 5229 p. 3). 4) Lapse seadustamise fakt tõestatakse perekonnaseisuametniku sellekohase märkusega lapse sünniakti mõlema eksemplari äärel. Märkuse vorm ei ole ette nähtud seaduses ega juhtnöörides, see võib olla pikem või lühem, selle järgi, missuguseid andmeid akt juba varem sisaldab. Kui sünniaktis andmed isa kohta on täitmata, kantakse ka sünniregistris isa kohta märkida tulevad andmed märkuse näol akti äärele.

Allpool toon ühe pikema ääremärkuse näite, mis käib juhtumi kohta, kus vallaslapse sünniaktis puudusid seadustamise teadaande esitamisel ka andmed lapse isa kohta.

Näide: „Mina, allakirjutaja, Hermann Gottfried Pulk, sündinud 20. novembril 1895 a. Tallinnas, alaline elukoht Türil, Suur Pärnu tänav nr. 3, elukutseline tegevus plekisepp, tõendan oma allkirjaga, et olen aktiosalise Asta Väänase isa. Türil 23. VI 1930. H. Pulk (allkiri). Tõendan H. Pulga allkirja. M. Kilkson (allkiri), perekonnaseisuametnik. Tugedes Hermann Gottfried Pulga allkirjale Asta Väänase oma lapseks tunnistamises ja Türi linna abieluregistri akt nr. 4 — 1930 a. ning käsitades B. E. S. § 173, lugeda Asta Väänas Hermann Gottfried Pulga ja tema abikaasa Anna Pulga, neiuna Väänase, seaduslikuks lapseks, vanemate abiellumise päevast, s. o. 21. juunist 1930. Türil, 23. VI 1930. M. Kilkson (allkiri), perekonnaseisuametnik.“

Peale selle paigutatakse akti äärele väljakirjutatud aktiosalise perekonnanimi „Väänas“ klambritesse ja kirjutatakse juure „Pulk“. Aktisus ei võeta ette mingisuguseid muudatusi (Prs. s. juhtnööride § 59, RT 48 — 1926). Kui sünniregistri teine eksemplar on saadetud ära, saadetakse täpne ärakiri märkusest Kohtu- ja Siseministeeriumile.

Vallaslaste kohta, kelle sünd registreeritud enne 1. juulit 1926. peetud kiriku meetrikaraamatusse, kantakse märkus seadustamisest vastavatesse meetrikaraamatutesse (Sisemin. adm.-o. ringkiri 10. IX 1927. nr. 43 p. 11). Meetrikaraamatutesse kantavate seadustamise märkuste ärakirjad tuleb esitada ka Kohtu- ja Siseministeeriumile samasuguste märkuste sissekandmiseks meetrikaraamatute teistes eksemplarides, resp. ärakirjades (K.-S. adm.-o. seletus 20. XI 1929. nr. 4558).

Kui seadustatud lapse sünniakt on seatud kokku usuühingu perekonnaseisuametis või mitte selles omavalitsuse perekonnaseisuametis, kus peetakse tema perekonnakirjad, tuleb seadustamise märkuse ära kiri saata ka omavalitsusse, kus peetakse ta perekonnakirju, vastavate Prs. s. juhtnööride § 69 (RT 48 — 1926) nõutud sissekannete tegemiseks perekonnaregistris.

Lubata on seadustamise tõestamist alustada ka omavalitsuses abielusõlmimisel või perekonnakirjade korraldamisel, vaatamata sellele, et vallaslapse sünniakt on seatud kokku teises omavalitsuse või usuühingu perekonnaseisuametis. Niisugusel korral tuleb seadustamise toimetus (vallaslapse omakstunnistamise allkiri, mis pere-

konnaseisuametniku poolt tunnistatud õigeks, ühes abielutunnistuse või selle kinnitatud ärakirjaga) saata perekonnaseisuametisse, kus kokku seatud või hoitakse alal seadustatava vallaslapse sünniakt, resp. sünnimeetrika, seadustamise märkuse sissekandmiseks sinna ja sellest teatamiseks.

Seadustamise fakti tõestamine kuulub perekonnaseisuametniku kompetentsi ja selleks ei ole tarvis kohtuotsust. Selle vastu adopteerimiseks on tarvilik seadusejõusse astunud kohtuotsus ja perekonnaseisuametnik võib adopteerimise märkuse vastavatesse registritesse sisse kanda ainult vastava kohtuotsuse alusel.

Adopteerimise (lapsendamise) aluseks on B. E. S. §§ 175—192. Adopteerimine on lubatud mõlemast soost isikutele, kes teguvõimsad enese ja oma varanduse suhtes (B. E. S. § 175). Järelikult ei või lapsi adopteerida, näiteks, alaealised.

Adopteerija peab olema vähemalt kaheksateist aastat vanem adopteeritavast (B. E. S. § 176). Kellel on oma järeletulija või kellel on juba olemas adoptiivlaps, võib adopteerida, teisi ainult põhjustel, missuguseid kohus kaaluvaks tunnistanud. Peale selle nõutakse niisuguseil juhtumil ka olemasolevate alanevate sugulaste või juba adopteeritud isiku nõusolek (B. E. S. § 177). Keelatud on adopteerida võõrast isikut lapselapse õigustega ilma selle poja või tütre nõusolekuta, keda kavatsetakse lügeda adopteeritava vanemaks (B. E. S. § 178). Keegi ei või ühel ja samal ajal saada adopteeritud mitme isiku poolt (B. E. S. § 180), välja arvatud juhtum, kus adopteerijad on abikaasad. Alaealine, kes seisab eestkostmise all, ei või saada adopteeritud oma eestkostja poolt, seni kui viimane ei esita aruannet ja ei ole eestkostja ametist vabastatud (B. E. S. § 181). Adopteerimist ei või piirata mingisuguste tingimuste või tähtaegadega (B. E. S. § 182). Adopteerimise maksvuseks on tarvilik sellest osavõtjate isikute nõusolek, s. o. nii adopteerija kui ka adopteeritava; kui aga viimane seisab veel vanemate võimu all, siis ka tema vanemate või vähemalt lihaliku isa nõusolek (B. E. S. § 183), sest adopteerimine lõpetab mõlema vanema vanemlikud õigused. Vallaslapse adopteerimiseks nõutakse tema ema nõusolek, sest temale kuulub vanemate võim.

Oma väljaspool abielu sündinud laste adopteerimiseks lubatakse järgmised erandid: 1) võib adopteerida ka siis, kui ei ole kaheksateist aastat adopteeritavast vanem; 2) võib adopteerida mitu last, andes neile ühesugused õigused; 3) kui adopteerijal on olemas juba oma järeletulijad ja adopteeritud isikud, ei nõuta, et kohus tunnistaks adopteerimise põhjused kaaluvaks; 4) kui adopteerijal juba olemas teisi adopteeritud, võib ta adopteerida ka ilma viimaste nõusolekuta, ja 5) lapse ema nõusolek nõutakse ainult sel juhtumil, kui ta on sisse kantud emana sünnimeetrikasse, või kui lapse sündimine temalt on kindlaks tehtud kohtuteel (B. E. S. § 183). Alaealiste vaeslaste adopteerimiseks on tarvilik nende eestkostjate nõusolek (B. E. S. § 184).

Isik loetakse adopteerituks nii pea kui vastav kohus adopteerija palvel kinnitab adopteerimise (B. E. S. § 185).

Adopteerimise palved esitatakse nüüd rahukogule adopteeritava elukoha järgi. Adopteerimise palvele peab olema lisatud tõendused nende asjaolude kinnitamiseks, millest seaduse põhjal oleneb adopteerimise maksvus ja vastava vaeslastekohtu tunnistus, et adopteerimine ei ole alaealisele adopteeritavale kahjulik (Ts. kp. s. § 1909).

Petmine, mille vastu vaja energiliselt võidelda.

H. Vaev.

Praegusel ajal konstateeritakse meil üldiselt edukat võitlust kuritegevuse vastu, kuid samal ajal tegutseb üks liik kurjategijaid päris avalikult ja karistamata.

Peaaegu igas ajalehe numbris võib leida terved read igasuguste hiromantide, kaardipanijate, tuleviku- ja minevikukuulutajate, „tarkade“ jne. kuulutusi, kus kutsutakse rahvast nende nõuannet tarvitama. Kui jälgida nende petiste tegevust, siis selgub, et nende juures käib uskumata palju inimesi, mõnikord on külastajaiks isegi niisugused inimesed, kellest seda sugugi ei võiks uskuda. Rohkesti külastavad neid naisterahvad.

Kergeusklikkude õnnetuse juures, mille puhul minnaksegi „targa“ juure, on petistel kerge teenida suuri summasid. Seejuures aga ei ole kuulda olnud, et mõni neist petistest ka tulumaksu oleks maksnud. Veel käesoleval aastal ühel maalaadal keegi pealinnast sõitnud „tark“ teenis ühe päevaga 100 krooni.

Mitu aastat tagasi ei olnud petistel nii mugav. Siis politsei tegi kaardipanijate peale protokolle ja rahukohtunikud karistasid neid kaardipanemise kui petmise pärast. Ühe rahukogu otsus tõi aga asjasse pöörde. Nimelt väitis kohtus kaardipanija kaitsja, et kaartide järgi tuleviku kuulutamine ei olevat pettus, sest kaup olevat näha ja teada ja ei peteta kaaluga ega kauba omadustega jne. Rahukogu ühines kaitsja väidetega ja kaardipanija mõisteti kohtu poolt petmises õigeks. Sellest ajast ei ole kaardipanijad jne. enam vastutusele võetud ja neid ei saagi vastutusele võtta, nii et neil ei tule nuriseda halbade aegade üle. Samal ajal aga lõpetatakse võib olla üsna asjatundliku, kuid ilma vastava kutse ja loata palvekirja-kirjutaja tegevus ja võetakse vastutuselegi võõraste asjade ajamise eest.

Kui nüüd tuleviku kuulutamine kaartide ja puutükkide järgi ei ole pettus, vaid päris aus kaup, siis tuleks järelikult nendelt „kaupmeestelt“ nõuda äritunnistus ja nad peaksid ka maksud maksma, nagu seda teeb iga aus kodanik. Leida üles neid kaarditarku pole raske: mõni aeg jälgida ajalehtede kuulutusi ja peagi võib koostada täieliku nimekirja.

Muidugi pole sellest küllalt, kui maksuinspektorid pühendavad sellele publikule suuremat tähelepanu. Nende petiste tegevusele on

tarvis teha üldse lõpp, sest nende tegevus ei ole muud midagi kui häbematu pettus, kus kasutatakse inimeste kergeusklikkust ja ebauskust. Kui kohus praegu maksvate seaduste piirides ei saa nende petiste tegevuse likvideerimisele kaasa aidata, siis tuleks seadusi muuta ja täiendada. Seni aga kui püsib praegune olukord, ei saa politsei anda oma kaasabi ja kaitset kodanikele, kes petiste küüsi langevad, kes selle tagajärjel raha kaotavad, kelle perekonnaelu aetakse sassi. Politsei peab lahtiste silmadega pealt vaatama, kui auksaid, kuid väikese arusaamisega kodanikke tüsatakse ja õnnetusse aetakse. See aga pole loomulik.

Mõtteid ametnikkude tegevuse ning ametnikkude ja kodanikkude suhete alalt.

A. Kurvits.

1. Ametiasutiste organiseerimise põhimõtteid ametnikkude tegevuse seisukohalt.

Ametiasutiste tegevuse aluste kindlaksmääramine ja nende tegevuse korraldamine on põhipanevaid küsimusi riigi elus ja arenemises, sest ametiasutised, eriti valitsemise keskasutised moodustavad selle jõu koondise, mis paneb liikuma kogu riiklise elu, mille tegevusest oleneb riigi ja rahva heakäekäik. Ametiasutised on rahva ja riigi jaoks; seal töötavad kodanikud-ametnikud seisavad rahva teenistuses. Nende asutiste ülim ülesanne on riigi ja rahva elu juhtimine ja korraldamine riigi põhiseaduse normide ja vaimu alusel rahvuslikele paleudele ja rahvusvahelisele elule üldtunnustatud määruste järgi ning kodanikkude eluliste huvide ja nõuete rahuldamine üldsuse huves õigluse ja õigluse põhimõtteil.

Vabariigis tuleb ametiasutised rajada eeskätt kindlatele juriidilistele alustele. Nad peavad vastama põhiseadusele ja rahva tahetele, mille väljendajaks on seaduseandline kogu. Nende korralduse kindlaksmääramine on rahva oma ülesanne, mida ta teostab seaduseandlises kogus oma esindajate kaudu ja mitte ainult põhilausestes, vaid üksikasjaliselt määrates keskasutiste kui ka alluvate asutiste tegevusalad, ülesanded ja võimupiirid. Seega tuleb ametiasutiste korraldus maksma panna seaduseandlisel teel, kuna nende korralduse määramine valitsuse poolt antavate määrustega, eriti keskasutiste suhtes, võiks osutada vabariigis kodanikkudele põhiõiguste kitsendamiseks.

Teiseks, ametiasutiste tegevusalad ja ülesanded tuleb jaotada otstarbekohaselt. Kõik ühetaolised ja sarnased ülesanded ja tegevusalad tuleks koondada ühe ja sama asutise alla. Kaduma peaksid paralleelselt töötavad asutised, millised tekitavad asjatuid kulusid, venitavad asjaajamist ning sageli takistavad ka kodanikkude õigustatud nõudmistega ja eluliste huvide rahuldamist. See tegevusalade

ja ülesannete jaotamine nõuab suurt asjatundmist ning põhjalikku kaalumist ja arutamist kindlate andmete ja olemasolevate asutiste tegevuse uurimuste põhjal. See jaotamine ei võiks tulla teostamisele ainult riigiasutistes eraldi omavalitsuste korraldamisest, vaid koos mõlemates: riigiasutiste korraldus tuleb kindlaks määrata ühes omavalitsuste korraldusega, sest vabariigis moodustavad riigi- ja omavalitsusasutised ühe terviku. Ainult sellise üldise korralduse puhul kujuneb asutiste konstruktsioon kindlana ja püsivana ning asutiste tegevus võimsana; siis on võimalik saavutada ka suuremat majanduslikku kokkuhoidu valitsemise alal. Vastasel korral osutub aga asutiste tegevus puudulikuna, paralleelsed asutised võivad edasi töötama jääda ning valitsemise alal võib aset leida soovimatu dualism.

Peale asutiste tegevusalade ja ülesannete on vaja kindlaks määrata ka neis töötavate kodanikkude — ametnikkude ülesanded, õigused ja võimupiirid. Tuleb tähendada, et ebaselgus ametnikkude ülesannete ja võimupiiride alal takistab eriti tunduvalt asutiste edukat tööd.

Suure tähtsusega on ka asutise sisemise tegevuse korraldamine. See sisemine korraldus peab võimaldama töö lihtsustamist ja kiiret asjaajamist, võimaldades teha tööd asjalikult ja põhjalikult ning saavutada võimalikult suuremaid töötulemusi. Asjaajamise lihtsustamine ja kiirendamine on põhipanevamaid küsimusi, millest on huvitatud laiemad rahvakihid ning mille lahendamist ei võiks edasi lükata kaugema tuleviku peale.

Tähele pannes nende põhimõtete teostamist meie asutistes, nähtub, et need põhimõtted ei ole meie asutistes leidnud veel täielikku teostamist. See selgub otseselt, jälgides meie asutiste tegevust, nende suhteid kui ka ametnikkude seisukorda. Seepärast toome siin ainult üksikuid näiteid sellelt alalt, mis iseloomustavad maksvat olukorda, ning peatume üksikute võimaluste juures, mis aitaksid kaasa ülaloodud põhimõtete teostamisele, silmas pidades nende põhimõtete teostamise vajadust ja tähendust eeskätt ametnikkude töö edukuse tõstmise seisukohalt.

Riigi keskasutiste tegevusalad on meil kindlaks määratud Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadusega (RT 28 — 1929, 182). See seadus määrab ministeeriumide arvu ja nende jagunemise valitsusteks ja osakondadeks kui ka ministeeriumide ja nende valitsuste ja osakondade ülesanded. Selle seaduse § 15 teise lõigu põhjal võib aga Vabariigi Valitsus tarbekorral kujundada määrustega veel valitsuste ja osakondade alajaotusi, määrates ühtlasi ka neile ülesanded. Sellest nähtub, et ainult ministeeriumid ja nende valitsused ja osakonnad on kindlaks määratud seaduseandlisel teel, kuna aga alajaotuste moodustamine on jäetud valitseva võimu ülesandeks. Põhimõtteliselt ei saaks pidada sellist alajaotuste moodustamise korda otstarbekohaseks, sest see kord võimaldab nende alajaotuste sagedasi ümberkorraldamisi, mis võivad küll silmapilgu nõuete ja huvide seisukohalt tunduda tarvilikkudena,

kuid ametiasutiste püsiva ja järjekindla tegevuse arendamise seisukohalt ebakohaseina. Ka võivad kõigutada need sagedased ümberkorraldused asutiste autoriteeti ning takistada asjaajamist kodanikkudega. Peale selle tuleb tähendada, et ka üldiste põhimõtete seisukohalt ei saa pidada otstarbekohaseks alajaotuste kujundamist määrustega, kuna neile alajaotustele alluvad paljud asutised töötaksid seaduste alusel. Ei ole juriidiliselt põhjendatud ega ka praktiliselt soovitav, et valitsuse määrustega korraldatud asutiste ametnikud juhiksid, teeksid korraldusi ning teostaksid järelevalvet alluvate asutiste ametnikkude üle, kelle tegevus on reguleeritud seaduseandlise võimu poolt maksuma pandud seadustega. Siis kujuneb seisukord, et ülemuste võimu aluseks on määrused, alluvate ametnikkude võimu aluseks aga seadused, mis toob arusaamatusi ja lahkkelisid ühe kui ka teise aluse normide tõlgendamisel ja praktiliste küsimuste lahendamisel.

See ebaühtlus ametiasutiste juriidiliste aluste määramise alal peaks aga kaduma ning üheks lähemaks ülesandeks oleks anda seaduslik alus kõigile asutistele. Kui kõikide ametiasutiste ülesanded ja tegevusalad on määratud seadustega, siis on ühtlasi pandud kindel alus ka neis asutistes töötavate ametnikkude tegevusele, nende ülesannete ja võimupiiride määramisele, mis on suure tähtsusega nende ametnikkude töö edukuse tõstmiseks.

Kuigi ministriumide ning nende valitsuste ja osakondade tegevusalad ja ülesanded on loetletud Vabariigi Valitsuse ja ministriumide korraldamise seaduses ning selle seaduse § 19 põhjal jäävad maksuma nende suhtes ka teistes maksvates eriseadustes ja määrustes tähendatud tegevusalad, ei saa öelda, et need tegevusalad ja ülesanded oleksid kindlalt piiritletud, vaid paljudel aladel valitseb ebaselgus. Näiteks, nimetatud seaduse § 20 järgi kuulub rahva haridusala korraldamine, õppe- ja kasvatustöö juhtimine ning rahva vaimlise ja füüsilise arendamise eest hoolitsemine hariduse- ja sotsiaalministeeriumi ülesannete hulka ning selle ministeeriumi koolivalitsuse ülesannete all (nimet. seaduse § 23) on ligemalt loetletud ülesanded haridus- ja kasvatustöö edendamise ning õppe-kasvatuse asutiste juhtimise alalt. Sama seaduse § 44 järgi kuulub aga põllumajandusliku kutsehariduse edendamine põllutööstusministeeriumi ülesannete hulka ning selle ministeeriumi põllumajanduse osakonna ülesannete hulgas (nimet. seaduse § 47) on tähendatud põllumajandusliku kutsehariduse edendamine ja kutsekoolide korraldamine. Kerkib küsimus, millises ulatuses kuulub põllumajandusliku kutsehariduse edendamine ja kutsekoolide korraldamine põllutööstusministeeriumile. Kui analüüsida nimetatud seaduse §§ 20 ja 44, siis tuleb järeldada, et õppe- ja kasvatustöö juhtimine kuulub ainult hariduse- ja sotsiaalministeeriumile, kuna see on otseselt ja eranditult tähendatud nimetatud seaduse § 20 hariduse- ja sotsiaalministeeriumi ülesandena. Seega võiks ainult hariduse- ja sotsiaalministeerium teha põhipanevaid korraldusi õppe- ja kasvatustöö alal, määrata kindlaks või esitada Vabariigi Valitsusele kindlaksmäära-

miseks õppe- ja kasvatustöö juhtimise põhialused ning ühtlustada õppe- ja kasvatusasutiste tegevust kui ka töötada välja ja reguleerida õppe- ja kasvatusasutiste võrku. See oleks põhjendatud ka otstarbekohasuse seisukohalt, sest meie vaimlise elu süvendamine, rahvuskultuuri kiire edendamise tungiv vajadus, vaimliste väärtuste loomise hõlbustamine, vaimliste jõudude koondamine, noorsoo kasvatus põhimõtete määramine ning rahvuskultuuriliste paleuste taotlemine nõuab juhtivat vaimlist keskust. Põllutööministeeriumile jääks aga nimetatud seaduse §§ 44 ja 47 alusel ainult põllumajandusliku kutsehariduse ligem edendamine ning põllumajanduslike kutsekoolide ligem valitsemine ja korraldamine Vabariigi Valitsuse ja hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poolt määratud õppe- ja kasvatustöö juhtimise põhialustel.

Tegelik olukord on aga teissugune — põllutööministeerium toimib põllumajandusliku kutsehariduse edendamise ja põllumajanduslike kutsekoolide korraldamise alal täiesti iseseisvalt, lahus hariduse- ja sotsiaalministeeriumist kui seadusega määratud õppe- ja kasvatustööd juhtivast keskusest. Selle tulemusena on aga dualism õppe- ja kasvatustöö põhimõtete alal ning parallelism õppeasutiste asutamisel ja nende võrgu määramisel.

Veel suurem ebaselgus on õppe- ja kasvatustöö järelevalve teostamise alal. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse § 23 järgi on hariduse- ja sotsiaalministeeriumi koolivalitsuse ülesandeks muuseas valve õppe- ja kasvatusasutiste ning kohalikkude koolivalitsuste tegevuse üle. Analüüsides selle § 23 redaktsiooni ning arvestades, et riiklike koolide valitsemise kohta on tähendatud, et koolivalitsuse ülesandeks on riiklike alg-, kesk-, kutse- ja erikoolide valitsemine, välja arvatud kunstialalised ja teistele ministeeriumidele alluvad koolid, seega otseselt eraldatud koolid, mis koolivalitsuse valitsemisele ei kuulu, õppe- ja kasvatusasutiste valve suhtes aga mingit erandit ei ole tehtud, tuleb järeldada, et koolivalitsusele kuulub valve kõikide õppe- ja kasvatusasutiste (välja arvatud kaitseväge õppeasutised kui erialustel töötavad asutised) üle, seega ka põllumajanduslike kutsekoolide üle. See järeldus on seda enam põhjendatud, et nimetatud seaduse §§ 44 ja 47 ei käsitle üldse õppe- ja kasvatusasutiste valve korraldamist.

Tegelik olukord on aga ka sellel alal teissugune — põllumajanduslikud kutsekoolid ei kuulu tegelikult hariduse- ja sotsiaalministeeriumi ja selle koolivalitsuse valve alla, vaid valvet nende üle korraldab põllutööministeerium. Selle tegeliku olukorra tulemuseks on aga ebaühtlus või koguni lahkuminekul kasvatuslike põhimõtetes ja nende teostamise meetodites, mis on aga meie noorsoo kasvatus ja rahvusliku elu edendamise seisukohalt ebakohane nähe ning võib anda ebasoovitavaid tulemusi meie rahvuslike jõudude koondamise ja loovaks, ülesehitavaks tööks tegevusse rakendamise alal.

Näitena võiks veel tuua ka ehitusala. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse §§ 50 ja 55 järgi kuulub ehi-

tusala ja ehitustegevuse järelevalve teedeministeeriumile, ja selle ministeeriumi maanteede ja ehituse osakonna ülesandeks on muuseas ehitustegevuse edendamine ja järelevalve.

Tegelikult toimivad ehitusalal ka teised ministeeriumid ja teostavad võrdlemisi suuri töid. Ka on maksev Koolimajade ehitusfondi määruse § 7 (RT 87 — 1928), mille järgi kuulub koolimajade ehitamise tehniline järelevalve hariduse- ja sotsiaalministeeriumile. Kui ehitusala kuulub teedeministeeriumile, siis peaks kuuluma sellele ministeeriumile ka järelevalve inseneride, arhitektide ja tehnikute õiguste kasutamise üle täies ulatuses. Inseneride, arhitektide ja tehnikute kutseõiguste seaduse teostamise määruse § 6 (RT 75 — 1928) järgi kuulub aga see järelevalve hariduse- ja sotsiaalministeeriumile. Sellest nähtub, et ka ehitusala korraldamine on meil laiali paisatud ning et ebakindel on ka ühe kui teise ministeeriumi ülesannete ulatus sel alal.

Sellelaadilisi näiteid riigiasutiste tegevusalade ja ülesannete korraldamisest võiks tuua veel palju, samuti palju võiks tuua näiteid ka riigi- ja omavalitsusasutiste tegevusalade ja ülesannete korraldamisest, kuid nende ligem kirjeldamine ja analüüsimine, moodustades tähtsa iseseisva ala, ei kuulu käesoleva kirjutise ülesannete hulka. *Siin on toodud aga need üksikud asjaolud ainult selleks, et näidata, et asutiste tegevusalade ja ülesannete korraldamine ei ole veel täiuslik ega lõplik, vaid et Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadusega on pandud ainult alus sellele tähtsale reguleerimistöele, mida tuleb kavakindlalt jätkata ja võimalikult ligemal ajal lõpule viia.*) Tuleb konstateerida, et selle töö käigust ja lõpuleviimisest on suurel määral sõltuv ka ametnikkude tegevuse reguleerimine ja nende töö tulemused.

Kui Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadus üldiseltki määrab ministeeriumide ja nende valitsuste ja osakondade tegevusalad ja ülesanded ning neid ülesandeid leidub ka teistes seadustes, siis on nende valitsuste ja osakondade võimupiirid jäänud sellest seadusest täiesti välja ja reguleerimata. Üldse tuleb tähendada, et asutiste võimupiiride, nende iseseisva otsustamisvõime ulatuse ja korralduste tegemise õiguse määramine on meil puudulikult reguleeritud. Seda ei tee nimetatud seadus, see on lahendamata ka teiste seadustega, välja arvatud ainult üksikud keskasutised, kus see on võrdlemisi rahuldavalt lahendatud. Kui meie seadused panevad asutiste peale uusi ülesandeid või jätavad mõne ala üksikasjalisema reguleerimise administratiivvõimule, siis nimetatakse selle võimu kandjana vastavat ministeeriumi või ministrit, aga mitte vastavat valitsust või osakonda või nende juhatajat. Seadustes leiame, et ministeeriumi või ministri ülesandeks on selle või teise ala ligem reguleerimine või et ministeerium või minister võib teha sellel või teisel alal ligemaid korraldusi, ning ainult üksikutel aladel leiame

*) Põllumajandusliikkude kutsekoolide korraldamine ja järelevalve ongi juba ligemalt reguleeritud Põllumajandusliku kutsehariduse korraldamise seadusega (RT 24 — 1931).

seadustes norme, et korraldusi võivad teha ka ministeeriumide valitsused või osakonnad. Mõnede õigusteadlaste poolt on avaldatud küll arvamusi, et kui seadusega on pandud mõni ülesanne ministeeriumi peale või antud ministeeriumile õigus teha ligemaid korraldusi vastaval alal, siis iseenesest võib täita seda ülesannet ja teha neid korraldusi selle ministeeriumi see osakond, kelle alasse see ülesanne ligemalt kuulub, ning ainult sel juhul, kui seaduses on tähendatud, et minister võib teha vastaval alal korraldusi, ei oleks neid õigustatud tegema vastav valitsus või osakond. Tuleb aga tähendada, et selline seisukoht ei ole juriidiliselt põhjendatud, ning selle seisukoha järgi ei saaks ka praktiliselt toimida või vähemalt selliselt toimimine ei annaks positiivseid tulemusi, sest maksvates seadustes on kuni viimase ajani tarvitatud sõnu minister ja ministeerium enam-vähem juhuslikult, ilma kindla põhimõteteta ja seisukohata, mis väljendub otseselt sellest, et mõnes seaduses tarvitatakse sõna ministeerium seal, kus asja otsustamine kahtlemata — administratiivvõimu käsitlemise üldtunnustatud põhimõtete järgi — peaks kuuluma ministrile, ning sõna minister seal, kus asja lahendamine võiks kuuluda vastavale valitsusele või osakonnale.

Ebaselged ja ebakindlad on paljudel aladel ka alluvate asutiste võimupiirid. Võrdlemisi rahuldavalt on see küsimus lahendatud ainult nende asutiste suhtes, mis töötavad meie oma seaduste põhjal, nagu õppe- ja kasvatusasutised, tervishoiu- ja hoolekandeaasutised j. t., kuna asutised, mis töötavad alles täielikult või osalt veneaegsete seaduste alusel, on oma võimupiiride suhtes ebakindlas seisukorras.

Asutiste ja ühenduses seega ka nende juhtivate tegelaste — asutiste juhatajate ja direktorite võimupiiride kindlus ja selgus on aga asutiste ja kõikide neis töötavate ametnikkude eduka tegevuse tähtsamaid eeldusi, sest asutise võimupiiridel baseeruvad ja neist kujunevad ka ametnikkude tegevuspiirid ja iseseisva otsustamisvõime ulatus. Seepärast tuleks ametnikkude tegevuse otstarbekohase reguleerimise ja ka nende töö produktiivsuse tõstmise huvides võimalikult kiires korras kindlaks määrata ametiasutiste ja ühenduses seega ka nende juhtivate tegelaste võimupiirid. Vastasel korral jäävad aga paljud kavad ja katsed asjatoimetuse ümberkorraldamise alal kas täiesti teostamatuiks või vähemalt viljatuiks või tagajärjetuiks, ning etteheited, mis tehakse ametnikkudele, osutuvad põhjendamatuiks.

Asutiste võimupiiride kindlaksmääramiseks on mitu võimalust ning kõiki neid tuleks kasutada, eeskätt aga kasutada seaduseandlist teed. Seadustes tuleks juba ligemalt tähendada, millisele asutisele kuulub selle või teise ülesande täitmine, sellel või teisel alal seadusandja poolt administratiivvõimule jäetud korralduste tegemine. Seadustes tuleks tähendada võimalikult valitsused ja osakonnad, kellele kuuluks ligemalt vastavate ülesannete teostamine. Sellest ei tuleks muidugi järeldada, et igal juhul valitsuse või osakonna nimetus ministri või ministeeriumi asemel võimalik või soovitatav oleks; paljudel juhtudel, kahtlemata, peaks jääma administra-

tiivvõimu tarvitamise õigus ainult ministrile, kuid leiduks siiski ka palju alasid, kus see võiks minna täielikult vastavale valitsusele või osakonnale. Näiteks, paljudes maksvates seadustes käsitletakse asutiste või isikute registreerimist ning, välja arvatud üksikud erandid, see registreerimise ülesanne on pandud ministeeriumide või ministrite peale. Analüüsides registreerimist juriidiliselt, selgub et registreerimine ei ole midagi muud kui vastava asjatoimetuse läbi-vaatamine seaduspärasuse seisukohalt ning kui see asjatoimetus osutub seaduspäraseks, siis selle asjatoimetuse seaduspärasuse konstateerimine ja vastavalt fikseerimine, isiku või asutise nime ühes tarvilikkude teadetega vastavasse registrisse kandmine. Kui asjatoimetus on seaduspärane, siis on registreeriv asutis kohustatud toimetama registreerimist, mis on üksikute alade suhtes vastavates seadustes otseselt tähendatud, nagu Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse § 10 (RT 37 — 1926, 73), kuna mõne teise ala kohta on seda vastavalt seletanud Riigikohus. Kõiki neid registreerimisi võiks aga paljudel aladel teostada iseseisvalt vastav valitsus või osakond, mis oleks ka igati otstarbekohane asjatoimetuse lihtsustamise ja kiirendamise seisukohalt. Näiteks, õppejõudude registreerimist ja lahtiregistreerimist võiks toimetada hariduse- ja sotsiaalministeeriumi koolivalitsus ning see ka seadusega otseselt panna selle valitsuse peale,*) mida see valitsus ka aastate kestel on juba faktiliselt toimetanud, sel põhjusel, et ministril ei ole kuidagi võimalik toimetada kõikide kesk- ja kutsekoolide õppejõudude registreerimisi ja lahtiregistreerimisi, kuigi maksvate seaduste järgi kuulub see ministeeriumile või ministrile. Leidub ka küllaldaselt teisi alasid ja asju, mis võiks anda juba seaduseandlisel teel vastava valitsuse või osakonna otsustada. Kõigil neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et seadustes oleks vaja viia vastavate valitsuste ja osakondade võimupiiri kõik need alad ja asjad, mis ei nõua ei põhiseaduse ega ka tegeliku elu nõuete seisukohalt Vabariigi Valitsuse või ministri otsustamist. Sel teel vabaneksid ministeeriumide juhid — ministrid — vähema tähendusega asjade lahendamisest ning saaksid pühendada enam aega põhimõtteliste küsimuste selgitamisele ja lahendamisele, ning teiselt poolt valitsused ja osakonnad muntüksid iseseisvateks ning paljud toimingud, mida nad seni on täitnud ja peavad täitma paratamatult, omandaksid kindla seadusliku aluse. Iseseisvamad ja teguvõimelisemad valitsused ja osakonnad saaksid aga paremini korraldada ka alluvate asutiste ja ametnikkude tegevust.

Teiseks, ametiasutiste ja neid juhtivate ametnikkude võimupiiri määramine oleks teatavas ulatuses teostatav ka määruseandlisel teel, pannes määrustega üksikute ülesannete täitmine vastavate asutiste peale ja andes nende juhatajale nende ülesannete alal otsustamisõiguse, kui nende võimupiiride määramine ei osutu võimalikuks seaduseandlisel teel.

*) Õppejõudude teenistusseaduse eelnõus on see ka vastavalt ette nähtud.

Seni kuni ametiasutiste ja neid juhtivate ametnikkude võimupiirid ei ole üksikasjaliselt reguleeritud seaduseandlisel teel või määrustega, tuleb tarvitada ka teisi võimalusi nende tegevuse reguleerimiseks. Üheks selliseks võimaluseks oleksid ka ministri vastavad käsikirjad ja tema poolt maksuma pandud asutiste kodukorrad, milles tähendatakse üksikasjaliselt asutiste kui ka neid juhtivate ametnikkude ülesanded ning asjad ja küsimused, mis need ametnikud võivad iseseisvalt otsustada. Põhimõtteliselt ei saaks, muidugi, seda teed normaalseks pidada (välja arvatud tehnilised tööd ja toimingud, mis ei nõua administratiivse võimu avaldamist), muuseas sel põhjusel, et siin oleks tegemist võimu delegeerimisega, volituste andmisega, kusjuures aga nende volituste sisu ja ulatus saaks teatavaks ainult volitajaile ja volitatuile ja jääks ametlikult teadmatuks kodanikkudele. Ametiasutiste kui avalikõiguslike asutiste ja nende ametnikkude võimupiirid peaksid teatavad olema ka kodanikkudele, sest ainult siis saaksid kodanikud kontrollida ametiasutiste ja ametnikkude korralduste seaduspärasust. Ülaltähtendatud korraldused ja kodukorrad jäävad aga tavaliselt Riigi Teatajas avaldamata, välja arvatud ainult üksikud, mis on avaldatud. Tegelikult on aga need kodukorrad siiski antud ja nendega määratud ka ametiasutiste võimupiirid ja juhtivate ametnikkude otsustamisvõimu ulatus; see on lihtsalt paratamatu ja jääb paratamatuseks seni, kuni ei ole kindlaks määratud need võimupiirid seaduseandlisel teel või vastavate määrustega. See on paratamatu olnud sel asjaolul, et kõiki neid asju, mis on seaduste ja määrustega viidud ministri kompetentsi, ei saa minister ega ka tema abi isiklikult otsustada aja puudusel. Kui aga minister ja ministri abi vähemaid asju siiski isiklikult otsustaksid, siis ei jääks aega põhimõtteliste küsimuste jaoks. Ka võib seda konstateerida, et need kodukorrad, kus need maksuma on pandud, on osutunud üldiselt otstarbekohasteks ning on loonud asutistes palju kindlama korra ja paremaid töövõimalused, kui see oli enne nende kodukordade makspanemist.

Kui on kindlaks määratud ametiasutiste tegevusalad ja ülesanded ning nende asutiste juhatajate võimupiirid, siis avaneb võimalus kindlaks määrata ka kõigi teiste ametnikkude ülesanded ja võimupiirid, alates kõrgematest ja lõpetades ülemääraliste teenijate ja ajutiste töötajadega, mis on samuti suure tähtsusega ametnikkude tegevuse korraldamiseks ning töö produktiivsuse tõstmiseks ja kulude kokkuhoiu saavutamiseks. Ainult siis saab ametnik töötada produktiivselt, rakendada oma jõudu intensiivselt tööle, avaldada algatusvõimet täies ulatuses ning väljendada loovat vaimu, kui ta teab, mis ta võib ja peab tegema, ning eriti, mis ta võib ise teha. See teadmisi loob tööõhmu, paneb ametnikkude peale kohustusi, aga ühtlasi annab temale ka õigusi, ning tõstab tema vastutustunnet, mis ühtlasi arendab enesestlugupidamist, mis on jällegi üheks eduka tegevuse tõukejõuks. Sageli küll avaldatakse, et ametnikud ei tahtvat võtta enda peale vastutust ega kohustusi. Selline arvamine on aga ekslik. Ametnikud on oma suures enamuses kohusetäitlikud,

algatusvõimelised ja töökad, nad tahaksid ka vastutust kanda, nendele usaldatud ülesandeid täpsalt, ausalt ja korralikult täita, kuid, kahjuks, paljudes neis asutistes, kus on olnud töö reguleerimata, ülesanded määramata, kus ametnikkudel on tulnud toimida ainult seda, mis neile on toimetamiseks antud, ei ole ametnikud saanud oma jõude avaldadagi täies ulatuses; nad ei ole saanud iseseisvalt ja kavakindlalt töötada, nad ei ole saanud töös süsteemi luua ega uusi töömeetodeid otsida ega ka neid tegevusse rakendada. Kui aga ametniku ülesanded ja võimupiirid on kindlad, kui ta kannab täieliku vastutuse oma tegevuse eest, siis ta asub oma töö paremale organiseerimisele, loob töös süsteemi, otsib abinõusid töö produktiivsuse tõstmiseks ning tundes eneseväärtust, oma tegevuse tähtsust suures administratiivses aparaadis, tõuseks ametniku töö- võime ja tekiks töö rõõm; ametnik muutub üksikute korraldustega temale antud lahusesivate asjade toimetajast temale usaldatud alal organiseerijaks ja loojaks.

Ametnikkude, välja arvatud asutiste juhatajate ja nende abide ja teiste juhtivate ametnikkude, ülesannete ja võimupiiri määramine võiks teostuda keskasutistes ministri korraldustega või ministri poolt kinnitatud kodukorraga, ning alluvais asutistes ministri või vastava valitsuse või osakonna juhataja korraldustega kui ka alluva asutise juhataja korraldustega. Otstarbekohaselt antud korraldused või otstarbekohaselt koostatud asutise kodukord lahendab ülesannete ja võimupiiride ala võrdlemisi rahuldavalt kõikide nende ametnikkude suhtes, kes ei tee korraldusi, kes ei avalda administratiivset võimu, nagu kantseleide töäjõud, alates sekretäridest ja lõpetades kantseleiametnikkudega, raamatupidajad, arveametnikud, suurem osa tehnilistest töäjõududest j. t. Selles kodukorras tuleks loetleda iga ametniku kohta võimalikult täielikult, kuid siiski kokkuvõtlikult tema ülesanded ning nende ülesannete täitmise ligem kord, kelle ligemal juhatusel ametnik töötab, kellelt ta saab nõu ja juhatusi ning kellele esitab ta oma tehtud töö. Samuti tuleb selles kodukorras tähendada, milliseid asju võib ametnik iseseisvalt toimetada. Selline kodukord oleks ametnikkude tegevuse aluseks ning kindlustaks neile enam-vähem iseseisva ja produktiivse töö võimaluse, kuni täielikumate ja ametlikult väljakuulutatud määruste andmiseni.

See kodukord peab olema oludekohane, selle koostamine ei või toimida kitsas ringkonnas, ta ei võiks osutada ühe-kahe inimese tööna, vaid selle koostamisest peaksid osa võtma ning seda osavõtmist tuleks võimaldada kõigile ametnikkudele. See kodukord peaks välja kasvama tööst ja elust enesest. Ta peaks moodustama pikaajalise praksise tulemusena kujunenud seisukohtade ja elunõuetele vastavate reeglite harmoonilise terviku. Kuigi selles kodukorras oleksid loetletud iga ametniku ülesanded eraldi, ei võiks ta valguda laiali, vaid kõikide ametnikkude ülesanded peaksid olema seotud ühiste põhimõtetega.

Lõpuks, ametniku tegevuse edukus on sõltuv ka asjatoimetuse reeglitest ja sellel alal maksmapandud korrast. Asjatoimetuse korra

all tuleks siin mõista eeskätt kirjavahetuse käiku, asjade otsustamise korda, arhiivi korraldamist, arve- ja raamatupidamist ning aruannete koostamist. Tuleb tähendada, et mõnel nimetatud alal on maksimas üksikasjalised ja ühtlased reeglid, nagu arve- ja raamatupidamine ja rahaliste aruannete koostamine. Teistel aladel aga, nagu kirjavahetuse käik, asjade otsustamine ja arhiivi korraldamine, on need reeglid põhimõttelistes küsimustes puudulikud, ning osalt päritud endise valitseva võimu ajast, seega võõrad vabariiklisele korrale, kuna puhttehnilistes küsimustes on need reeglid võrdlemisi üksikasjalised. Selline kord ei soodusta aga sugugi asjatoimetuse kiirendamist, vaid überpöördult, takistab seda. Asjatoimetuse alal tuleks maksta panna normid, mis reguleeriksid põhimõttelisi küsimusi, ning need normid peaksid vastama vabariiklisele korrale. Reguleerimist vajaks näiteks, asjade otsustamine, otsuste motiveerimine, otsuste muutmise ja tühistamise kord, otsuste ja asjasse kuuluvate materjalide avaldamine asjaosalistele, otsuste peale edasikaebamine kõrgemale ülemusele või kohtule, asjade otsustamise kord kollegiaalasutistes, komisjonides ja nõukogudes ning nende otsuste täitmine j. t. Asjatoimetuse tehnilisel alal peaks aga jääma igale asutisele enam vabadust, nagu kirjade registrite pidamine, aktide ja kaustade korraldamine j. t.; sel alal tuleks arvestada ainult arhiiviasjanduse nõudeid ja nende nõuete seisukohalt on vaja ka teatavat ühtlust, kuna aga muidu oleks soovitav jätta asutistele enam vabadust ja iseseisvust oma asjatoimetuste tehniliste tööde alal. Siis on võimalik teostada seda põhimõtet, mida nii korduvalt on avaldatud ja mille täitmist on ka korduvalt nõutud, s. o. asjatoimetuse lihtsustamist: see asjatoimetuse lihtsustamine saab toimuda edukalt peamiselt asutiste loova töö kaudu, milleks on aga vaja avaramaid võimalusi.

Suurem vabadus asjatoimetuse tehnilisel alal on tarvilik ka seepärast, et asutised on oma tegevusaladelt väga lahkuminevad, mis tingib ka iseäraldusi ja omapärasusi asjatoimetamisel.

2. Ametnikkude ülesanded ja ettevalmistus.

Absoluutses monarkias moodustasid ametnikud eriklassi, mis seisis eraldatuna laiematest rahvakihtidest ja nende elulistest huvidest ning vajadustest. Absoluutses monarkias oli ametnik ainuvalitseja — kuninga tahte täitja ja tema võimu esindaja, mida ta ka väljendas oma tegevuses. Kodanikud pidid seal kuulama vastuvaidlematult ja arvustamatult ametnikkude korraldusi ning täitma neid, ilma et neil võimalik oleks olnud kontrollida nende korralduste seaduspärasust. Ametnikkude tegevuse aluseks ei olnud seal mõõduandvad õiguse normid, vaid ülemate korraldused ja nende heaksarvamused ja äranägemised.

Selline olukord halvas ametnikkude tegevust ja algatusvõimet; sellises olukorras ei saanud areneda vastutustunne ja oma tegevusest lugupidamine. Selle asemel aga arenes soov ülemusele meeldida, ainult tema meele järgi toimida, arenes ka enesealandamine üle-

muse ees. Ametnik oli seal ülemuse jaoks, ta oli seal ülemuse teenistuses, aga mitte rahva teenistuses.

Absolutismi langusega ning õigusliku riigi loomisega muutub ka ametnikkude tegevuse alus. Ainuvalitseja käsu ja tahte asemele astuvad ikka enam ja enam õiguse normid. Ülemuse heaksarvamus ja omavoli hakkab kaduma ning ülemuste korraldused põhjenevad juba õiguse normidel. Ülemuste teenimise asemele astub uus põhimõte — teenida kodanikke, rahuldada, täita nende õigustatud nõudeid.

Õiguse normid ja rahva teenimise põhimõtted ei teostunud aga lühikese aja kestel. Ametnikud pidasid õigusliku riigi esimestel ajajärgudel visalt kinni absoluutse monarkia ajal maksvaist traditsioonidest ja oma võimu endistest alustest. Ainuvalitseja asendatakse riigi ideega ning ainuvalitseja võim viiakse üle riigile, mida kujundatakse abstraktse ideena. Ametnikud leidsid oma teenistusele uue aluse — riigi teenimise põhimõtte.

See riigi teenimise põhimõte andis aluse ametnikkudel alal hoida suurel määral oma endist olukorda, oma eesõigusi ning tegevuse aluseid. Seega jäid nad ka võrdlemisi kaugele laiematest rahvakihtidest ja ükskõikseiks nende eluliste huvide suhtes.

Demokratismi ideede levimisega ja vabariiklise korra kindlustamisega leidsid aga uued põhimõtted ametnikkude tegevuse alal ikka enam ja enam pinda. Millised on siis need ametnikkude tegevuse põhimõtted vabariigis? Vabariigis on ametnikud oma igapäevases ametialalises tegevuses kodanikkude teenistuses seisvad isikud, nad on rahva teenijad. Nad on kodanikkude õigustatud nõudmistele väljendajad ning teostajad, aga mitte neile — kodanikkudele võõra tahte teostajad ja neist kaugelseisva võimu organid. Ametnikkude tegevuse aluseks on vabariigis rahvaesinduse poolt maksmapandud õiguse normid. Nende uute aluste ja põhimõtete puhul kaovad vaheseinad ametnikkude ja kodanikkude vahel. Neid ühendavad õiguse normid, mille ees on nad vabariigis ühetaolised. Ühine ja ühtlane alluvus õiguse normidele ja kohtule asetab ametnikke ja kodanikke võrdsesse juriidilisse seisukorda. Õiguse normid osutuvad ametnikkude ja kodanikkude vastastikuse arusaamise, lähenemise ja usalduse vankumatuks aluseiks.

Vabariigis ei erine ametnikud kodanikkudest põhimõtteliselt ka ülesannete suhtes. Ametnikkude kui ka kõikide teiste kodanikkude ülesandeks on ühiskondlik tegevus, mis juhitud ühistest huvidest. Samuti on neil ühised ka nende kohustuste alused. Ei saa eraldada ametnikke kodanikkudest ka ühiskondliku teenistuse kohustuslikkuse suhtes, ei saa asuda seisukohale, et ainult ametnikud on kohustatud täitma oma ülesandeid, vaid oma ülesandeid on kohustatud täitma kõik kodanikud.

Kõik ausad kodanikud seisavad ühiskondlikus teenistuses ning vabariigi kord otse nõuab, et kõik kodanikud arvestaksid oma tegevuses ühiskondliku teenistuse nõudeid ja laiemate rahvakihtide huve. Õpetajad, õigusteadlased, arstid, insenerid, põllumehed, töö-

lised, kirjanikud, kunstnikud, kõik ausad kodanikud täidavad ühiskondlikke ülesandeid, ja kõik need ülesanded on riigis tarvilikud. Luues neid või teisi vaimlisi või ainelisi väärtusi, seisavad nad ka ühtlasi kõikide kodanikkude teenistuses.

Ametnikud on selles ühiskondlikus teenistuses kodanikkude kaastöölised ning samuti on ka kodanikud ametnikkude kaastöölised, sest vabariigis ei ole võimalik ametnikkudel edukalt täita oma ühiskondlikke ülesandeid ilma kodanikkude kaastöötajata. See vastastikune kaastöö ja kaasabi seob ametnikke ja kodanikke üheks ühiskondlikuks jõuks.

Tekib aga küsimus, kas ametnikkude ülesanded ei ole siiski tähtsamad kui kodanikkude omad. Selle kohta tuleb tähendada, et juhtivate ametnikkude ülesanded võivad osutada tähtsamaiks kui paljude kodanikkude omad, kuid on ka palju kodanikke, kelle ülesanded on tähtsamad suure hulga ametnikkude omist. Näiteks, tuntud inseneri, arsti või agronoomi ülesanded ja tegevus on kahtlemata suurema tähtsusega ühiskondlikus elus kui kantseleitööd täitva ametniku tegevus.

Iga ausa kodaniku tegevusel on oma tähendus. Vanemad, kes kasvatavad lapsi — noori kodanikke, kes jätkavad oleva põlve ülesehitavat tööd, täidavad suuri ühiskondlikke ülesandeid. Põllumees, kes töötab püsivalt oma põllul ja aasal, kes oma töö ja vaevaga on loonud eeskujuliku majapidamise, mis annab tõuget põllumajanduse tõstmiseks kogu ümbruskonnas, teenib ühiskonda. Insener, kes on leiutanud uue kasuliku masina, on täitnud suure ülesande kaaskodanikkude huves. Töölise, kes oma kehalise ja vaimlise jõuga loob uusi majanduslikke väärtusi, seisab ühiskonna teenistuses. Seega on kõikide ausalt töötavate kodanikkude tegevus omaette suure tähtsusega.

Edasi, kui peatuda kodanikkude vabade koondiste — seltside, ühingute ja nende liitude juures, siis tuleb tähendada, et need täidavad vabariigis suuri ja tähtsaid ülesandeid. Palju ülesandeid, mis täitis enne riiki, on läinud vabariigis kodanikkude poolt loodud ühingute kätte. Veel enam on aga ülesandeid, mida peaksid vabariigis täitma ametiasutised, kui neid ei täidaks kodanikud ise oma ühingute kaudu. Näiteks rahvahariduse, hoolekande, tervishoiu- ja majanduse alal täidavad ühingud, seltsid ja nende liidud suuri ülesandeid, nad teevad tähtsat üldkasulikku tööd. Kõigest sellest järeldub, et vabariigis on kõikidel kodanikkudel täita suuri ja tähtsaid ülesandeid.

Seega on demokraatlikes vabariigis ametnikkude ülesandeks kodanikkude teenimine, nende õigustatud nõuete rahuldamine eluliste huvide seisukohalt. Selle juures võib olla ja ongi ametnikkude tegevusalad ja igapäevane töö mitmekesine, kuid kõiki neid peaks juhtima kodanikkude teenimise põhimõte.

Võib aga kerkida küsimus, et kui ametnikke ei asetata eriseisukorda, kui nende tegevus põhimõtteliselt peetakse võrdseks teiste kodanikkude tegevusega, kas see ei halva ametnikkude autoriteeti.

Selle kohta oleks tähendada, et vabariigis ei saa ega või olla ametnikkude autoriteedi aluseks korporatsiooni vaim ja absoluutse monarkia aja traditsioonid ega ka välised tunnused, nagu auastmed ja -märgid, vaid see autoriteet põhjeneb ametnikkude töö ja selle tulemustel. Ametnikkudel on täita suuri ja tähtsaid ülesandeid, ja kui nad neid täidavad ausalt ja täpsalt õiguse normide järgi kodanikkude huvides, siis on iseenesest autoriteetne ka kogu nende tegevus ning kodanikud hindavad neid ametnikke kõrgelt. Ametnikkude autoriteet põhjeneb ametnikkude töövõimes ja -tulemustes. Autoriteedi loomine ja alalhoidmine on ametnikkude oma asi, nende isetegevus, põhjenedes nende sisemistel jõududel, kuna endise aja autoriteedi vormid ja alused olid kunstlikud ja välispidised, ning üheks selle autoriteedi aluseks oli ametnikkude eraldamine kodanikkudest mundrite, aumärkide ja teiste väliste tunnustega ning asetamine eriseisukorda õiguslikult. Kõik need välispidised vormid ja alused on aga võõrad vabariiklise olukorra vaimule ja rahva teenimise põhimõttele ning seega ei võiks nad ka aset leida ega neil tähendust olla vabariigi ametnikkude juures.

Võttes aluseks kodanikkude teenimise põhimõtte, omandab ametniku kogu tegevus uue suuna ja sisu. Kui absoluutse monarkia ajal oli ametnikkude ülemuse korralduste ja käskude täitja ning täitis neid isoleerituna kodanikkudest ja võis tunda sisemist rahuldust pärast nende täitmist, siis muutub ametnik kodanikkude teenimise põhimõtte teostamisel vabaks, iseseisvaks töötajaks, loojaks, organisatoriks, kes töötab koos kodanikkudega, jälgides nende elutingimusi ja elulisi huve ning täites nende õigustatud nõudeid.

Ametniku tegevus ei saa siis piirduda ka ainult oma ülesannete ja kohustuste vormilise täitmisega, vaid ta tegevus ulatub kaugemale, olles kodanikkudele heatahtlikuks nõuandjaks ja juhtijaks, rahva õpetajaks selle sõna laiemas ja kõrgemas mõttes. Rahva õpetajana on ametnik heatahtlik ja vastutulelik. Kui kodanikud pöörduvad tema poole palvetega, siis annab ta neile heatahtlikult ja sõbralikult nõu ja juhatusi. Ta on neile nõuandjaks ja avitajaks.

Ametnik on ka kodanikkude kasvataja. Oma hingeliste omadustega ja sisemiste jõududega kasvatab ja peenendab ta kodanikkude siseilma ning õilistab tundeelu. Ametiasutises valitsev eeskujulik kord, korralik ja kiire asjaajamine avaldab kodanikkudesse suurt kasvatuslikku mõju. Nõu ja juhatuste andmisel, kodanikkude õigustatud nõudmistele rahuldamisel, nende elutingimuste tähelepanemisel, igal alal toimib ametnik-rahvateenija nagu õpetaja. Toimides õiguse normide järgi, nõudes oma kaasametnikkudelt ja kodanikkudelt õiguse normide täitmist, kasvatab ametnik kodanikkudes õigusetunnet ning süvendab õiget arusaamist kodanikkude õigustest ning ülesannetest ja kohustustest, kindlustades seega kodanikke sisemiselt ja aidates kaasa elu õigete põhimõtete kujunemisele ja kindlustamisele.

Paljud kodanikud pöörduvad ametniku poole ka elu raskeil

silmapiigel. Ametnik — rahva teenija on neile vaimliseks nõuandjaks ka neil juhtudel.

Ametnik — rahva teenija kasvatab kodanikke igakülselt — ühiskondlikult, eetilisel, hingelisel ja esteetisel. Ta aitab kaasa heade inimeste ja korralikkude kodanikkude kasvatamisele, olles neile igal sammul, igal juhtumil heaks eeskujuks. Kui rõhutatakse, et õpetaja koolis peab olema oma õpilastele eeskujuks ning et õpetaja isiklik elu ja tegevus on määramatu suure tähendusega kasvatustöös, siis sedasama tuleb alla kriipsutada ka ametniku suhtes. Rahva teenimise põhimõte paneb ametniku peale samuti kohustuse — olla eeskujuks kodanikkudele.

Ametniku peale otseselt pandud kui ka nende rahva teenimise põhimõtte teostamisest järgnevate ülesannete täitmine nõuab ametnikult vastavat haridust ja ettevalmistust. Igalt ametnikult on nõuetav tubli üldharidus. Tuleks maksta panna nõue üldhariduse kohta üksikute ametnikkude liikide suhtes, kuna praegu on maksev ametnikkude üldhariduse kohta ainult üks üldine nõue Riigiteenistuse seaduse § 4 (RT 149 — 1924) põhjal, mille järgi ametnikud peavad olema vähemalt 6-klassilise algkooli haridusega.

Peale üldhariduse tuleb nõuda igalt ametnikult ka kutsehariidust, vastavalt tema tegevusalale. See kutseline ettevalmistamine toimuks kõrgemates õppeasutistes, kutsekoolides, kursustel kui ka praktilise tegevuse teel.

Ülesannete täitmine nõuab ametnikult ka vastavaid isiklikke omadusi. Ametnik peab olema tubli organisaator, sest ametiasutise juhatamine, igapäevase töö tegemine nõuab organiseerimisvõimelist ja kindla tahtejõuga kodanikku. Ta peab olema ka vastutulelik, sõbralik, heatahtlik, kohusetäitlik ja kannatlik inimene ning täppis oma tegevuses. Vaja on ka armastust ja huvi töö vastu kui ka vastavaid kalduvusi. Ametnik on looja; tema on see, kes määrab asutise tegevuse suuna ja annab asutisele elu. Seega peaks olema igal ametnikul ka palju loovat vaimu.

Kui rahva teenijal on ametnikul vaja tunda ka selle rahva elu, kelle keskel ta viibib ja keda ta teenib. Ta peaks tundma tema hariduslikku tasapinda, kõlblat elu ja tulunduslikku olukorda ning elulisi huve ja vajadusi, sest ainult siis on ametnikul võimalik teenida kodanikke, rahuldada nende õigustatud nõudeid, silmas pidades nende huve ning kooskõlastada neid üldhuvidega. Selleks peab ametniku kandidaat juba enne ametisse astumist elu tähele panema, rahva hingeelu tundma õppima ning jälgima üksikute kodanikkude kihtide tulunduslikku tegevust, tutvudes ka nende hädade ja muredega. Meie asutised ei vaja eluvõõraid ametnikke ning eluvõõraid inimesi ei võiks ka ametisse panna.

Kui tahetakse luua asutised, kus valitseks elu ja tegevus, mis vastaks meie rahvusliku elu ideaalidele ja omariikluse põhimõttele, siis on vaja neisse asutistesse ka inimesi loova vaimuga ja kindlate tegevuse sihtidega ning kõlblate vaadetega. Ainult hea teadusliku ettevalmistusega, suure töötahtega, rahva elu tundjad ning oma te-

gevust õiguse normidele ja kõlblatele põhimõtetele rajavad ametnikud suudavad täita otstarbekohaselt ja õiglaselt asutiste peale pandud ülesandeid üksikute kodanikkude ja kogu rahva huves.

Kui vaadata meie asutiste tegevust, siis selgub, et neis ei ole veel kaugeltki täielikult teostamist leidnud rahva teenimise põhimõte. Meie asutistes leidub ka veel palju võõrast vaimu ja võimu teostamise iganenud viise. Kõigest sellest tuleks aga vabaneda ning seega seisab ka meie ametnikkude ees veel suur ülesanne oma tegevuse uute aluste loomisel ja kindlustamisel ning uute põhimõtete vankumatul teostamisel. Meie asutistest tuleb täielikult välja tõrjuda endine vaim ja kitsas arusaamine asutiste ja üksikute ametnikkude ülesannetest ja tegevusest, ükskõiksus kodanikkude huvide suhtes, kõik see, mis võõras vabariiklisele korrale ja meie omariiklusele. Nende asemele peavad asuma uus vaim, uued põhimõtted ja neile rajatud tegevus. Ükski asutus, ükski ametnik ei või olla ainult tema peale pandud kohuste ükskõikselt täitja, ega või rahulduda, kui need kohustused on vormiliselt täidetud, vaid ta peab rajama oma tegevuse rahva teenimise põhimõtetele, töötades võimalikult suurimate tagajärgedega, toimides rahva õigustatud nõudmiste teostajana ning juhtides oma tegevust rahva kõrgemate huvide ja heakäekäigu saavutamiseks õiguse normide järgi, ja kandes kõlblat vastutust oma tegevuse eest. Sel puhul muutub iga meie asutise ametnik igapäevase töö tegijast, väikeste asjade õiendajast suureks teguriks ametikoha kõrguse peale vaatamata; ta saab loojaks, vajakute uuenduste teostajaks, rahva elu juhtijaks, rahva õpetajaks ja kasvatajaks. Ja meil on eriti vaja ametnikke loojaid, kellel on olemas palju loovat vaimu ja jõudu. Siis kaovad kõik kuritarvitused, ükskõiksus ja rahva õigustatud nõudmiste ignoreerimine. Siis leiab ka iseenesest teostamist asutiste reorganiseerimine töö intensiivsuse ja produktiivsuse mõttes.

Arvestades kõike seda, tuleb määrata ametisse isikud, kellel on võimalikult kõrgem üldharidus, vastav kutseharidus ning kes ka oma isiklike omaduste suhtes vastab ülaltoodud põhimõtetele. Siin kerkib aga küsimus, kas oleks vaja ning otstarbekohane korraldada ametisse määratavatele katseid ning jaataval korral millal, kas ametisse astumisel või lühemat aega ametis viibimise järel. Katsete või eksamite korraldamise suhtes lähevad tunduvalt lahku eriteadlaste arvamused: ühed pooldavad neid, teised aga ei anna neile suuremat tähendust. Kaasaja elunõuete seisukohalt ei saaks katsete tähtsust siiski eitada, kuid need katsed tuleb rajada kindlatele alustele. Kui katsete vastu on vaieldud, siis peamiselt just sellepärast, et nende korraldus on olnud puudulik ning selle tagajärjel ka katsete tulemused juhuslikud ja ebaõiglased.

Eeskätt tuleb rajada katsed kõigil nendel aladel, kus see vähegi võimalik, psühholoogilistele alustele, — tuleb selgitada kas ametisse määrataval kodanikul on võimeid ja psühholoogilisi eeldusi vastaval tööalal edukalt töötamiseks. Sel alal võiksid toimuda katsed psühholoogilistes laboratooriumides ja kutsenõuandebüroodes.

Teiseks, katseid tuleb korraldada vastava kava järgi, milline ei võiks aga sarnaneda tavalisele kooli õppekavale, vaid peaks sisaldama põhimõttelisi küsimusi ühenduses praktiliste ülesannetega. Eelkatsed võiksid olla ametisse määramise eel ning need võiksid toimuda vastava kava üldpiirides, et esialgul selgusele jõuda ametisse määratava kodaniku võimete suhtes, kuna katsete korraldamine lõppkujul ametisse määramise eel osutuks väga juhuslikuks, sest neil katsetel on raske jõuda selgusele kandidaadi praktilise tegevuse, tema töö produktiivsuse ja intensiivsuse suhtes. Pärast rahuldavaid eelkatseid kuuluks kandidaat ametisse määramisele kohustetäitjana. Kohustetäitmise aeg oleks lühem või pikem, kusjuures riigiametnikkude suhtes võiks ta olla kauemalt kuus kuud Riigiteenistuse seaduse § 2 (RT 149 — 1924) alusel. Selle kohustetäitmise aja kestel oleks võimalik juba ligemalt tutvuda ametniku tegevusega, ning selle aja lõpul tuleks korraldada ka katsed, mis oleksid lõpulikud.

Katsete kava võiks koosneda vastava liigi ametnikkude suhtes kahest osast: üld- ja eriosast. Üldosas oleksid katsed selle liigi ametnikkude suhtes ühtlase kava järgi, kusjuures selle kava järgi eksamineerimise ulatuse määraks ligemalt eksamineerija, arvestades eksamineeritava ametikohta. Eriosa vastaks aga iga ametikoha tegevusalale ning koosneks selle ala teoreetilises, eriti aga praktilises tundmises ja tööoskuses. Näiteks, üldosa kantseleijõududele riigiasutistes (sekretärid, abisekretärid, asjaajajad, registraatorid, kantseleiametnikud) koosneks riigiasutiste korraldamise alustest, riigiteenija tegevuse põhimõttest, kodanikuteadusest ja kutseeetikast ning asjaajamisest, kuna eriosa koosneks peamiselt ametniku tegevusalasse puutuvate seaduste ja määruste põhimõtete tundmisest, nende allikate leidmisest, üldisest käsitlemise oskusest ning muude tööde okusest kui ka alluvate ametnikkude töö ja ülesannete tundmisest, välja arvatud vast ainult sellised tehnilised alad, nagu masinal kirjutamine ja kiirkiri, mille tundmist ei saaks nõuda kõigilt ametnikkudelt enne vastavate korralduste teostamist ametnikkude ettevalmistuse alal.

Katseid vähemalt rahuldavalt õiendanud kuuluksid ametisse kinnitamisele, kuna mitteõiendanud vabastatakse teenistusest või määratakse neile uued katsed ja pikendatakse kohustetäitjana teenimisaeg, kui seda lubavad vastavad seadused ja määrused.

Ametniku hariduslik ettevalmistus ei võiks aga piirduda seega, mis ta on omandanud enne ametisse astumist ja kohustetäitjana teenistuse ajal enne katseid, vaid suure tähtsusega on ka ametnikkude edasiarendamine ja täiendamine ametisolemise ajal.

Kui koolide õppejõud on noorsoo õpetajad ja kasvatajad ning rahvahariduse edendajad, siis on ametnikud, nagu eelpool tähendatud, ühiskondliku elu edendajad ning rahva õpetajad ja kasvatajad. Ja kui õppejõududelt nõutakse alalist täiendamist kursustel, pedagoogilistel nädalatel, õppereisidel ja kirjanduse lugemise teel, siis tuleb sama nõue üles seada ka ametnikkude suhtes.

Seni on aga ametnikkude edasiarendamisele ja täiendamisele, kahjuks, vähe rõhku pandud ja sellel alal ka vähe tehtud. Edaspidi ei võiks see enam nii kesta, vaid vastavatel asutistel ja ametnikkude ühingutel tuleks võtta lahendamisele edasiarendamine kui ka kasvatus täies ulatuses; eriti suur ülesanne seisab sel alal ees riigiametnikkudel.

Eeskätt võiks ametnikkude edasiarendamisel palju ära teha Tartu ülikooli kaasabil. Meil on korraldatud Tartu ülikooli kaasabil ja ülikooli õppejõudude kaastegevusel kursusi õppejõududele ja arstidele. Tungiv vajadus oleks korraldada ülikooli juures vastavaid kursusi ka riigiametnikkudele; selleks ei võiks olla ka mingisuguseid takistusi. Tuleb asuda seisukohale, et ülikooli juures on vaja korraldada neid kursusi järjekindlalt, igal aastal, võttes ühel aastal kursuste õppekavva peamiselt administratiivõiguse, teisel — riigiõiguse, kolmandal — finantsõiguse või kasvatusteaduse (ühiskondline kasvatus), eetika või teised vastavad teadusalad. Osa võttes neist kursustest, süveneksid riigiametnikud teaduse alal ning omandaksid oskusi, uut jõudu ja vaimlist värskust, mis võimaldaks neile teha loovat tööd suurimate tulemustega ning hoiaks neid laskumast halli igapäevasusse.

Sellele järgneksid kursused ja loengute seeriad ametnikkude teenistuskohdades, millised võiksid kesta ka pikemat aega, jaotades tegeliku töö nii, et see ei muutuks koormavaks, näiteks ühel või kahel õhtul nädalas. Neil kursustel esineksid loengutega eeskätt ametnikud oma erialadel ning need kursused kannaksid enam praktilist ilmet.

Samuti suure tähendusega oleks ametnikkude vaimline ühistöö üksikute õpikoosolekute ja -ringide korraldamise teel. On terve rida küsimusi, millega puutuvad kokku kõik riigiametnikud, näiteks, teenistusalalised küsimused, asjaajamise kord, tempelmaksuseaduse käsitlemine j. t. Kõiki neid alasid võiks selgitada suurte tagajärgedega üksikuil õpikoosolekuil ametnikkude-eriteadlaste juhatusel. Sellise selgitusega võiks ära hoida üksikute ametnikkude asjatut jõukulutust raskete asjade ja küsimuste lahendamisel kui ka sel puhul tekkivaid eksimusi, samuti võiks selline selgitus anda palju kasulikke üldisi juhtnööre edaspidiseks tegevuseks.

Peale nende õpikoosolekute ja -ringide üldküsimuste alal võiks moodustada õpiringe vastavate erialade järgi, nagu raamatupidamise õpiring, asjaajamise õpiring, õigusteaduse õpiring, majanduseteaduse õpiring, tehnika õpiring j. t., kui ka korraldada üksikuid õpikoosolekuid erialade järgi.

Maksva kohtupidamise korra järgi ei või kohtunik jätta asja otsustamata seaduse mittetäielikkuse, selgusetuse, puudumise või seaduste vastolu pärast. Aga samas seisukorras on ka administratiivasutise ametnik, vast veel raskemaski, kuna administratiivalal on seadustes enam tühje kohti ja selgusetust ning vastolusid kui tsiiviil- ja kriminaalõiguses. Seega tuleb ka riigiametnikul esineda vastavate normide loojana, elu reguleerijana vastavalt seaduste vai-

mule, kodanikkude elulistele huvidele ja kõlblatele põhimõtetele. Siin esineb riigiametnik loojana selle sõna laiemas ja kõrgemas mõttes. Aga selline loov töö nõuab jällegi vastavat ettevalmistust ja kavakindlat enesetäiendamist.

See hariduslik töö on ühtlasi ka suure kasvatusliku tähtsusega. Ta aitab kaasa muuseumis isikute kasvatamisele, kellel on õigus ja õiglus elu normiks ja tegevuse aluseks, seaduse põhimõtte rikkumine — kuriteoks, seaduse käsk — kõrgemaks tahteks.

Peale selle tuleb tähendada, et ametnik on kohustatud hoolt kandma oma haridusliku tasapinna tõstmise eest ka selleks, et olla teadlik kõikides eluküsimustes, eriti ühiskondliku elu alal, et töötada rahvuskultuuri-süvendamise ja levitamise alal ja esineda kultuurinimesena selle sõna ilusamas ja täielikus mõttes.

Peale täiendamise üld- ja kutsehariduse alal tuleb ametnikudel tunda ja tundma õppida ka elu ja oma tegevuse tulemusi kohadel. Ametnik ei või elust kaugele jääda, ja elu ei või temale võõras olla; vastasel korral jääb ka ametniku tegevus eluvõõraks. Elu tundmaõppimiseks ja selle arengu jälgimiseks, rahva elutingimustega tutvunemiseks on vaja sammuda kaugemale oma tööruumidest ja lauast, on vaja minna rahva keskele, kasutades selleks suvepuhkust, pühadeaega ja teisi võimalusi. Ja see elu annab sageli veel enam vaimustust, uut jõudu, oskusi ja töötahet kui kursused, kirjandus ja muu hariduslik töö.

Üheks suureks abinõuks täiendamiseks oma ametialal ning üldiseks enesearendamiseks on ka kirjandus, mida riigiteenijale peaks võimaldama eeskätt riigiraamatukogu. Riigiraamatukogu põhimääruse § 2 (RT 67 — 1922, 34) järgi on riigiraamatukogu kõigi riigiasutiste ühine raamatukogu, milles koondatud kirjandus, mis riigiasutistele nende jooksva töö juures tarvilik võiks olla. Seni ei ole aga see raamatukogu suutnud täita seda tema peale pandud ülesannet. Riigiraamatukogu ei ole kujunenud veel riigiteenijatele suureks haridus- ja kasvatusasutiseks. Peamiseks takistuseks on olnud siin puudused selle raamatukogu tegevuse korraldamise alal.

Riigiraamatukogu kodukorra § 1 (RT 45 — 1927) järgi on riigiraamatukogu ja lugemislaua tarvitajateks muuseumis riigiasutised ja riigiteenijad. Seega on riigiraamatukogu avatud riigiteenijatele kasutamiseks, kuid tuleb tähendada, et tegelikult on see kasutamine seotud suurte raskustega. Esiteks, riigiraamatukogu on avatud ainult asutiste ametlikul tööajal. Seega on ta riigiteenijale peaaegu kättesaamatu, sest riigiteenijal on raske, mõnes asutises peaaegu võimatu, minna ametiajal raamatukogusse raamatute saamiseks, kuna aga lugemistoa ja käsiraamatukogu kasutamine osutub täiesti võimatuks. Riigiteenijate edasiarendamise seisukohalt oleks seepärast tungivalt soovitatav, et riigiraamatukogu oleks avatud väljaspool ametiasutiste tööaega vähemalt 3—4 tundi päevas; selle soovi teostamisel oleks raamatukogu kasutamine hõlbus ning tarvitajate arv kasvaks mitmekordselt.

Teiseks, riigiraamatukogu peaks kättesaadav olema ka väljas-

pool Tallinna asuvaile riigiteenijaile. Maksev riigiraamatukogu kodukord ei näe aga ette raamatute väljasaatmist väljaspool Tallinna. Seega oleks soovitatav muuta riigiraamatukogu kodukorda ning täiendada seda raamatute väljasaatmise korruga väljaspool Tallinna asuvaile riigiteenijaile. See on ka täitsa võimalik, kuna ka Tallinna linna keskraamatukogu saadab raamatuid välja soovijaile kohalikkude raamatukogude kaudu. Riigiraamatukogust aga võiks saata raamatuid riigiteenijaile peale kohalikkude raamatukogude ka nende riigiasutiste kaudu, kus riigiteenijad on ametis. Sel puhul oleks vast vaja eraldada ainult teatav liik raamatuid, mida ei võiks välja saata, silmas pidades Riigikogu ning riigikeskasutiste huve ja vajadusi ning vastavate raamatute erilist väärtust.

Edasi riigiraamatukogu ei võiks olla ainult raamatute koguks ning raamatute väljaandmiskohaks, vaid ta peaks looma riigiteenijaile ka soodsaid võimalusi püsivaks ja rahulikuks, hariduslikuks ja teaduslikuks tööks. Tungivalt soovitatav on, et riigiraamatukogu juures asuv lugemistuba oleks samuti avatud väljaspool ametiasutiste tööaega, et riigiteenijad saaksid seal töötada. Ühenduses seega tuleks lugemistoa ruume laiendada ja täiendada sisuliselt. Sama hädatarvilik on käsiraamatukogu täiendamine ja tema tegevuse laiendamine riigiasutiste ja riigiteenijate huvide seisukohalt. Käsiraamatukogus töötaksid riigiteenijad eriti nende ülesannete alal, mis nõuavad mitmekesiste ja rohkearvuliste allikate käsitlemist. Selle teostamisel oleks järgmine ülesanne: töösaali avamine raamatukogu juures, mida võiks vahete vahel kasutada ka loengute ja hariduslike koosviibimiste korraldamiseks kui ka õpiringide tööks. Üldse riigiraamatukogu ja selle juures asuva lugemistoa tegevust tuleks arendada kaasaja raamatukoguteaduse kohaselt.

Nende ümberkorralduste teostamisel kujuneks riigiraamatukogu suureks haridus- ja kasvatusasutiseks mitmekesise tegevusega ja laialdaste töötamisvõimalustega. Riigiraamatukogu oleks riigiteenijaile suureks ülikooliks.

Lõpuks, kaalumisele tuleks võtta ka alalise asutise asutamine, mille ülesandeks oleks ametnikkude ettevalmistamine mitmekesistele aladele, nende edasiarendamine, töö meetodite uurimine ning otstarbekohaste töövahendite koondamine ning nende tarvituselevõtmise soodustamine ja tähtsuse selgitamine. Seda alalist asutist võiks nimetada administratiivinstituudiks. See instituut oleks õpe- ja teaduslikuks asutiseks. Tema ellukutsujaks oleksid vastavad seltskondlikud organisatsioonid kui ka riigi- ja omavalitsusasutised.

Selle instituudi tegevus seisaks riigi- ja omavalitsusteenistusse astuda soovijatele vastava kutselise ettevalmistuse võimaldamises, ametnikkude haridusliku ja kasvatusliku tasapinna tõstmises, eriti kutselise tegevuse alal, uurimuste teostamises töömeetodite ja uute tööabinõude alal, nende uurimuste tulemuste kui ka asutiste tegevuse alalt tarvilikkude andmete, eeskujulikkude töökavade ja abinõude koondamises ja alalhoidmises ning nende tutvustamises ja tar-

vituselevõtmise hõlbustamises kui ka üldse asutiste ja ametnikkude tegevuse otstarbekohaseks ärendamiseks ja töö produktiivsuse tõstmiseks vastavate abinõude otsimises ja leidmises.

Selle instituudi tegevusel kujuneks aastate kestel ka administratiivmuuseum, kus leiaksid aset otstarbekohased töövahendid ja -kavad mitmekesiselt erialadelt.

Selle instituudi asutamiseks leiduks ka ainelisi võimalusi, sest oma tegevuse algusel ei nõuaks ta suuremaid kulusid, kuna tegevuse arendamist ja laiendamist kindlustaks rohkearvuline ametkond peamiselt oma vaimliste jõududega ning riigi- ja omavalitsusasutised kui ka seltskondlikud organisatsioonid, sest instituut seisaks nende kõikide teenistuses ja töötaks üldsuse huves.

(Järgneb.)

Politseiline tuletõrje Haagis.

R. Kaasik.

Hollandi pealinnas, Haagis, elab poole miljoni elaniku ümber — eeslinnad kaasa arvatud, seejuures aga on selle linna maa-ala umbes sama suur kui Pariisi oma. Nagu Hollandis üldse, nii domineerivad ka Haagis väikesed, kahekordsed elumajad; suuri üürimaju seal üldse ei ole; samuti puuduvad ka hiigla-tööstusettevõtted. Sellega on seletatav, et võrdlemisi suurel linna maa-alal elab võrdlemisi vähe inimesi. See iseenesest tervitatav nähe toob aga endaga kaasa mõningaid raskusi politseile: ta ei saa, arvesse võttes elanikkude arvu, olla väga suur, seejuures peab ta aga tegutsema laialdasel maa-alal. Sedasama tuleb tähendada ka tuletõrje kohta.

Haagis tegutses kuni 1921. aastani elukutseline tuletõrje, keda aga täielikult kasutada ei saadud. Elukutseline tuletõrje on igalpool võrdlemisi kallid aparaadid ja kui teda täiel määral võimalik ei ole kasutada, tekib muidugi küsimus, kas poleks võimalik ilma sarnase aparaadita läbi saada, kusjuures aga elanikkude varandus oleks sama hästi kaitstud. Selle küsimuse kallal murdsid Haagi linnaisad kaua oma pead, kuna lõpuks — olude sunnil — leiti väljapääsetee; olude sunnil seetõttu, et rahaline kitsikus pärast maailmasõja lõppu andis ennast tunda ka Hollandis, vaatamata selle riigi jõukusele.

1921. aastal otsustati tuletõrje likvideerida ja selle ülesanded politsei peale panna. 6. juunil 1921. a. tehti härra van 't Sant'ile ülesandeks ellu kutsuda politseiline tuletõrje, missugune ülesanne viidi tähendatud härra poolt (praegune Haagi politseipresident) täide esimeseks jaanuariks 1924. Nii töötab uus organisatsioon üle seitsme aasta, kusjuures kõik asjatundjad, Haagi elanikud ise ja välismaalased, kellel on olnud juhus tundma õppida uut sisseseadet, üksmeelselt tunnustavad, et uus organisatsioon töötab hästi, et kulude kokkuhoid on silmnähtav ja et puhtpolitseiliste ülesannete täitmine sugugi uue organisatsiooni olemasolu tõttu ei kannata. See olevat

eriti silma torganud suurel 1929. aasta Haagi konverentsil, kus politsei oli tööga üle koormatud ja kus ta siiski täitis oma ülesandeid väga hästi nii politseina kui ka tuletõrjena.

Muidugi ei võinud üleminek ühelt organisatsioonilt teise peale olla järsk: politsei polnud ette valmistatud uutele ülesannetele, teiseltpoolt ei tahetud ka tuletõrjujaid liig ruttu vabastada teenistusest, neid tööta ja leivata jättes. Üleminekuajajärk, mis kestis üle kahe aasta (1921—1924), kasutati selleks, et kõigepealt politsei-ametnikke tutvustada tulevaste uute ülesannetega. See tutvustamine ja ühtlasi ka tuletõrje ülesannete täitmisele asumine sündis jaoskondade viisi. Sel moel jõuti ka teise eesmärgini: elukutseliste tuletõrjujate järkjärgulisele vallandamisele, kusjuures mõnedele makseti ühekordne suurem toetusraha vabastamise puhul, mis neile võimaldas hakata iseseisvalt tööle väikekaupmeestena, käsitöölisena jne., mõnedele jälle võimaldati astuda Haagi linnaomavalitsuse teenistusse, vabanevaid kohti vakantseiks jättes tuletõrjujate jaoks. Võrdlemisi väike osa võeti üle politseiteenistusse, sest koosseisude suurendamisest ei saadud loomulikult mööda, kuna juure tuli hulk raskeid, vastutusrikkaid ülesandeid. Kuid üldiselt ei olnud see koosseisude suurenemine kuigi suur. 1930. aastal olid ametis veel üksikud elukutselised tuletõrjujad, kellele veel ei leitud uusi teenistusvõimalusi.

Milles nüüd tegelikult seisab politseiniku-tuletõrjuja teenistus? Arusaamatuste ärahoidmiseks tuleb tähendada, et terve välispolitsei on ühtlasi rakendatud ka tuletõrje teenistusse, et tuletõrje ülesanded ei lasu ainult üksikutel ametnikkudel või erilisel välispolitseinikkude koondisel. Iga ametniku teenistus kestab 2½ tundi päevas, kusjuures ametnikud on tööl kolme vahetusega: kella ¼7 kella 15-ni, kella ½15 kella 23-ni ja kella ¾23 kella 7-ni. Sellest ajast kuulub 6 (mõnel juhul 5) tundi patrullimiseks, mis teostatakse enamalt jaolt jalgrattal. Teenistusest vabad päevad, samuti ka vahetuste jagamine on ühtlaselt läbi viidud. Jaoskondades on keskmiselt 90 ametnikku, nii et alatasa on teenistuses 30. Harilikult viibivad teenistusesolevad politseinikud kaks tundi väljas ja üks tund jaoskonnas, nendest jaoskonnas valveteenistuses viibijatest määratakse üks osa tuletõrje ülesannete täitmiseks, kusjuures igale mehele on määratud kindel ülesanne tulekahju puhkemise korral (näit. on igale sarnasele ametnikule määratud kindel koht mootorpritsil, õnneteuse kohale jõudmisel hakkab iga mees tööle varem kindlaksmääratud kohal ja viisil jne.). Peale nende politseinikkude-tuletõrjujate viibivad, nagu tähendatud, jaoskonnas valveteenistuses veel teised, patrullimiselt tulnud ametnikud, kes täidavad puhtpolitseilisi ülesandeid. Ainult mootorpritsi juht ja brandmeister ei täida politseilisi ülesandeid, nemad moodustavad elukutselise tuletõrje viimaseid jäänuseid politseis. On selge, et neid, kui spetsialiste, ei saa kasutada politseiliste ülesannete täitmiseks, vastasel korral peaksid politseinikud olema veel autojuhid või koolitatud pritsijuhid — brandmeistrid. Kui ühe jaoskonna tuletõrje meeskonnast ei jatku tule-

kahju kustutamiseks, kutsutakse appi naaberjaoskonna meeskond. 1924. aastast peale, s. o. sellest ajast, mil asutati praegune politsei-line tuletõrje Haagis, ei olevat ette tulnud juhtumit, kus tulekahju kustutamisel oleks tekkinud raskusi meeskonna vähese arvu tõttu. Nii et kokkuvõttes peab tähendama, et kirjeldatud uus politsei-tuletõrje on oma „tuleproovi“ hästi sooritanud.

Ühenduses uue organisatsiooni loomisega seisab üks nähe, mis igale Haagi linna külastajale otsekohe silma paistab: omamoodi kioskid tänavatel ja platsidel. Need kioskid loodi politsei poolt politsei jaoks.

Asi seisab nimelt selles, et soovides taotleda teatud eesmärki: kokku hoida raha ja vähendada tuletõrje ülesannete täitmiseks kuuluvaid koosseise ja siiski alal hoida politsei jõudu tulekahjude puhkemisel, hakati likvideerima välispolitsei abijaoskondi. Selle läbi suurenes muidugi tunduvalt jaoskondade tegevuspiirkond nii välispolitseiliste kui ka tuletõrje ülesannete täitmisel. Oli vaja leida mingi abinõu olukorra päästmiseks. Ja see abinõu leiti — tänavkioski näol.

Kioskite ehitamine ei läinud palju maksma, sellevastu aga annavad need *politseile üüride näol suuri sissetulekuid*. Ehituskulud saadi varsti tagasi, nii et praegu lähevad üürid juba peaaegu täielikult erilisele politseifondile. Kioskid üüritakse välja politseipresidendi kinnitusel, kusjuures üürnikkudeks võivad olla ainult tuntud, igapidi väljaspool kahtlust seisvad isikud. Viimased katsuvad kõigest jõust politseid toetada, politseile abiks olla. Kioskites müüakse karastavaid jooke, ajalehti, sigarette, puuvilja jne. Kioskite ehitamisega saadi kätte veel teine eesmärk. Varematel aegadel sündis ajalehtede, sigarettide, puuvilja jne. müük tänavatel tänavkaubitsejate kaudu. Sarnane kaubitsemisviis ei tõstnud muidugi tänavate ilu ja andis seejuures välispolitseile tööd juure: väikesed vargused tänavkaubitsejate juures, alalised kauplemised, lärmitsemised jne. andsid politseile tööd, mis kioskite juures praegu täitsa ära langeb.

Kioskite kaudu on publikul alati võimalik alarmeerida politseid ja tuletõrjet: kioskites asub telefon, mis seisab eraldatud poollahtises ruumis nii, et alati võimalik oleks kontrollida, kas keegi parajasti telefoneerib või mitte; see telefon ei ole ühendatud linna keskjaamaga, vaid politsei telefonikeskjaamaga, mistõttu võimalik pole telefoni kurjasti tarvitada, pidades erakõnesid. Edasi asub kioskite juures väike arestikamber, kuhu politseinikud toimetavad isikuid, kes lärmitsevad, kisavad ja politseile vastu hakkavad. Sellesse kambrisse paigutatakse inimesed seniks, kuni telefoniteel kohale kutsutud transportsõiduk on kohale jõudnud. Loomulikult ei paiguta politsei neisse kambritesse kõiki areteerituid, vaid ainult sarnaseid, kes äratavad üldist tähelepanu lärmitsemisega ja vastuhakkamisega politseiametnikkudele; harilikult toimetatakse sinna joodikud, kes vabatahtlikult ei alistu politseile. Nii kaob tänavatelt pilt, mida võime tihti tähele panna nii meil kui ka mujal maailmas: politseiga rüselev ja politseid sõimav joobnud isik. Igal välispolit-

seinikul on kaasas kambrivõti, mis on erilise konstruktsiooniga, nii et seda järele teha ei saa.

Lõpuks asub kioskites veel üks seade, mis on väga tähtis politseile, seade, mis publikule silma ei paista ja mille abil saab kiiresti alarmeerida politseid keskkohast. Iga patrulliv politseiametnik on kioskist mööda minnes kohustatud avama telefoniruumid ja kontrollima, kas jaoskond teda ei vaja. Kui telefoniruumis on maha lagenud punane klapp valge ristiga, siis tähendab see, et jaoskond vajab politseinikku. Viimane telefoneerib otsekohe jaoskonda, kust talle antakse tarvilikud käsud. Kui jaoskond rohkem mehi ei vaja, mis politseinikule otsekohe öeldakse, siis lükkab politseinik erilise võtme abil klapi tagasi, kui aga vajatakse rohkem mehi, jääb klapp endisse asendisse. Sel viisil alarmeeritakse kõik patrullimisel viibivad politseinikud, sest kõik nad peavad kioskitest mööda sõitma. Kioskite arv on võrdlemisi suur (praegu 200 ümber), mistõttu politsei keskkohast saab tervet välispolitseid üsna lühikese aja jooksul kokku kutsuda. Siin peab meeles pidama, et politseinikud on patrullimisel, nagu eelpool juba tähendatud, varustatud jalgratastega, mistõttu nad suudavad kiiresti keskkohast koguneda. Sarnane alarmeerimisviis on Haagis seda tarvilikum, et seal mingisugust erilist politseinikkude koondist rahutuste jne. puhuks ei ole, seal ei tunta erilist politseireservi, nagu mujal.

Kõik eelpooltoodud kioski kasutamisevõimalused teevad selle seade väga tarvilikuks ja tähtsaks. Olgu veel tähendatud, et kioskid annavad ka ülemusele võimaluse alati kontrollida patrullijate tegevust, mis seda tähtsam, et jaoskondade tegevuspiirkonnad on õige suured ja harilik kontrollimine seetõttu raskendatud. Iga välispolitseinik peab, kui punane klapp on maas, jaoskonda telefoneerima, nagu ülal tähendatud, ja sel teel võib ülemus kontrollida kõikide patrullimisel viibivate ametnikkude tegevust või aga mõne üksiku ametniku oma. Kui puhkevad suuremad rahutused, siis on võimalik kioskit kasutada ka toetuspunktina, sellesse kuulipildujaid üles seades. Kioski alumine osa on betoonist, mis muudab kioski väikeseks kindluseks, pealegi on kioskid tänavatele ja paltsidele asetatud nii, et neist saab lasta igas suunas, et nemad väikeste kindlustena valitsevad tervet platsi, tervet tänavat.

Kirjeldatud politsei-tuletõrje moodustab Haagis suurema osa politseist. Peale välispolitsei tegutseb seal muidugi veel kriminaal-, kombus-, eksekutiiv- ja poliitiline politsei. Need politseiharud on kõik koondatud politseipresiidiumi juure ja töötavad üldise juhatusel all. Eriti hästi töötavat poliitiline politsei, kes olevat üllatavalt hästi informeeritud. Eriline arveosakond ajab ametnikkude tasude ja üldise politsei majandusasju.

Haagis tegutseb ka üldisest välipolitseist-tuletõrjest eraldatud liikumispolitsei, kelle koosseis on võrdlemisi suur. See on seletatav seega, et liikumise ametnikud moodustavad politsei „vaikse reservi“, viimase jõu, kes astub suurima hädaohu korral koondatult tegevusse.

Abikom. V. Ravell 60-aastane.

25. juulil 1931 pühitseb 1. jaoskonna politsei-abikomissar Pärnumaal Villem Ravell oma 60-dat sünnipäeva ja ühtlasi mälestab oma 36-aastast riigiteenistust.

Villem Ravell sündis 25. juulil 1871 Pärnumaal. Politseiteenistust algas Villem Ravell 1. juunil 1903, kokku on tema Vene kui ka Eesti politseis teeninud 27 aastat, sellest Eesti politseis 12½ aastat. Muus riigiteenistuses on Villem Ravell olnud 9 aastat. Politseikomissarina on Villem Ravell teeninud 15. septembrist 1919 kuni 1. aprillini 1927. Koosseisude koondamisel nimetati ta 1. aprillist 1927 arvates abikomissariks.

Oma ametikohuseid on Villem Ravell täitnud ausalt, korralikult ja energiliselt. Pika teenistusaja kestel ei ole tema kohtu- ega distsiplinaarkorras karistatud ega pole ka karistamiseks ette pandud. Oma ülemuse ees ja kaasametnikkude ning kodanikkude keskel on Villem Ravell heas lugupidamises. Vaatamata oma vanusele ja pikale teenistusajale, on Villem Ravell veel elujõuline ja energiline ametnik.

Oma ja kaasteenijate nimel soovin lugupeetud juubilarile terweist, pikka iga ja palju jõudu tulevases vastutusrikkas töös.

J. Penjam.

Kohtuotsuseid.

Linnadele ja alevitele nende maaga varustamise seaduse põhjal määratud summade kasutamine. (Riigikohtu adm.-osak. t. nr. 422-I — 1931.)

Vaidluse all seisab ja nõuab lahendamist küsimus, kas oli Viljandi linnavolikogu õigustatud Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel (RT nr. 113 — 1927. a.) linna omavalitsusele antud maade ja päraldiste tarvitamisest aasta kestel sissetulnud üldsumma st kr. 15.000 linna valdamisel olevate maade ja majade administratsiooni kuluks ja korrashoiuks maha arvama kr. 1.000, ja alles järelejäänud summat sead. § 16 järgi jaotama seal äratähendatud otstarbeks. Viljandi linnavalitsus toob ette, et kohtu- ja siseministeeriumi väide, nagu tuleks administratsioonikulud katta seaduse § 16 p. 1 all ettenähtud 25%-dist, olevat otseses vastolus Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõetud seaduse elluviimise määruse (RT nr. 42—28) § 12-ga; viimase järgi olevat omavalitsusele kuuluva 25% summa kasutamise kord lõplikult kindlaks määratud ja administratsioonikulud ei kuuluvat sinna.

Selle kohta tuleb tähendada, et elluviimise määrus võib kohustav olla niivõrd, kuivõrd ta ei ole vastolus seadusega. Seaduse elluviimise määruse § 12 kirjutab küll ette, et saadud summadest

arvatakse 25% omavalitsuse eelarve korras kulude kattteks, mis tingitud turgude, platside, parkide, tänavate, kanalisatsiooni, veevarustuse, valgustuse sisseseade ehitamisest ja korraldamisest, ja ei räägi midagi administratsioonikuludest. See aga, nagu eelpool tähendatud, ei võinud sellegipärast takistada nende kulude katmist määratud 25% sissetulnud üldsummast linnaomavalitsuse kulude kattteks eelarve korras, nagu seda lubab § 16 p. 1. Seaduse § 16 uus (RT nr. 1 — 1931. a.) redaktsioon, mille järgi 35% määratakse mitte ainult linna või alevi korteriolude parandamiseks, vaid ka „heakorra tõstmiseks“, annab linnale õiguse kasutada neid summasid ka kulude kattteks, mis seaduse elluviimise määruse § 12 järgi pidid võetama 25%-st, sest turgude, platside, parkide, tänavate, kanalisatsiooni, veevarustuse, valgustuse sisseseade ehitamine ja korraldamine tuleb heakorra tõstmise alla viia (Linnasead. § 2). Nii langeb ära ka Viljandi linnavalitsuse tähendus, et 35% on tema õigustatud ainult korteriolude parandamiseks tarvitama.

Administratsioonikulud tuleb selle järgi katta seaduse § 16 p. 1 põhjal linnale määratavatest summadest, mitte aga enne maha arvata aasta kestel sissetulnud üldsummast, nagu see oli nähtud ette kaevatud Viljandi linna volikogu otsuses.

Ametlik osa.

Kohtu- ja Siseministri käsukirjaga 18. maist s. a. nr. 18

on teenistuse huvides paigutatud ümber üksteise kohtadele Tartu linna 1. jaoskonna politsei-abikomissar Eduard Raig ja Tartu linna 3. jaoskonna politsei-abikomissar August Johanson, arvates mõlemad 10. maist 1931. a.

Kohtu- ja Siseministri käsukirjaga 23. maist s. a. nr. 19

on administratiiv-osakonna abidirektor Oskar Angelus määratud Ajutise Rekvireerimise ja Sõjakahjude hindamise komisjoni esimeheks.

Kriminaalpolitsei vanem agent Sergei Kaup on määratud kriminaalpolitsei assistendiks, arvates 1. juunist s. a.

Kohtu- ja Siseministri käsukirjaga 10. juunist s. a. nr. 22

on Viljandi kriminaalkomissar Jakob Kuus, kes vastava pensionikomisjoni otsusega on leitud teenistuse jätkamise võimaluse kaotatuks, vabastatud ametist parandamatu haiguse tõttu pensionile mineku puhul, arvates 1. juulist s. a.

Avaldatakse teadmiseks Vabariigi Valitsuse otsus 3. juunist s. a. (prot. nr. 56 p. II):

„Paigutada Tartu-Valga prefekt Herman Kruus oma palvel perekondlikkudel põhjustel ja teenistuse huvides Viljandi-Pärnu abi-

prefekti kohale Pärnus ja määrata Viljandi-Pärnu abiprefekt Pärnus Jakob Vares Tartu-Valga prefektiks, mõlemad arvates 1. augustist 1931. a.“

Kohtu- ja Siseministri käsukirjaga 23. juunist s. a. nr. 25

on Viljandi kriminaalpolitsei komissariks määratud senine Tartu linna 2. jaoskonna politseikomissar Johan Eichbaum, arvates 1. juulist 1931. a.

Rapla jaoskonna politseikomissar Harjumaal Jakob Viikmann on paigutatud ümber teenistuse huvides Tartu linna 2. jaoskonna politseikomissariks, arvates 1. juulist s. a.

Rapla jaoskonna politseikomissariks Harjumaal on määratud koosseisude vähendamise tõttu 1. aprillil s. a. ametist vabastatud Tallinna-Harju abiprefekt Mart Vatter, arvates 1. juulist s. a.

Politseivalitsuse direktori käsukiri 27. aprillist s. a. nr. 2.

Kohtu- ja siseministri resolutsiooniga 23. aprillist s. a. on määratud rahalist autasu hoolsa töö eest tagaotsitavate nimekirjas olevate isikute leidmisel Lääne-Saare prefektuuri järgmistele ametnikkudele: 1) Märjamaa jaoskonna kordnikule Johannes Rohi'le 50 kr., 2) Lihula raiooni konstaablile Läänemaal Eduard Hamann'ile 50 kr. ja 3) Saulepi raiooni konstaablile Läänemaal Kustas Vask'ile 50 kr.

Tallinna-Harju prefektuuri konstaabel Robert Rosenvaldt on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. juunist s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri konstaabli kohustetäitja Juhan Kriisa on kinnitatud konstaabliks, arvates 10. aprillist s. a.

Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Hugo Suits on vabastatud ametist oma palvel tervislistel põhjustel, arvates 1. maist 1931. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Arnold Samarüütel, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 20. dets. 1930. a., on määratud konstaabliks Tartu-Valga prefektuuri koosseisu, arvates 1. maist 1931. a.

Viru-Järva abiprefektuuri konstaabel Hans Vademann on vabastatud ametist oma palvel tervislistel põhjustel, arvates 1. maist 1931. a.

Võru jaoskonna politseikomissari asjaajaja kohustetäitja Voldeemar Koppel on kinnitatud sama jaoskonna politseikomissari asjaajajaks, arvates 1. aprillist s. a.

Politseivalitsuse direktori käsukirjaga 6. maist s. a. nr. 3

on koosseisude vähendamise tõttu ametist vabastatud endine konstaabel Verner Toom määratud koha vabanedes konstaabliks Tallinna-Harju prefektuuri koosseisu, arvates 1. juunist s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Hans Karusaar, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 20. dets. 1930. a., on määratud konstaabliks Viru-Järva abiprefektuuri koosseisu, arvates 1. maist 1931. a.

Politseivalitsuse direktori käsukirjaga 22. maist s. a. nr. 4

on Tallinna-Harju prefektuuri konstaabel Mihkel Tipner vabastatud ametist oma palvel teisele ametikohale ülemineku puhul politseis, arvates 1. juunist s. a.

Viljandi-Pärnu abiprefektuuri konstaabel Mihkel Kuningas on vabastatud ametist oma palvel tervislistel põhjustel, arvates 1. juunist s. a.

Politseivalitsuse direktori käsukiri 8. juunist s. a. nr. 6.

Kohtu- ja siseministri resolutsiooniga 29. maist s. a. on määratud raudteepolitsei allkonstaablile Ado Kink'ile 50 kr. rahalist autasu energiliselt tegutsemise eest relvastatud kurjategija jälgimisel ja tabamisel.

Kohtu- ja siseministri resolutsiooniga 23. maist s. a. on määratud Viru-Järva abiprefektuuri kordnikule August Jakapi'le 30 kr. rahalist autasu hoolsuse eest väejooksiku tabamisel.

Tallinna-Harju prefektuuri konstaabli ajutine kohustetäitja Oskar Jõgeva, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 20. dets. 1930. a., on kinnitatud konstaabliks sama prefektuuri koosseisu, arvates 1. juunist 1931. a.

Kriminaalpolitsei agent Liidia Kukk on määratud vanemaks agendiks, arvates 1. juunist 1931. a.

Tallinna-Harju prefektuuri konstaabel Eduard Kvasnik on vabastatud ametist Riigiteenistuse seaduse § 39 p. 2-b põhjal parandamatu haiguse tõttu, mis takistab teenistuskohuste täitmist, arvates 8. juunist 1931. a.

Tallinna-Harju prefektuuri kordnik Martin Lind, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 20. dets. 1930. a., on määratud konstaabliks sama prefektuuri koosseisu, arvates 9. juunist 1931. a.

Politseivalitsuse direktori käsukirjaga 30. juunist s. a. nr. 7

on Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Eduard Sei vabastatud ametist oma palvel parandamatu haiguse tõttu, arvates 1. juulist 1931. a.

Viljandimaa Põltsamaa jaoskonna politseikomissari asjaajaja Gustav Veltmann on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. juulist 1931. a.

Lääne-Saare prefektuuri kordnik Aleksander Miglas, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 20. dets. 1930. a., on määratud konstaabliks Viljandi-Pärnu abiprefektuuri koosseisu, arvates 16. juunist s. a.

Politseivalitsuse direktori poolt on politseiasutuste kujundamise määruse § 19 põhjal (R. T. nr. 177/178 — 1925. a.) muudetud ja uuelts maksma pandud raudteepolitsei konstaablite tegevuspiirkonnad (raioonid) järgmiselt:

Tallinna jaoskond.

Tallinna I raioon. Tallinna (Balti) jaam ühes selle ümbruses olevate raudteeliinide ja majadega alates Nunne ja Telliskivi tänava ülesõidukohtadest kuni Paldiski maanteel asuva raudtee viaduktini (viimane kaasa arvatud); raudtee peatehased; uus depoo; materjalilaod, elektri alajaam.

Tallinna II raioon. Tallinna jaama kaubahoov ühes seal olevate haruteedega; raudteevalitsus; I liini jaoskond ühes selle töökodade ja materjaliladudega; sadama portu ja kaupmeeste punktid; raudteeliin alates Nunne tänava ülesõidukohast sadamani ja ringteed mööda kuni linna gaasivabriku juures asuva Kalda tän. ülesõidukohani; kõik selles piirkonnas asuvad raudtee majad ja ehitused.

Tallinna III raioon. Kopli kaubajaam; Tallinna konduktorite reserv; raudtee vana depoo; kõik haruteed ja raudteemajad alates Telliskivi tänava ülesõidukohast kuni Vene-Balti tehasteni; mereäärne ringtee kuni linna gaasivabriku juures asuva Kalda tänava ülesõidukohani.

Nõmme raioon. Paldiski maantee raudtee viaduktist üle Keila kuni Paldiski jaamani; Keila jaamast kuni Vasalemma jaama Keila poolse semaforini; Liiva jaamast üle Nõmme Vääna jaamani; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Haapsalu raioon. Vasalemma jaama Keila poolsest semaforist üle Haapsalu kuni Rohuküla jaamani; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Ülemiste raioon. Paldiski maantee raudtee viaduktist kuni Raasiku jaama Tallinna poolse semaforini, kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Tapa raioon. Raasiku jaama Tallinna poolsest semaforist kuni Tapa jaama Tamsalu poolse semaforini; Tapa jaamast Valgejõe raudteesillani 183,043 kilomeetril (sild ühes arvatud); kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Tamsalu raioon. Tapa jaama Tamsalu poolsest semaforist kuni Tartumaa piirini, mis asub Vägeva ja Pedja jaamade vahel 365,915 kilomeetril; Tamsalu jaamast kuni Vodja jaama Tamsalu poolse semaforini; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Tallinn-Sadama raioon. Tallinn-Sadama jaamast kuni Tallinn-Väike jaama juures asuva laiaroopalise raudtee viaduktini (viadukt kaasa arvatud); Lasna harutee; Sadama jaama haruteed; kõik selles piirkonnas asuvad raudteemajad ja -asutused.

Tallinn-Väike raioon. Tallinn-Väike jaama juures asuvast laiaroopalise raudtee viaduktist (viadukt välja arvatud) kuni Hagudi jaama Türi poolse semaforini; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Rapla raioon. Hagudi jaama Türi poolsest semaforist kuni Kärü jaama Tallinna poolse semaforini; Lelle jaamast kuni Sindi sillani Pärnu jõel (sild välja arvatud); Rapla jaamast kuni Märja-

maa jaama Rapla poolse semaforini; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Türi raioon. Käru jaama Tallinna poolsest semaforist kuni Kärevere jaama Viljandi poolse semaforini; Türi jaamast üle Paide kuni Vodja jaama Tamsalu poolse semaforini; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Viljandi raioon. Kärevere jaama Viljandi poolsest semaforist kuni Abja jaama Viljandi poolse semaforini; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Mõisaküla raioon. Abja jaama Viljandi poolsest semaforist kuni Riiselja jaama Mõisaküla poolse semaforini; Mõisaküla jaamast kuni Läti piirini; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed; Mõisaküla piiripunkt.

M ä r k u s: Piirikontrolli teostamise asjades allub Mõisaküla piiripunkt Valga jaoskonnale.

Pärnu raioon. Riiselja jaama Mõisaküla poolsest semaforist kuni Pärnu jaamani; Riiseljast Orajõe jaamani; Papiniidu jaamast kuni Sindi sillani Pärnu jõel (sild kaasa arvatud); kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed.

Mõniste raioon. Kaagjärve jaama Mõniste poolsest semaforist üle Mõniste kuni Läti piirini; Koiküla jaamast kuni Läti piirini; kõik selles piirkonnas olevad raudteejaamad, -majad ja -haruteed; Mõniste ja Koiküla piiripunktid.

M ä r k u s: Valga jaoskonnale allub ka piirikontrolli teostamise asjades Mõisaküla piiripunkt Mõisaküla raioonist.

Raudteepolitsei komissari käsukiri 16. maist s. a. nr. 3.

13. aprillil s. a. möödus 10 aastat Pärnu raiooni konstaabel Aleksander Sulg'i astumisest raudteepolitsei teenistusse.

Kümneaastase eeskujuliku teenistuse eest raudteepolitseis on avaldatud konstaabel Sulg'ile teenistuse nimel kiitust.

Raudteepolitsei komissari käsukiri 25. juunist s. a. nr. 6.

Riigi Teatajas 12. juunist s. a. nr. 47 avaldatud Vabariigi Valitsuse otsuse 3. juunist 1931. a. põhjal raudteepolitsei abikomissaride tegevuspiirkondade (jaoskondade) muutmise kohta, alluvad senine Rakvere raioon Narva jaoskonnale ja senine Jõgeva raioon Valga jaoskonnale.

Raioonide koosseisude ja nende piirides tekkinud muudatuste puhul on määratud teenistuse huvides senine Raasiku raiooni konstaabel Johannes Mathiesen konstaabliks Virtsu raiooni, konstaabel Oskar Johanson konstaabliks Ülemiste raiooni, senine Võru raiooni allkonstaabel Antsla jaamas August Sammul allkonstaabliks Tartu raiooni, asukohaga Põlva jaamas, ja senine Tapa raiooni allkonstaabel Jaan Reinvald sama raiooni allkonstaabliks Tapa jaama.

Ümberpaigutamine läbi viia hiljemalt 1. augustiks s. a.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 3. juunist s. a. nr. 73

on Narva jaoskonna Narva raiooni Komarovka raudtee kordon nimetatud ümber N. Raudtee kordoniks, Dolgaja-Niiva kordon — Peegelsaare kordoniks, Plüssa raiooni Petsurki kordon — Sooselja kordoniks, Vasknarva raiooni Sõjasihttee kordon — Sõjatee kordoniks ja Vtroja kordon — Söömoja kordoniks.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 5. juunist s. a. nr. 75

on Petseri jaoskonna Saputje raioon nimetatud ümber U. Irboska raiooniks, sama raiooni Vidovitši kordon — Allikmäe kordoniks, Petški kordon — Kivinurme kordoniks ja Grädištše kordon — I. Raudtee kordoniks.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 18. juunist s. a. nr. 80

on Lääne jaoskonna Pärnu raiooni kordoni ülem veltv. Edmund Teffo'le ja sama raiooni valvur kapral Johannes Pallasmaa'le avaldatud kiitust selle eest, et nemad 9. juunil s. a. olles kahekesi mootorpaadiga valveteenistuses, tabasid salakaubavedajate mootorpurjeka „Aura“ 1060 liitri salapiiritusega ja 5 salakaubavedajaga.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 25. juunist s. a. nr. 83

on teenistuse huvides määratud Petseri jaoskonna Valga raiooni ülem kapten Sakkeus staabi koosseisus ettenähtud käskudetäitja ohvitseri k. t., arvates 1. juulist s. a.

Teenistuse huvides on määratud relvurohvitseri koha kaotamise puhul relvurohvitser kapten Orgusaar Petseri jaoskonna Valga raiooni ülemaks, arvates 1. juulist s. a.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) Ajaleht „Arensburger Wochenschau“, ilmub Kuresaares 1—2 korda nädalas; väljaandja ja vastut. toimetaja Ernst Adolphi p. Pohl.

2) Ajaleht „Eesti Majandus“, ilmub Tallinnas tarvidust mööda; väljaandja Eesti Kirjastus-Reklaambüroo, vastutav toimetaja Aksel Meister.

3) Ajaleht „Võitluse Aeg“, ilmub Tallinnas üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja Amalie Rummask.

4) Ajaleht „Rõuge Teataja“, ilmub Rõuges tarvidust mööda; väljaandja ja vastutav toimetaja Elmar Ploom.

5) Ajakiri „Võitlus Eesti parema tuleviku eest“, ilmub Tallinnas tarvidust mööda; väljaandja Eesti Vabadussõjalaste Keskliit, vastutav toimetaja Boris Parm.

6) Ajakiri „Jumala Tunnistaja“, ilmub Tallinnas 4 korda aastas; väljaandja ja vastutav toimetaja Ludvig Lang.

7) Ajakiri „Staroje i Novoje“, ilmub Tallinnas igal kuul; väljaandja Nikolai Bagrov, vastutav toimetaja Helene Bagrov.

8) Kuukiri „Svoi Putj“, ilmub Kohtla-Järvel üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja Alma Peil.

9) Nädalakiri „Moonutis“, ilmub Tartus üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja Eleonore Saarna.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E. P.“ tellijaile tasuta vastusi. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastused ka posti kaudu, kui vastuseks on lisatud juure 10-sendiline postmark. Toimetus jätab endale õiguse avaldada kirjateel juba saadetud vastused „E. Politseis“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

Politseikomissar K. Küsimused. X. rahukohtunik otsustas: R. N. S. § 66 põhjal karistada Y. kahekümneviie (25) kroonilise rahatrahviga ehk seitsme (7) öö-päevase arestiga. Süüdimõistetud Y-i R. N. S. § 68 põhjal kohustada kolme (3) kuu jooksul ära lammutama tema poolt X. alevi ehitatud puust elumaja, selle mittetäitmisel selle maja lammutamine süüdimõistetule kulul läbi viia. See kohtuotsus tuli K. K. S. §§ 181 ja 182 järgi, kui seadusejõusse astunud, viibimata täita. Konstaabel paigutas Y. alevivalitsuse arestikambrisse temale määratud 7 öö-päevase aresti kandmiseks, kuid vabastas vahialuse samal päeval pärast rahatrahvi tasumist Y. naise poolt. Tegin korralduse X. raiooni konstaablile kohaliku alevi ehituskomisjoni kokkukutsumiseks ja X. maja ülevaatamiseks, kas maja juures leitud puudused on kõrvaldatud vastavalt maavalitsuse poolt kinnitatud plaanile ja ehitusnõuetele; kui Y. pole kõrvaldanud leitud puudusi, millede kõrvaldamiseks antud tähtaeg möödunud, siis kohustada maja elanikke ühes nende kraamiga 7 päeva jooksul majast välja kolima ja asuda kohe täitelehes tähendatud kohtuotsuse kohaselt maja lammutamisele Y. kulul. X. raiooni konstaabel ühes X. alevivalitsuse ehituskomisjoni liikmetega asus maja ülevaatusele, mille kohta seadis kokku akti. Komisjon ülevaatusel leidis, et maja on endises seisukorras, kõrvaldatud on ehituse juurest tulekardetavad puuosad, muus osas on puudused kõrvaldamata, nagu seda nõuab alevi sundmäärus ja kohtuotsus. Samal päeval on Y. abikaasa annud allkirja, et ta on kohustatud maja lammutama ühe kuu jooksul, vastasel korral saab maja lammutatud kohtuotsuse kohaselt omaniku kulul.

On selgunud: 1) majas elavad Y., kes ise praegu vanglas, ühes perekonnaga ja mõned võõrad inimesed — nende sõnade järgi üüri- lised, 2) maja on müüdud kohtupristavi poolt Y. võlgade katteks mahalõhkumiseks ja äravedamiseks kolmandale isikule, kes aga maja üldse ei kavatse lõhkuda ja ära vedada ja ka ise seal ei ela.

Ülaltoodu pärast palun selgitust:

- 1) Kas on politseikomissaril õigus maja lõhkuda, sest see kuulub nüüd kolmandale isikule?
- 2) Jaataval korral, kas on õigus ilma erilise kohtuotsuseta tõsta majast inimesi välja?
- 3) Juhul, kui politseikomissaril seda õigust ei ole, kes peab tõstma rahukohtuniku juures nõude väljatõstmise pärast?
- 4) Kas peab enne lõhkumisele asumist olema koostatud lõhkumise plaan ja kes selle koostab (politseikomissar või mõni tehniline asutus) ja kas see peab kellegi poolt olema kinnitatud?
- 5) Kes kannab lõhkumise kulud, sest Y. mingisugust varandust ei ole, kuna maja on müüdud kolmandale isikule?

Vastused:

- 1) On.
- 2) On.
- 4) Komissar, kokku leppides maavalitsusega.
- 5) Vaata Ehituse seaduse § 211 ja Kr. Kp. S. § 1217, samuti V. Sen. sel. 227/1875, 306/1871 ja 414/1872.

Küsimus: Kas võib perekonnaseisuametnik, kes on võtnud vastu abiellumise sooviavalduse ja sellest seaduslikus korras on kuulutanud, asjaosalisele kodanikule tema soovil välja anda õiendise abielu kuulutamise kohta, ja kas võib teine perekonnaseisuametnik, kellele niisugune õiendus esitatakse, abielu registreerida kuulutamata?

Vastus: Perekonnaseisuametnik, kes abiellumise sooviavalduse on võtnud vastu ja sellest seaduslikus korras on kuulutanud, võib asjaosalisele kodanikule tema soovil välja anda õiendise, mis sisaldaks andmed, kus, mis ajast mis ajani abiellumise soovist on kuulutatud ja kas vaidlusi on tõstetud. Niisuguse õiendise pealt võetakse maksu Vabariigi Valitsuse 3. okt. 1928. a. määruse §1 p. 3 (RT 83 — 1928) põhjal 25 senti. Niisugune õiendus (teatis) omab maksvuse kuus kuud, arvates abiellumiskuulutustes vaidluse tõstmiseks ette nähtud lõputähtaja möödumisest. Perekonnaseisuametnik, kellele Perekonnaseisu seaduse § 40 (RT 191/192 — 1925) ette nähtud tähtaja jooksul esinetakse uue abiellumise sooviavaldusega, juure lisades õiendus abiellumise soovist kuulutamise kohta, võib, kui kõik tarvilikud dokumendid olemas, abielu registreerida ilma uue kuulutamiseteta.

Kirjavastusi.

J. P. Saadetud pilti polnud kahjuks enam võimalik paigutada, kuna see saabus liig hilja.

H. L. ja teised. „Eesti Politsei“ annab vastusi ainult neile küsimusile, mis saadetakse „E. Politsei“ tellijate poolt.

Õiendus. Eelmises numbris avaldatud T. Tedre artikli „Alaealiste abiellumisest“ lõpus (viimasest reas) on juhtunud eksitav viga, tuleb lugeda „Rk. adm.-osak. seletuse“ asemel „K.-S. (Kohtu- ja Siemin.) adm.-osak.“

Välismaail.

30 ööks kinni mõistetud.

Ühendriiges, Washingtoni osariigis, seisid kolm noormeest kohtuniku ees keeluseaduse vastu eksimise tagajärjel. Seaduses ettenähtud kõige väiksem karistus säärase süüteo eest on 15-päevane arest. Õnneks sattusid noored inimesed kohtuniku kätte, kes aru sai nende olukorrast ja neist tagajärgedest, mis niisuguse karistuse määramine oleks endaga kaasa toonud noorte tulevikule. Süüalused oskasid kohtunikule selgitada neid raskusi, millesse nad satuvad karistuse määramise tagajärjel. Kõigepealt oleksid noored inimesed, kes ise teenisid oma igapäevast leiba, kaotanud teenistuskoha, mis praeguse tööpuuduse ajajärgul ka Ühendriiges on raskeks hoobiks. Edasi oleks noorte käsi ka kodus halvasti käinud: nende vanemad olid karmid inimesed, kes eriti vihkasid keeluseaduse vastu eksijaid — süüteo avalikustulekul oleks noori kodunt minema kihutatud. Seda võttis kohtunik arvesse. Teisest küljest pidi tema aga süüdlasi karistama: süütegu oli selge ja selle kordasaatmist ei salanud ka noored. Siiski leidis kohtunik väljapääsetee ja tegi tõelikult Salomoni otsuse, mis võimalik vist ainult Ühendriiges, kus paindub seadus annab kohtunikule hulk võimalusi karistuste määramisel. Kuna seadus nõuab vähemalt kinnipidamist 15 ööpäeva jooksul, mõistis kohtunik süüdlased kinni 30 ööks! Igal õhtul pidid noored ühe kuu jooksul ilmuma vanglasse, et seal öö mööda saata ja järele mõtelda alkoholi ja selle mõju üle. Hommikul lahkusid nad, minnes igaüks oma teenistuskoha. Noored olevat korralikult oma karistuse ära istunud või õigemini ära maganud.

Tingimisi karistamine ühenduses karske eluga.

Austrias maksab praegu, nagu mõneski teises riigis, niinimet. Pallardi süsteem karistuste määramisel. See süsteem seisab selles, et joodikutele või isikutele, kes alkoholi mõju all on toime pannud mõne kuriteo või väärteo, määratakse karistus tingimisi, kui nad kohtu poolt määratud aja jooksul uusi kuritegusid toime ei pane ja teatavaks ajaks sootuks loobuvad alkoholi tarvitamisest. 1920. aastast peale on üldse umbes 2000 inimesele Austrias kohtu poolt keelatud alkoholi tarvitamine, kusjuures neile isikuile määratud karskuse pidamise tähtajad on mitmesugused: harilikult kõiguvad nad kolme ja nelja aasta vahel. Muidugi oleneb siin väga palju kohtust, mõni kohus määrab rohkem sarnaseid tingimisi karistamisi, mõni vähem, mõni määrab karske elu elamiseks pikema tähtaja, mõni lühema. On kohtuid, kes aastas määravad 30—40 sarnast tingimisi karistamist, tähtajaga kuni neli aastat.

Maffia tegutseb ka praegugi.

Nagu teada, on Maffia kurjategijate salaorganisatsioon, kes tegutseb Sitsiilias. Arvati üldiselt, et selle organisatsiooni tegevus on ammu lõppenud ja et kõik jutud, mis liiguvad tema ümber, on kuulujutud, on mingisuguse romantilise fantaasia saavutusi. Kuid suur protsess, mis hiljuti lõppes Sciaccas, Lõuna-Sitsiilias, ja mis kestis üle aasta, näitab, et Maffia vägagi reaalselt veel teotseb. Süüpingil oli 213 Maffia liiget Burgio külast ja selle ümbruskonnast, kes 1910.—1925. a. kokku toime panid 43 tapmist, 26 tapmiskatset ja hulk väljapressimisi. Kohtul tuli üle kuulata umbes 1000 tunnistajat ja vannutatud mehed pidid kokku vastama 30.000 küsimusele! 12 süüdlast mõisteti eluksajaks vangiroodu, 7 — 30 aastaks, 111 — vangi 1 kuni 23 aastani ja 57 kaebalust mõisteti õigeks. Protsess näitab muu seas ka missugune võitlus valitseb Maffia liikmete vahel, võitlus, mis tabatud salga liikmete vahel kestis 13 aastat ja alati peeti naiste või röövitud asjade pärast. Muu seas tapeti kord kättemaksu tuhinas viieliikmeline perekond Villa Francast. Kaebaluste seas olid ka tuntud tegelased, kes omal ajal teenisid tähtsamatel kohtadel ja mängisid teatud osa poliitilises ja avalikus elus.

Vatikaani vang.

Neil päevil vabastati türmist ainus Vatikaani vang, käsitöoline, kes mõisteti kuueks nädalaks kinni väikese varguse toimepanemise eest; vabastamine sündis armuandmise tagajärjel paavsti poolt. Nagu nüüd selgub, elas Vatikaani vang päris head elu vanglas. Öösel viibis ta ühes väliselt lukustatud sandarmite ruumis, kuna ta päeval oli ühes sandarmitega nende kasarmu õuel ja mängis kaarte või ajas juttu. Praegu on ehitamisel uus vangla Vatikaanis, mis sarnasele idüllile vangide elus ähvardab lõpu teha.

Väljaandja: *Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*
Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

P a r a n o v, Filip, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 77704, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.

R u m j a n o v s k i, Peeter, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6597, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.

S a h a r o v, Andrei Simoni p., reservitunnistus nr. 14793, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 4. 10. 23 a.

S a a r, Georg Johani poeg, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 2145, välja antud 2. soomusrongi ülemalt 29. 9. 28 a.

V ä i n, Julius Peetri poeg, reservitunnistus nr. 1064, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt 22. 11. 21 a.

- K ä ä r o**, Voldemar Märdi poeg, reservitunnistus nr. 5518, välja antud 2. jalaväe polgu ülemalt 29. 9. 28 a. nr. 5518.
- M i t r o s i n**, Pavel, kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 1996, välja antud Petseri maak. rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- K r u t i n**, Peeter, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 343, välja antud 9. jalaväe polgu ülemalt.
- Š a b a n o v**, Aleksei, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 203, välja antud 1. kindl. raske-suurtükiväe ülemalt.
- R u m j a n o v s k i**, Mihail, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1830, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt.
- V o l k i n**, Nikolai, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 12635, välja antud 3. diviisi tagavararügemendi ülemalt.
- Z ö k o v**, Vassili, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 371, välja antud Mereväe staabi majandusosak. tööroodust.
- K u d e n k o v**, Ivan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6729, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- Š m e l e v**, Kuzma, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2761, välja antud 2. inseneriväe pataljoni ülemalt.
- K o r n e v**, Vassili, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2931, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- G o g o l e v**, Vassili, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5767, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- L e g e n k o v**, Aleksei, kaitseväest vabastamise tunnistus viisi tagavara-pataljoni ülemalt.
- F a s a n o v**, Jegor, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 346, välja antud Sakala jalaväerügemendi ülemalt.
- K o s t o p r a v o v**, Vassili, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6794, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- L i p k i n**, Dimitri, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1587, välja antud Petseri kaitsevääringkonna ülemalt.
- H a r k i n**, Nikolai, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1986, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- S i z o v**, Ivan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3039, välja antud 1. diviisi tagavara-pataljoni ülemalt.
- L u k a š o v**, Jakov, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5692, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt.
- H o t i š o v**, Filip, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8934, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- R j ä b i n i n**, Sergei, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1253, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- S o b o l e v**, Jakov, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6057, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt.
- S a r a p u u**, Mihkel Jaani poeg, laskeriistaluba nr. 1695, välja antud Viru-Järva prefektilt 29. 11. 28 a.

- S p i r o v**, Jegor, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 793, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- M i k u l i n**, Jakov, kaitseväest vabastamise tunnistus nr.1465, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- A z a r o v**, Ilja, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6796, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- H l e b n i k o v**, Georgi, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2944, välja antud 10. jalaväe polgu ülevalt.
- V e r b o v**, Grigori, kaitseväest vabastamise tunnistus nr.6730, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- H o l m**, Valter Hansu poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 341, välja antud 7. piiriküti pataljoni ülevalt 16. 9. 20 a.
- K u l l e r k u p p**, Jaan, hobusepass nr. 197/87, välja antud Võisiku vallavalitsuselt 8. 5. 24 a.
- S c h i f f e r**, Ernst, välispass nr. 637, välja antud politseivalitsuselt 16. 5. 30 a. (14889)
- P o d d u b s k i**, Mihail, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3372, välja antud 1. diviisi suurtükiväe 1. grupi ülevalt.
- S k r i p a t š e v**, Kuzma, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1898, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- K a m e n s k i**, Ivan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11884, välja antud Tallinna tagavarapolgu ülevalt.
- G o g o l e v**, Jegor, kaitseväest vabastamise tunnistus nr.5743, välja antud Tartu maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- K a m e n s k i**, Vassili, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11218, välja antud Tallinna komandandi poolt.
- B u t u z o v**, Peeter, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 13483, välja antud Tallinna tagavarapolgu ülevalt.
- Š p i l j o v**, Pavel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr.1356, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- Ž b a n o v**, Pavel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2498, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- M i n i n**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr.4878, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- K u p t s o v**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 181, välja antud 1. diviisi intendandi poolt.
- S a f r o v**, Nikifor, kaitseväest vabastamise tunnistus nr.6829, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülevalt.
- S o k o l o v s k i**, Sergei, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 221/3212, välja antud Sakala jalaväe rügemendi ülevalt.
- K i r j u š e n k o v**, Ivan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 162/2710, välja antud Sakala jalaväe rügemendi ülevalt.

- Šaluhin, Aleksei, kaitseväest vabastamise tunnistus nr.6744, välja antud Petseri maakonna rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt.
- Veltmann, Villem, sõjaväest vabastamise tunnistus nr.1572, välja antud Rannapatarei nr. 6 ülemalt 29. 11. 24 a. (24862)
- Tomingas, Johannes, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 26, välja antud Lääne rahvaväe ja Kaitse Liidu ülemalt 20. 3. 20 a. (24863)
- Savitski, Pavel, kaitseväest vabastamise tunnistus nr.4649, välja antud 5. jalaväe rügemendi ülemalt.
- Reichart, Mihkel Antoni p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2433, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 11. 12. 26 a. (25182)
- Milder, Aleksander Jüri poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5465, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 11. 24 a. (25183)
- Luks, Alfred Andrese poeg, välispass nr. 204, välja antud politseivalitsuselt 1928 a., ja kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1777, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26 a. (25184)
- Koinberg, Oskar Adami p., välispass nr. 69, välja antud Helsingi Eesti saatkonnalt 1930 a., ja kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1000, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 8. 28 a. (25185)
- Leht, Jaan Jaani poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2348, välja antud Kindlus-suurtüki divisjoni 1. grupi ülemalt 22. 12. 20 a. (25187)
- Indmann, Arved Johani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7201, välja antud Tallinna - Harju kaitsevääringkonna ülemalt 17. 7. 28 a. (25186)
- Engmann, Mathias Matsu p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 14594, välja antud Tallinna-Harju rahvaväe ülemalt 4. 10. 23 a. (25188)
- Admann, Johannes Johani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1312, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 28. 2. 30 a. (25189)
- Heiman, Herman Matsi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2443, välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 30. 9. 25 a. (25190)
- Ruuväl, Johannes Ado poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 46, välja antud Läänemaa rahvaväe komisjonilt 12. 2. 23 a.
- Brandt, Theodor Karli poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8520, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 20. 8. 21 a. (25195)
- Sereda, Peeter, Nanseni pass nr. 824/644, välja antud politsei peavalitsuselt 1924 a. (26085)
- Floss, Viktor Peetri poeg, välispass nr. 1766, välja antud politseivalitsuselt 1. 8. 30 a. (27408)
- Akker, Martin, sõjav. vabastamise tunnistus nr. 2923, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 4. 23 a. (27606)
- Nõmme Majaomanikkude Seltsi põhikirja originaal-eksemplar registreeritud Siseministeeriumis 21. 2. 29 a. nr. 67. (44469)

- O s t r a t**, Mihkel Kaarli poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 27334, välja antud Tartu maakonna rahvaväe ülemalt 29. 10. 20 a. (44472)
- M a r t i n s o n**, Peeter, hobusepass. (26968)
- T e p p**, Jaan Jakobi p., blankoveksel 100 krooni väärtuses, pöördel Hans Raua allkiri.
- V õ s a**, Jaan Mihkli p., kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 1280, välja antud 9. jalaväe rügemendi ülemalt 22. 11. 21 a.
- Z i u k m a n n**, Herbert Viidu p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1021, välja antud Piirivalve valitsuselt 21. 5. 30. (44481)
- L e p p i k**, Jaan Leena p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 30202, välja antud 8. jalaväe polgu ülemalt 27. 12. 20 a. (44480)
- G o e t š**, Alfons Oskari p., kaitseväest vabast. tunnistuse duplikaat nr. 2730, välja antud Viru kaitsevääringkonna ülemalt 8. 4. 24 a.
- V a l t e r**. Reinhold, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 27, välja antud Viru kaitsevääringkonna ülemalt 18. 3. 26 a.
- P a r t s**, Samuel, laskeriistaluba nr. 1097, välja antud Viru-Järva prefektilt 15. 8. 30 a.
- V i g l a**, Eduard, teenistuskäigu tunnistus nr. 13976, välja antud Tartu kaitsevääringkonna ülemalt 22. 10. 24 a.
- K r e e g i** (Kreek), Juhan Peetri p., hobusepass nr. 15, välja antud Suuremõisa vallaval. 14. 2. 22 a. (44486)
- T o m b e r g**, Jüri, pensioniraamat nr. 3324, välja antud Põl-lutöoministeeriumilt.
- E i n s t e i n**, Meinhard Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2108, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 20. 10. 26 a.
- S v e t l i t s i n**, Vassili, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7580, välja antud Petseri maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt.
- Š a l u h i n**, Aleksander, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 3484, välja antud Tallinna sõjaväehaigemaja ülemarsti poolt.
- K u r o p a t k i n**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2832, välja antud 10. jalaväepolgu ülemalt.
- B e l j a n i n**, Sergei, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4555, välja antud Soomusron-gide diviisi tagavarapataljoni ülemalt.
- B l i n o v**, Mihail, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3434, välja antud 3. üksiku jalaväe pataljoni ülemalt.
- L e v õ i**, Gerasim, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1279, välja antud Kindluse suurtükiväe diviisi 3. grupi ülemalt.
- P t i t š k i n**, Luka, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8567, välja antud Petseri rahvaväe ja K. L. ülemalt.
- P o p o v**, Ivan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2250, välja antud Inseneri pataljoni ülemalt.
- K a r t o v**, Jegor, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3398, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt.
- S h i r j ä e v**, Georgi Vassili p., kaitseväest vabastamise tunnistus.

- M a k s i m o v**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2012, välja antud Petseri maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt.
- S i m m u l**, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7487/4, välja antud Piirivalve valitsuselt.
- V a i n o l a**, Arthur Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 265, välja antud Soomusrongide brigaadi staabi ülemalt 31. 8. 22 a.
- P o t t e r**, Osvald Aleksandri p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 16394, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 11. 23 a. (44490)
- S i m p s**, Jüri Jaani p., hobusepass nr. 29, välja antud Järvakandi vallavalitsuselt 7. 9. 29 a.
- S u i j a**, Johannes Jaani p., sõjav. vabastamise tunnistus nr. 6463, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 19. 8. 21 a. (44492)
- R a b b a**, Ado, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 141, välja antud K.-r. soomusrong nr. 2. ülemalt 8. 4. 20. a. (8886)
- K i r k m a n n**, Martin, laskeriistaluba nr. 1915, välja antud Viru-Järva prefektilt 18. 11. 29. a. (8890)
- S a r v**, Voldemar, kaitseväetunnistuse tunnistus nr. 6636, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 23 a. (8892)
- T a l l i n a** Vene Klubi põhikirja originaal-eksemplar, registreeritud 31. 7. 23 a. nr. 374 all.
- M ü h l h a u s e n**, Hugo, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 24/3245. (27346)
- L e h t**, Johannes, kaitseväetunnistuse tunnistus nr. 122, välja antud 1. soomusrongi rügemendi ülemalt 20. 1. 28 a. (8891)
- R ö ö m b e r g**, Richard Leena p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1538, välja antud 2. diviisi suurtükiväe 2. grupi ülemalt 3. 9. 24 a.
- T a a l**, Reinhold Johani p., sõjav. vabastamise tunnistus nr. 14101, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt 20. 8. 21 a. (44496)
- V ö s a**, Jaan Mihkli p., kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 2739, välja antud Viljandi kaitsevääringkonnale ülemalt 8. 11. 29 a.
- L u s t i**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3186, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 4. 23 a. (8894)
- P ü ü m a n n**, Ralf, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 456, välja antud Soomusrongide brigaadi ülemalt 20. 8. 21 a. (27052)
- L e p p i k**, Voldemar, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 796, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 13. 2. 24 a. (27053)
- P a r d u**, Hugo Johani p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 10448, välja antud Tallinna tagavarapolgu ülemalt 31. 3. 20 a. (27054)
- V ä ä t**, Anton, kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 3253, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 17. 4. 24 a. (27055)
- G u ž o v**, Ivan, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 6738. (5484)

- H a a r m a n n, Joonas Adami p., välispass nr. 5925, välja antud politseivalitsuselt 1. 3. 27 a. (27057)
- M i l l e r, August Juliuse p., kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 2662, välja antud Autotankide rügemendi ülemalt 14. 9. 29 a. (27059)
- T u n s t, Aleksander, laskeriistaluba nr. 1671, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 11. 5. 26 a. (26855)
- G a n i t s i n, Semjon, Nanseni pass nr. 18188/4907. (5484)
- M ü l l e r s o n, Leo, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 10060, välja antud Inseneripataljoni ülemalt 22. 12. 20 a.
- S t r o o m, Johannes Hansu p., laskeriista kandmise tunnistus nr. 3892, välja antud Tartu-Valga prefektilt 3. 4. 29 a.
- A i g r o, Johannes Mihkli p., sõjav. vab. tunnistus nr. 143, välja antud Soomusrongide brigaadi ülemalt 18. 5. 21 a. (44498)
- T o m i n g a s, Ernst, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 12797, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 11. 23 a. (27347)
- L e s s, Johannes, kaitsev. teenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 3885, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 13. 8. 30 a. (27348)
- B e e k, Arthur, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 11165, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 16. 8. 23 a. (27352)
- R i i s e n b e r g, Peeter, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 818, välja antud 2. jalaväe polgu ülemalt 15. 4. 20 a. (27354)
- P a a s, Johannes Joosepi p., laskeriistaluba nr. 724, välja antud Viru-Järva abiprefektilt 28. 10. 27 a. (25660)
- K a t t e l s e p, Johannes, sõjav. vab tunnistus nr. 11662, välja antud 8.s jalaväe polgu ülemalt 20. 5. 20 a. (25661)
- U n i v e r, Liidia, Eesti-Soome reisikaardid nr. 39 ja 69, välja antud Nõmme jsk. politseikomissarilt 12. 6. 30 a. (25664)
- P a v e l, Sulev, laskeriistaluba nr. 2959, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 12. 8. 26 a. (25667)
- T ö n s o n, Aleksander, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1065, välja antud Viljandi maak. rahvaväe komisjonilt 21. 6. 19 a. (25668)
- L u p p o, Aleksander Antoni p., Nanseni pass nr. 14066/30041, välja antud politsei peavalitsuselt 30. 10. 24 a. (25669)
- M a t v e r k, Anton, ajapikenduse tunnistus nr. 2083, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 1. 9. 28 a. (25670)
- P i c h e l, Aleksander Priidu p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1049, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 11. 9. 23 a. (25672)
- T i s c h, Artemi Hansu p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 31809, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 2. 12. 20 a. (25679)
- T u i s k, Marie Gustavi t., E. V. välispass nr. 122, välja antud Eesti saatkonnalt Helsingis 24. 5. 30 a. (25684)
- P a p e l l o, Karl, E. V. välispass nr. 314, välja antud politseivalitsuselt 16. 4. 27 a. (26971)

- P u u r, Villem Gustavi p., kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 11, välja antud Soomusrongide brigaadi staabi ülemalt 27. 4. 19 a. (25675)
- R a s s m a n n, Karl Madise p., kaitsevääst vabast. tunnistus nr. 32911, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 10. 12. 20 a. (25680)
- K o p p e l, Georg Aleksei p., kaitseväästenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 5, välja antud Saaremaak. rahvaväe ülemalt 5. 1. 22 a. (25681)
- S t i l l m a r k, Leo, E. V. välispass nr. 265, välja antud politseivalitsuselt 28. 4. 31 a. (26974)
- M a r t i n s o n, Karl, hobusepass nr. 645, välja antud Uue-Vändra vallavalitsuselt 11. 1. 21 a. (26975)
- L e p p, Jakob Jaani p., hobusepass nr. 217, välja antud Maidla vallavalitsuselt 2. 3. 28 a. (44554)
- V o l d i T u l e t ö r j e S e l t s i põhikirja originaal-eksemplar, registreeritud Tartu-Võru rahukogu poolt 22. 12. 19 a. nr. 240 all. (44558)
- P a r m, Reinhold Karli p., sõjav. vabast. tunnistus nr. 5091, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 7. 10. 26 a.
- S i l m, Paul Miina p., sõjav. vab. tunnistus nr. 14638, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 4. 10. 23 a.
- K i l l, Heinrich Ivani p., kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 3334, välja antud 2. suurükiväe grupi ülemalt 9. 12. 26 a.
- L i n n a s, Jüri, sõjaväest vabast. tunnistus nr. 205, välja antud Soomusrongide brigaadi staabilt 1. 8. 23 a. (27063)
- V e s t m a n n, Aleksander Juhani p., kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 10315, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 8. 1. 22 a. (17413)
- J a m s, Jaak Mihkli p., kaitsevääst vabastamise tunnistus nr. 2945, välja antud Harju kaitsevääringkonna ülemalt 27. 7. 29 a. (27064)
- L e p p i k, Johannes, E. V. välispass nr. 4400, välja antud politseivalitsuselt 19. 11. 28 a. (27068)
- S a r a p, Karl, E. V. välispass nr. 132, välja antud politseivalitsuselt 10. 4. 30 a. (27069)
- R u b i n, Aleksander Jankeli p., kaitsevääst vabast. tunnistus nr. 24654, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 25. 11. 21 a. (27070)
- P u s t s a k, Peeter, laskeriistaluba nr. 2166, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 1930 a. (27366)
- L a t t i k, Aleksander, sõjav. vab. tunnistus nr. 3287, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 10. 12. 20 a. (27368)
- K i i k e r, Mihkel, sõjav. vab. tunnistus nr. 3227, välja antud Meriväe ekipaaži komanderilt 14. 4. 20 a. (27369)
- R u u b e l (Rubel), Eduard Pauli p., matrikel, välja antud Tartu ülikooli valits. 8. 9. 26 a. nr. 7552.
- R a h n e l, Priidu Peetri p., kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 13168, välja antud Sõjaväe ühend. õppeasutuse ülemalt 13. 10. 24 a. (25229)
- J a l a j a, Paavel Paavli p., sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1052, välja antud Lääne kaitsevää-ringkonna ülemalt 15. 9. 28 a. (25231)

- N i i b e c k, Johannes Gustavi p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 10404, välja antud end. Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 13. 11. 20 a. (25236)
- B u s c h, Jaan Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 189, välja antud üksiku distsiplinaar-kompanii ülemalt 1. 1. 24 a. (25239)
- T u u l, Elmar Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 207, välja antud 1. Suurtükiväe grupi ülemalt 13. 9. 29 a. (25240)
- P r e i m a n n, Martin Martini p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9270, välja antud Lääne maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 11. 20 a. (25242)
- V ä r b u, Hans Mihkli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 10670, välja antud 8. jalaväe polgu ülemalt 27. 4. 20 a. (25244)
- M a r k s o n, Madis Leena p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 3029, välja antud 2. kindluse raske-suurtükiväe div. ülemalt 20. 5. 20 a. (25245)
- L u k n e r, Aleksander Jüri p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 19733, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 19. 9. 21 a. (25246)
- V i s n a p u u, Elisabet Adami tütar, välja antud Uue-Antsla vallavalitsuselt 26. 11. 20 a. nr. 708. (44478)
- R e i m e t s, Jaan Kaarli poeg, välja antud Võlla vallavalitsuselt 24. 7. 27 a. nr. 41.
- V o r s m a n n, Gustav Hansu poeg, välja antud Kunda aleivialitsuselt 2. 3. 21 a. nr. 41. (44482)
- L a a n m a n n, Karl Johani poeg, välja antud Avanduse vallavalitsuselt 13. 5. 25 a. nr. 405.
- N o r i k o v, Natalie Madise (Matvei) tütar, välja antud Irboska vallavalitsuselt 16. 9. 22 a. nr. 10173. (44489)
- S u u r m e t s, August Juhkumi poeg, välja antud Mäksa vallavalitsuselt 7. 2. 28 a. nr. 662.
- R e i n h o l d, Karl Jüri poeg, välja antud Laeva vallavalitsuselt 20. 4. 23 a. nr. 41.
- T e d e r, Eliise, välja antud Haaslava vallavalitsuselt 18. 12. 19 a. nr. 75.
- J o h a n s o n, Lidia Albert tütar, välja antud Tallinna 4. jaosk. politseikomissariilt 3. 8. 22 a. nr. 18132.
- K l a a r, Jaan Ado poeg, välja antud Uue-Antsla vallavalitsuselt 18. 12. 23 a. nr. 102. (44484)

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised isikutunnistused:

- S o o n, Jüri Jaani poeg, välja antud Narva 1. jaosk. politseikomissariilt 18. 2. 27 a. nr. 1816.
- Z i u k m a n n, Herbert Viidu poeg, välja antud Uue-Antsla vallavalitsuselt 17. 5. 27 a. nr. 290. (44479)
- K a r t o v, Jegor, välja antud Irboska vallavalitsuselt nr. 81.
- K i n g s e p p, Andres Joosepi poeg, välja antud Varangu vallavalitsuselt 16. 1. 20 a. nr. 813.
- O r g u s, Arnold Johannese poeg, välja antud Varangu vallavalitsuselt 30. 11. 28 a. nr. 660.
- E i n s t e i n, Meinhard Jaani poeg, välja antud Rakvere jaosk. politseikomissariilt 21. 10. 26 a. nr. 2478.

- T e p p, Jaan Jakobi poeg, välja antud Vana-Põltsamaa vallavalitsuselt 9. 1. 20 a. nr. 178.
- V a s s i l j e v, Vassili, välja antud Senno vallavalitsuselt nr. 71/657621.
- K u k u š k i n a, Paraskeva, välja antud Irboska vallavalitsuselt nr. 2599.
- M e d o v, Aleksei, välja antud Irboska vallavalitsuselt nr.192.
- J ä r v s o n, Karl Hansu poeg, välja antud Mõisaküla alevivalitsuselt 15. 2. 28 a. nr. 17/591624.
- I b i r ü ü t e l, Eduard Kaarli poeg, välja antud Vastse-Roosa vallavalitsuselt 14. 8. 26 a. nr. 200.
- L ä n i k, Eduard Johani poeg, välja antud Tallinna 5. politsei-jaosk. ülemalt 12. 9. 21 a. nr. 14506. (44491)
- V o i m a n n, Jaan Mardi poeg, välja antud Laiuse vallavalitsuselt 16. 12. 19 a. nr. 83. (44493)
- P ö ö r, Jaan Andrese poeg, välja antud Vihula vallavalitsuselt 30. 12. 19 a. nr. 502.
- K o d r e s, Jüri, välja antud Särevere vallavalitsuselt 10. 12. 19 a. nr. 118. (8886)
- F o r s t m a n n, Jakob, välja antud Särevere vallavalitsuselt 8. 7. 21 a. nr. 64. (8887)
- K ö s t, Maria, välja antud Uusna vallavalitsuselt 13. 11. 25 a. nr. 16. (8888)
- K a a l, Jaan, välja antud Käru vallavalitsuselt 27. 2. 20 a. nr. 763. (8889)
- E i s e n b e r g, Villem, välja antud Anna vallavalitsuselt 10. 6. 29 a. nr. 579. (8893)
- M ü r k, Joosep, välja antud Vahastu vallavalitsuselt 10. 12. 19 a. nr. 5. (8895)
- K u u r a, Maria Adriani tütar, välja antud Tõstamaa vallavalitsuselt 4. 1. 20 a. nr. 498. (15511)
- S h i r j ä e v, Georgi Vassili p.
- V a h k a l, Karl Tõnu poeg, välja antud Saadjärve vallavalitsuselt 6. 2. 24 a. nr. 110.
- E l l e r, Alviine Hendriku tütar, välja antud Ulila vallavalitsuselt 15. 4. 22 a. nr. 386. (44290)
- A b r a m s o n, Emilie - Luise Karli tütar, välja antud Raadi vallavalitsuselt 9. 4. 20 a. nr. 803.
- T i m m e r m a n n, Eduard Matsi (Matvei) poeg, välja antud Kambja vallavalitsuselt 21. 2. 25 a. nr. 62.
- V ö r n o, Hulda, välja antud Rakvere jaosk. politseikomissariilt 1928. a. nr. 336.
- P r o s t a k o v, Marina Luka tütar, välja antud Kastre-Võnnu vallavalitsuselt 26. 2. 20 a. nr. 1207.
- D o l g o s c h e v, Lidia, välja antud Tartu linna 1. jaosk. politseikomissariilt 8. 7. 29 a. nr. 308. (27051)
- K e r m, Therese, välja antud Emmaste vallavalitsuselt 10. 1. 20 a. nr. 779. (27056)
- P o l i t u r, Volfram - Vambola, välja antud Tallinna 6. jaosk. politseikomissariilt 17. 11. 27 a. nr. 817. (27058)
- M i l l e r, August Juliuse poeg, välja antud Tallinna 2. jaosk. politseikomissariilt 1. 12. 27 a. nr. 1478. (27060)
- S c h l u t z k y, Philipp, välja antud Haapsalu jaosk. politseikomissariilt 7. 2. 30 a. nr. 160. (27061)
- G a n i n, Afanasi, nr. 149. (5484)

- R o s i n g, Gerda, välja antud Tallinna politsei 2. jaosk. ülemalt 9. 7. 24 a. nr. 791. (26841)
- T o m b e r g, Emilie, välja antud Tallinna linna politsei 4. jsk. ülemalt 4. 1. 19 a. nr. 3301. (26842)
- V a i m a n n, Aliide, välja antud Tallinna 2. jaosk. politseikomissarilt 27. 8. 27 a. nr. 752. (26843)
- V a n d e l, Johannes, välja antud Lasnamäe jaosk. politseiabikomissarilt 15. 9. 28 a. nr. 169. (26844)
- F e l d m a n n, Jaan, välja antud Tallinna linna politsei 5. jsk. ülemalt 27. 3. 20 a. nr. 11953. (26845)
- K a a r i k, Evald, välja antud Tallinna 2. jaosk. politseikomissarilt 31. 10. 28 a. nr. 1248. (26846)
- B o r k, Berta, välja antud Tallinna linna politsei 4. jaosk. ülemalt 2. 12. 19 a. nr. 1345. (26847)
- T a m m j ä r v, Heinrich, välja antud Tallinna linna politsei 1. jaosk. ülemalt 26. 5. 20 a. nr. 10582. (26848)
- G e r r e t z, Gerda, välja antud Tallinna 2. jaosk. politseikomissarilt 28. 9. 28 a. nr. 1047. (26849)
- L o o t s, Harald, välja antud Tallinna 2. jaosk. politseikomissarilt 5. 10. 29 a. nr. 821. (26851)
- S i l m, Olga, välja antud Tallinna 2. jaosk. politseikomissarilt 15. 7. 29 a. nr. 443. (26853)
- V ö ö, Jüri, välja antud Nõmme jaosk. politseikomissarilt 1927 a. (26854)
- N o l k, August, nr. 10844. (5484)
- M ä g i, Josua, nr. 636. (5484)
- A n n u s, Eduard, nr. 494. (5484)
- R a u d s e p p, Julius, nr. 225. (5484)
- V i l l e m s, Rudolf, nr. 383. (5484)
- M a s p a n o v, Ivan, nr. 168. (5484)
- P e i p s i, Aleksander, nr. 140. (5484)
- V e n t š i k o v, Sevastjan, nr. 34. (5484)
- T u r k, Alfred, nr. 67. (5484)
- M ü l l e r s o n, Leo, välja antud Kaarepere vallavalitsuselt 14. 2. 22 a. nr. 948.
- T u g i, Anna-Loviisa Jaani tütar, välja antud Kudina vallavalitsuselt 29. 6. 22 a. nr. 1476.
- T o m a s o v, Boris, välja antud Kopli jaosk. politseiabikomissarilt 29. 1. 27 a. nr. 953. (21362)
- T s c h e r k a s o v, Aleksander, ajut. isikutunnistus nr. 14170, välja antud politsei peavalitsuselt 31. 11. 24 a. (21363)
- B o l d i n, Raissa, välja antud Kopli jaosk. politseiabikomissarilt 4. 9. 28 a. nr. 264. (21364)
- E v e r t, Voldemar, välja antud Tallinna 2. jaosk. politseikomissarilt 9. 11. 27 a. nr. 1246. (21365)
- G u s a r o v, Peeter, välja antud Kopli politsei jaosk. ülemalt 1925 a. nr. 712. (21366)
- O t s, Peeter, välja antud Kopli politsei jaosk. ülemalt 1925 a. nr. 707. (21367)
- K l o o s t e r, Voldemar, välja antud Triigi vallavalitsuselt 28. 10. 27 a. nr. 209. (21368)
- R a s s a d k i n, Nikolai, välja antud Kopli politsei jsk. ülemalt 30. 1. 24 a. nr. 57. (21369)

- G u t m a n n, Oskar, välja antud
Kopli jaosk. politsei-abiko-
missarilt 23. 11. 27 a. nr. 409.
(21370)
- T o o m, Gustav, välja antud
Kopli jaosk. politsei-abiko-
missarilt 1927 a. nr. 111.
(21371)
- L a s s n e r, Kristfried, välja antud
Tallinna linna politsei 5.
jaosk. ülemalt 6. 10. 25 a. nr.
2280. (27249)
- V i l s o n, Albert, välja antud
Tallinna 5. jaosk. politseiko-
missarilt 8. 7. 29 a. nr. 464.
(27350)
- K r ü g e r, Tiiu, välja antud
Nõmme jaosk. politseikomis-
sarilt 3. 4. 30 a. nr. 10.
(27351)
- R i i s e n b e r g, Peeter, välja
antud Tallinna 1. jaosk. polit-
seikomissarilt 19. 7. 29 a. nr.
350. (27353)
- P r o s a l i k, Martha, välja antud
Tallinna 5. jaosk. politsei-
komissarilt 19. 6. 26 a. nr. 996.
(27355)
- K a a t, Johann-Voldemar, välja
antud Tallinna linna politsei
5. jaosk. ülemalt 31. 1. 25 a.
nr. 396. (27356)
- K a t k u s i l d, Juhan, välja antud
Tallinna linna politsei 5.
jaosk. ülemalt 19. 9. 25 a. nr.
2178. (27357)
- V a h t e r, Sinaida, välja antud
Tallinna linna politsei 4. jsk.
ülemalt 6. 8. 25 a. nr. 1730.
(27358)
- R e i n v a r t, Reinhart, välja antud
Tallinna linna politsei 5.
jaosk. ülemalt 27. 8. 21 a. nr.
14419. (27359)
- A l t r o v, Arnold, välja antud
Narva 1. jaosk. politseikomis-
sarilt 11. 4. 29 a. nr. 10.
(27360)
- T u u r, Jüri Jaani poeg, välja
antud Narva vallavalitsuselt 8.
11. 20 a. nr. 1053.
- S i n e l n i k o v a, Apolinaria,
välja antud Tallinna linna po-
litsei 1. jaosk. ülemalt 6. 10.
21 a. nr. 13294. (25662)
- S a k e u s, Leida, välja antud
Nõmme jaosk. politseikomis-
sarilt 16. 5. 30 a. nr. 94.
(25663)
- K u u s t i k, Marie-Rosalie, välja
antud Tallinna 4. jaosk. polit-
seikomissarilt 24. 9. 29 a. nr.
744. (25665)
- P a v e l, Sulev-Nikolai, välja antud
Tallinna linna politsei 2.
jaosk. ülemalt 8. 2. 24 a. nr.
254. (25666)
- P ö l d b e r g, Johannes-Volde-
mar, välja antud Nõmme jsk.
politseikomissarilt 9. 1. 29 a.
nr. 810. (25671)
- D r e y e r, Karoline-Sofia Aman-
duse tütar, välja antud Nõm-
me politsei jaosk. ülemalt 24.
8. 23 a. nr. 421. (25673)
- P a r t, Maria Peetri tütar, välja
antud Nõmme alevi politsei
ülemalt 17. 11. 19 a. nr. 61.
(25674)
- P r i t s, Olga Kristjani tütar,
välja antud Viljandi maakon-
na politsei 4. jaosk. ülemalt
25. 11. 19 a. nr. 546.
- K l e i n, Boris Juliuse poeg, väl-
ja antud Kloostri vallavalitsu-
selt 10. 1. 20 a. nr. 324.
(25678)
- M ä g i, Eline-Isabella, välja antud
Laatre vallavalitsuselt 7.
1. 24 a. nr. 1. (26968)
- L i l l e p, August, välja antud
Tallinna 4. jaosk. politseiko-
missarilt 15. 1. 27 a. nr. 2458.
(26969)
- S e p p a, Kristiine, välja antud
Nabala vallavalitsuselt 21. 2.
20 a. nr. 127. (26970)

- P i n k o v s k i**, Ralf, välja antud Nõmme jaosk. politseikomis-sarilt 4. 7. 27 a. nr. 246. (25682)
- K a l a m e e s**, Helene Peetri tü-tar, välja antud Tallinna linna politsei 3. jaosk. ülemalt 10. 6. 21 a. nr. 14110. (25683)
- B l a u b r i k**, Rosalie, välja an-tud Tallinna linna politsei 1. jaosk. ülemalt 24. 8. 22 a. nr. 232. (25685)
- E b e r m a n n**, Jaan, välja an-tud Tallinna 4. jaosk. politsei-komissarilt 3. 12. 28 a. nr. 1135. (26967)
- M e i e r**, Marie, välja antud Nõmme jaosk. politseikomis-sarilt 8. 12. 28 a. nr. 761. (26972)
- N õ m m i k**, Kristjan, välja an-tud Tallinna 4. jaosk. politsei-komissarilt 12. 9. 27 a. nr. 896. (26973)
- K ü b a r s e p p**, Leena, välja antud Tallinna linna politsei 4. jaosk. ülemalt 3. 3. 21 a. nr. 9912. (26976)
- K ü b a r s e p p**, August, välja antud Tallinna linna politsei 4. jaosk. ülemalt 3. 3. 21 a. nr. 9911. (26977)
- V a r e s**, Hilda Mihkli tütar, väl-ja antud Soosaare vallavalit-suselt 20. 3. 24 a. nr. 100. (44557)
- V e h d l e r**, Minna Villemi tü-tar, välja antud Vaabina val-lavalitsuselt 17. 1. 20 a. nr. 257. (44559)
- L e i h b e r g**, Erika Juliuse tü-tar, välja antud Põltsamaa alevivalitsuselt 5. 4. 24 a. nr. 191. (44561)
- S c h ö n b e r g**, Arnold Siimu poeg, välja antud Olustvere vallavalitsuselt 26. 8. 27 a. nr. 85.
- V e s t m a n n**, Aleksander Ju-hani poeg, välja antud Seliste vallavalitsuselt 12. 6. 30 a. nr. 92. (17413)
- M a h n k e**, Harald Peetri poeg, välja antud Peri vallavalitsu-selt 8. 12. 25 a. nr. 232. (26459)
- U n s**, Karl Hendriku poeg, välja antud Vastseliina vallavalitsu-selt 15. 11. 27 a. nr. 152. (26460)
- H a n s e n**, Karl Dimitri poeg, välja antud Võru politseijaos-konna ülemalt 5. 6. 20 a. nr. 3452. (26461)
- O n n o**, Richard Mihkli poeg, välja antud Võru politseijaos-konna ülemalt 26. 11. 19 a. nr. 1088. (26462)
- V e d l e r**, Mari Hindreku tütar, välja antud Sõmerpalu valla-valitsuselt 18. 2. 20 a. nr. 574. (26463)
- S a m o s o n**, Hindrek Johani poeg, välja antud Võru valla-valitsuselt 8. 12. 24 a. nr. 79. (26464)
- E r m e l**, Leonhard Reinholdi poeg, välja antud Nursi valla-valitsuselt 8. 3. 20 a. nr. 256. (26465)
- T u u s i s**, Aleksander Jaani poeg, välja antud Rõuge valla-valitsuselt 23. 12. 24 a. nr. 127. (26466)
- T r o v e l**, Pavel Vassili poeg, välja antud Meremäe valla-valitsuselt 11. 4. 29 a. nr. 85. (26467)
- H a i n**, Leonhard Jakobi poeg, välja antud Võru politseijaos-konna ülemalt 19. 5. 21 a. nr. 4100. (26468)
- S a i a**, Julius Hendriku poeg, välja antud Vaabina valla-valitsuselt 14. 3. 26 a. nr. 312. (26470)

- K a i v**, Julius Johani poeg, välja antud Lasva vallavalitsuselt 19. 11. 24 a. nr. 124. (26469)
- S e m j o n o v**, Marie Jaani tütar, välja antud Võru politseijaoskonna ülemalt 18. 11. 19 a. nr. 606. (26471)
- K ä n g s e p p**, Liisa Jüri tütar, välja antud Haanja vallavalitsuselt 20. 3. 20 a. nr. 1060. (26472)
- R i i k**, Anna, välja antud Võru politseijaoskonna ülemalt 4. 12. 19 a. nr. 3103. (26473)
- L e t t**, Minna Peetri tütar, välja antud Viitina vallavalitsuselt 19. 12. 19 a. nr. 544. (26474)
- L a k k**, Alfred Johani poeg, välja antud Nursi vallavalitsuselt 23. 3. 29 a. nr. 346. (26475)
- K i k k a s**, Vladimir, välja antud Valga jaosk. politseikomissariilt 11. 1. 28 a. nr. 1196. (27063)
- P o o t s**, Jaan Reinu poeg, välja antud Tallinna linna politsei 6. jaosk. ülemalt 12. 1. 23 a. nr. 149. (27066)
- L e m b e r g**, Juuli Jüri tütar, välja antud Tallinna 4. jaosk. politseikomissariilt 11. 3. 25 a. nr. 773. (27067)
- H a r p e**, Ernst Gregori poeg, välja antud Tallinna 4. jaosk. politseikomissariilt 3. 9. 25 a. nr. 1910. (27071)
- S e l u s c h k i n**, Liidia, välja antud Tallinna 5. jaosk. politseikomissariilt 10. 1. 29 a. nr. 1845. (27361)
- B o c k**, Herbert, välja antud Tallinna linna politsei 5. jaosk. ülemalt 13. 12. 24 a. nr. 1841. (27362)
- L e c h m a n n**, Rudolf, välja antud Rakvere jaosk. politseikomissariilt 15. 4. 30 a. nr. 12. (27363)
- R u u s**, Alfred, välja antud Vastseliina vallavalitsuselt 9. 12. 27 a. nr. 193. (27065)
- N u g i s**, Alfred, välja antud Tallinna sadama jaosk. politsei-abikomissariilt 27. 1. 25 a. nr. 560. (27364)
- N a p t a l**, Johannes, välja antud Tallinna 5. jaosk. politseikomissariilt 13. 3. 26 a. nr. 393. (27365)
- O t s a l t**, Veera, välja antud Tartu 3. jaosk. politseikomissariilt 23. 5. 28 a. nr. 166. (27367)
- S a r a p u u**, Johan Mihkli poeg, välja antud Jõõpre vallavalitsuselt 1926 a. nr. 33.
- K i v i s t i k**, Karl Ado poeg, välja antud Saadjärve vallavalitsuselt 13. 11. 20 a. nr. 927. (25232)
- G r ü n m a n n**, Hans Jaani poeg, välja antud Vigala vallavalitsuselt 16. 5. 28 a. nr. 891. (25233)
- K a l s o**, Ado Jaani poeg, välja antud Vigala vallavalitsuselt 27. 12. 27 a. nr. 829. (25234)
- I t r a** (sünd. Tekkel), Liisu Jaani tütar, välja antud Vigala vallavalitsuselt 31. 12. 19 a. nr. 765. (26235)
- K e l l m a n n**, Ado Juhani p., välja antud Velise vallavalitsuselt 18.5.26. a. nr. 94. (25237)
- V a n m i k**, Jüri Hendriku p., välja antud Märjamaa vallavalitsuselt 21. 10. 20 a. nr. 1085. (25238)
- L a u r m a n n**, Jaan Jaani p., välja antud Märjamaa vallavalitsuselt 4. 2. 29 a. nr. 630/656795. (25241)
- K a l p u s**, Mihail Gustavi p., välja antud Velise vallavalitsuselt 25. 1. 21 a. nr. 573. (25243)

Kaitske oma korse

ja suitsetage alati pneumaatiliselt puhastatud tubakasaa-
dusi, sest ainult need on vabad kopsudele kahjulikult
mõjuvast tolmust ja teistest lisandustest.

Sarnaselt puhastatakse Eestis ainult kõik meie
tubakasaadused.

A.-S. „Laferme“.

Esimene mehaaniline jalanõude kiirparandusetööstus

Tallinn,
Raekojaapl. 18.

„Kiirkäik“

Sissekäik
Vanaturg 3.

Telefon 432-28.

Parandatakse kiirelt ja korralikult, heast materjalist, igasuguseid nahast
ja kummist jalanõusid. Rutulised parand. tehakse mõne minuti jooksul.

Tähtis daamidele! Kingade värvimine spetsiaal-kingavärviga.

OSAKOND: Nõmme, S. Pärnu mnt. 111. Valdeki tänava nurgal.

Ainult VENNAD HEITMANN'i
riidevärvid on kindlad.

A.-S. Mey & Landesens

Tallinn, Viru tän. 9.

Türgi diivaneid,

kusette, kabinett- ja poolklubi-
mööbleid, mererohu- ja kar-
vamadratsid

soovitab tuntud headuses ja
odavate hindadega

Polster-mööblitööstus

„Pilk“

Tallinnas, Pühavaimu 7, telef. (2)29-95.

Kohvik ja Kondiitriäri

H. Feischner

Tallinn,

Harju 45. Tel. 19-50.

Maja ümberehitamise puhul
s u u r esimene

väljamüük

Ennekuulmatu hinnaalandus!
Daamide ja härr. valmisriideid!
Riigiteenijatele müük järelmaks.

K.-m. „ERPE“

Viru 22. Kõnetr. (2)18-54. Viru 22.